

T. C.

BİLECİK ŐEHY EDEBALI ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

**GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE ENFLASYON-YOLSUZLUK
İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YAKUB HIŐKİRAN

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. NECATİ ÇİFTÇİ

BİLECİK, 2025

10702587

T. C.

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

**GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE ENFLASYON-YOLSUZLUK
İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YAKUB HIÇKIRAN

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. NECATİ ÇİFTÇİ

BİLECİK, 2025

10702587

BEYAN

Gelişmekte Olan Ülkelerde Enflasyon-Yolsuzluk İlişkisi Üzerine Bir İnceleme adlı yüksek lisans tezi hazırlık ve yazımı sırasında bilimsel araştırma ve etik kurallarına uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlandığım bölümlerde bilimsel kurallara uygun olarak atıfta bulunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin herhangi bir kısmının Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını, aksinin tespit edileceği muhtemel durumlarda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Bu çalışmanın, Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP), TÜBİTAK veya benzeri kuruluşlarca desteklenmesi durumunda; projenin ve destekleyen kurumun adı proje numarası ile birlikte, ETİKKURUL onayı alınması durumunda ise ETİK KURUL tarih karar ve sayı bilgilerinin beyan edilmesi gerekmektedir			
DESTEK ALINMIŞTIR		DESTEK ALINMAMIŞTIR	*
Destek alındı ise;			
Desteğin Türü		Proje Numarası	
1- BAP (Bilimsel Araştırma Projesi)			
2- TÜBİTAK			
Diğer;.....			
ETİK KURUL onayı var ise;			
ETİK KURUL karar tarih/sayı	...../...../.....		

Öğrenci Adı ve Soyadı

Yakub HIÇKIRAN

Tarih

..../..../2025

İmza

ÖNSÖZ

Bu tezin yazılmasında, çalışmamı sahiplenerek takip eden danışmanın Sayın Prof. Dr. Necati ÇİFTÇİ 'ye değerli katkı ve emekleri için teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Savunma sınavı sunumu sırasında değerli jüri üyeleri Sayın Prof. Dr. Ahmet TİRYAKİ ve çalışmamın son haline gelmesindeki değerli katkıları adına Doç.Dr. Muhammed BENLİ 'ye teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Son olarak bu günlere ulaşmamdaki emekleri adına değerli aileme teşekkür ederim.

Yakup HIÇKIRAN

..../..../2025

ÖZET

GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE ENFLASYON-YOLSUZLUK İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Bu çalışma, 2012-2023 dönemi için 52 gelişmekte olan ülke örnekleminde enflasyonun yolsuzluk algısı üzerindeki etkisini incelemektedir. Analizde Sabit Etkiler (FE) ve Rassal Etkiler (RE) modelleri kullanılmış ve siyasi istikrar, hukukun üstünlüğü, hükümet etkinliği ve düzenleyicilik kalitesi gibi yönetim göstergeleri ile kişi başına düşen reel GDP, ticari dışa açıklık, doğrudan yabancı yatırımlar, kentleşme oranı ve işsizlik oranı gibi makroekonomik değişkenler kontrol edilmiştir. Sonuçlar, enflasyonun yolsuzluk algısı üzerinde negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Yüksek enflasyon oranları, ekonomik istikrarsızlık yaratarak kamu kurumlarının etkinliğini zayıflatmakta ve yolsuzluğu artırmaktadır. Buna karşılık, kişi başına düşen GDP ve yönetim kalitesi göstergeleri, yolsuzluk algısını iyileştirici etkiler sergilemektedir. Bu bulgular, yolsuzlukla mücadelede ekonomik istikrarın sağlanması ve yönetim kalitesinin artırılmasının önemine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yolsuzluk, Enflasyon, Yönetişim, Panel Veri Modelleri

ABSTRACT

A STUDY ON THE INFLATION-CORRUPTION RELATIONSHIP IN DEVELOPING COUNTRIES

This study examines the impact of inflation on corruption perception in 52 developing countries for the period 2012-2023. The analysis employs Fixed Effects (FE) and Random Effects (RE) models, incorporating governance indicators such as political stability, rule of law, government effectiveness, and regulatory quality, along with macroeconomic variables like real GDP per capita, trade openness, foreign direct investment, urbanization rate, and unemployment rate. The results indicate that inflation has a negative and statistically significant effect on corruption perception. High inflation rates create economic instability, weakening the effectiveness of public institutions and increasing corruption. In contrast, GDP per capita and governance quality indicators show positive effects on improving corruption perception. These findings underscore the importance of achieving economic stability and enhancing governance quality in the fight against corruption.

Keywords: Corruption, Inflation, Governance, Panel Data Models

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Enflasyon Tanımı Ve Ölçümü	2
2. ENFLASYONUN EKONOMİK ETKİLERİ	4
2.1. Enflasyonun Ekonomik Büyümeye Etkisi	4
2.2. Enflasyonun Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkileri	6
2.3. Enflasyonun Faiz Oranları ve Tasarruf Davranışlarına Etkisi	8
2.4. Enflasyonun İstikrara Etkisi.....	9
2.5. Enflasyonun İşgücü Piyasası Üzerindeki Etkileri.....	10
3. ENFLASYONUN SOSYAL ETKİLERİ.....	12
3.1. Satın Alma Gücü Kaybı	14
3.2. Fakirleşme ve Yoksulluk	15
3.3. Sosyal Dengesizlikler ve Toplumsal Huzursuzluklar	17
3.4. Enflasyon ve Suç Oranları.....	18
3.5. Enflasyon ve Yolsuzluk.....	19
3.5.1. Ekonomik Baskılar ve Etik Çöküş	20
3.5.2. Kayıt Dışı Ekonomi ve Denetim Zorlukları.....	20
3.5.3. Politik ve İdari Etkiler	21
3.5.4. Hizmet Kalitesinin Düşmesi ve Rüşvetin Artması.....	21
3.5.5. Makroekonomik İstikrarsızlık ve Güven Erozyonu.....	21
3.5.6. Uluslararası Yatırımların Etkilenmesi.....	22
4. ENFLASYONUN PSİKOLOJİK ETKİLERİ.....	23
4.1. Güven Kaybı ve Belirsizlik.....	24
4.2. Tüketici Davranışları ve Harcama Alışkanlıkları.....	25
5. ENFLASYONUN POLİTİK ETKİLERİ.....	27
5.1. Hükümetin ve Merkez Bankasının İtibarı	28
6. ENFLASYONLA MÜCADELEDE KULLANILAN POLİTİKA ARAÇLARI.....	29
6.1. Para Politikaları: Faiz Oranları Ve Para Arzı Kontrolü.....	32
6.2. Mali Politikalar: Vergi Politikası Ve Harcama Politikası	33
6.3. Ücret Ve Fiyat Kontrolleri, Enflasyon Hedeflemesi.....	34

7. ENFLASYONUN TOPLUMSAL ETKİLERİ ÜZERİNE AMPİRİK ÇALIŞMALAR	37
8. TÜRKİYE'DE ENFLASYONUN TOPLUMSAL ETKİLERİ ÜZERİNE ÇALIŞMALAR.....	41
8.1. Enflasyonla Mücadelede Türkiye'nin Politika Stratejileri.....	43
9. VERİLER VE METODOLOJİ.....	46
9.1. Ampirik Bulgular	54
SONUÇ	68
KAYNAKLAR.....	69

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 9.1. Seçili Ülkeler	48
Tablo 9.2. Değişkenlere İlişkin Özet Bilgiler	49
Tablo 9.3. Tanımlayıcı İstatistikler	50
Tablo 9.4. Regresyon Sonuçları.....	54

1. GİRİŞ

Enflasyon, bir ekonomide fiyatların genel düzeyindeki sürekli artışı ifade eder. Bu artış, birçok ekonomik faktörden kaynaklanabilir ve genellikle fiyat seviyelerindeki artışla ölçülür. Başlıca etki alanı ekonomik, sosyal, psikolojik ve politik etkiler olarak gözlenmektedir. Sanılanın aksine enflasyon sadece ekonomik bir olgu değildir; aynı zamanda toplumsal hayatı da derinden etkiler. Enflasyonun toplumsal etkileri, satın alma gücünün azalması, gelir dağılımındaki değişimler, sosyal dengesizliklerin artması, yolsuzluğun ve suç oranlarının artması gibi birçok farklı boyutta ortaya çıkar.

Birinci etkisi, enflasyonun satın alma gücü üzerindeki etkisidir. Enflasyonla birlikte mal ve hizmetlerin fiyatları artar, bu da aynı miktarda para ile daha az mal ve hizmet alınabileceği anlamına gelir. Bu durum, tüketicilerin harcama gücünün azalmasına ve yaşam standartlarının düşmesine neden olmaktadır. Özellikle sabit gelire sahip olanlar, emekliler ve düşük gelirli gruplar enflasyondan daha fazla etkilenirler. Bu durum, toplumda sosyal adaletsizliğe ve yoksulluğa yol açmaktadır.

İkinci olarak, enflasyonun gelir dağılımı üzerindeki etkisi önemlidir. Enflasyon, gelir grupları arasındaki uçurumu genişletmektedir. Genellikle, enflasyonun hızı ve gelir artış hızı arasında bir fark vardır. Bu durumda, yüksek gelirli gruplar enflasyona daha kolay uyum sağlayabilirken, düşük gelirli gruplar anlık fiyat değişikliklerini sübvansede etmekte güçlük çeker.

Üçüncüsü, enflasyonun sosyal dengesizliklere ve toplumsal huzursuzluklara neden olabilecek bir etkisi vardır. Enflasyonist ortam, varlık sahiplerinin fiyat artışlarından nominal kazançlar sağlarken, geliri sabit veya düşük olan kesimlerin asgari geçim şartlarını dahi karşılamakta zorlanmalarına neden olur. Bu durum, toplumun farklı kesimleri arasında gerilimlere ve çatışmalara neden olmaktadır.

Dördüncü ve en önemli etkilerden biri yolsuzluğa olan etkisidir. Enflasyon, yolsuzluğun artmasına zemin hazırlamaktadır çünkü ekonomik istikrarsızlık, bireyler ve kurumlar üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Yüksek enflasyon dönemlerinde alım gücü düşer ve insanlar, gelirlerini artırmak veya mevcut yaşam standartlarını korumak için yasadışı yöntemlere yönelme eğiliminde olurlar. Aynı zamanda, enflasyon devlet bütçelerinde açıklar oluşturmakta ve bu da kamu kaynaklarının şeffaf ve hesap verilebilir bir şekilde kullanılmamasına neden olmaktadır. İhale süreçlerinde şeffaflığın azalması ve denetim mekanizmalarının zayıflaması, yolsuzluğun artmasına yol açmaktadır. Ayrıca, enflasyonun toplumsal eşitsizliği artırması,

bireylerin devlete ve kurumlara olan güvenini zedeleyerek yolsuzluk karşıtı mücadeleyi daha da zorlaştırmaktadır. Bu durum, toplumda adalet ve güven duygusunu olumsuz etkilerken, ekonomik büyüme ve kalkınmayı da olumsuz etkilemektedir.

Enflasyonun toplumsal etkileri sadece ekonomik ve sosyal boyutlarla sınırlı değildir; aynı zamanda psikolojik etkilere de sahiptir. Güven kaybı, belirsizlik ve endişe gibi duygular, enflasyonun etkisi altındaki bir toplumda yaygın hale gelebilir. Bu da tüketicilerin harcama alışkanlıklarını ve ekonomik faaliyetleri olumsuz yönde etkilemektedir.

Yukarıda belirtilen etkiler, genellikle ekonomik ve sosyal politikaların şekillendirilmesinde önemli bir rol oynar ve toplumun genel refahını ve istikrarını etkilemektedir. Bu nedenle, enflasyonun toplumsal etkilerinin anlaşılması ve yönetilmesi, ekonomik ve sosyal politikaların etkili bir şekilde uygulanması için kritik öneme sahiptir. Kişibaşına düşen milli gelirin azalmasıyla birlikte satın alma gücünün azalması, bireylerin ekonomik ve sosyal yaşamda giderek artan zorluklarla karşılaşmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda, her geçen gün satın alma gücü düşen bireylerin ekonomik ve sosyal açıdan maruz kaldığı sıkıntılar artmaktadır.

Bu çalışma, enflasyonun toplumsal sorunlarla olan ilişkisinin, özellikle Türkiye ekonomisi üzerindeki etkisinin derinlemesine incelenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Enflasyonun ekonomik ve sosyal dezavantajlarının bir yansıması olarak yolsuzluk oranlarının artmasında etkili olup olmadığı tarihsel bir perspektifle ele alınmıştır. "Enflasyon ve sosyal sorunlar, her koşulda ve değişkende birbirini etkileyen faktörlerdir." Bu gerçeklikten yola çıkarak, enflasyonun ekonomik ve sosyal sorunlara olan etkisi detaylı bir şekilde incelenmiştir.

1.1.Enflasyon Tanımı Ve Ölçümü

Enflasyon, genel olarak bir ekonominin fiyat düzeyindeki sürekli artışı olarak tanımlanır (Mankiw, 2014). Bu artış, genellikle belirli bir dönemde genel bir fiyat endeksi kullanılarak ölçülür. Enflasyonun ölçümünde yaygın olarak kullanılan birçok endeks vardır; bunlar arasında en yaygın olanları tüketici fiyat endeksi (TÜFE) ve üretici fiyat endeksi (TÜFE) dir. TÜFE, bir ülkedeki tipik bir tüketici sepetindeki mal ve hizmetlerin fiyatlarını ölçerken, TÜFE ise üreticilerin satışlarındaki fiyat değişikliklerini izler (Blanchard, 2017).

Enflasyonun tanımı ve ölçümü, ekonomistler arasında geniş bir uzlaşma olmasına rağmen, enflasyonun ölçümünde bazı zorluklar vardır. Örneğin, farklı mal ve hizmetlerin farklı fiyat artış oranlarına sahip olması nedeniyle, tüketici sepetindeki değişiklikler ve ağırlıkların

seçimi önemlidir. Ayrıca, fiyat endekslerinin hesaplanmasında kullanılan yöntemler ve veri toplama teknikleri de sonuçları etkilemektedir.

Enflasyonun nedenleri ve etkileri de ölçümünü etkileyebilir. Enflasyon genellikle talep ve arz faktörlerinden kaynaklanır. Talep yönlü enflasyon, talep artışı nedeniyle meydana gelirken, arz yönlü enflasyon, arzın azalması veya maliyetlerin artması sonucu ortaya çıkar (Friedman, 1956). Enflasyonun ölçümü ve tanımı, ekonomik politikanın şekillendirilmesinde önemli bir rol oynar. Merkez bankaları ve hükümetler, enflasyonu kontrol etmek için para politikaları ve mali politikalar gibi çeşitli araçlar kullanırlar.

Enflasyonun ölçümü, bir ekonominin sağlığı ve istikrarı hakkında önemli bir göstergedir. Ekonomistler ve politika yapımcılar için önemli bir araçtır çünkü enflasyonun doğru bir şekilde izlenmesi, ekonomik politikaların belirlenmesi ve uygulanmasında kritik öneme sahiptir (Friedman, 1956). Ancak, enflasyonun ölçümünde bazı zorluklarla karşılaşabilir. Örneğin, fiyat endekslerinin hesaplanmasında kullanılan mal ve hizmetlerin seçimi ve ağırlıklarının belirlenmesi konusunda bir takım subjektif kararlar alınması gerekmektedir. Bu nedenle, farklı ülkelerde ve farklı dönemlerde kullanılan fiyat endeksleri arasında bazı farklılıklar olabilir.

Enflasyonun ölçümünde ayrıca veri toplama teknikleri ve yöntemleri de önemlidir (Blanchard, 2017). Veri toplama sürecindeki hatalar veya eksiklikler, enflasyonun yanlış bir şekilde ölçülmesine veya yorumlanmasına neden olabilir. Bu nedenle, güvenilir veri kaynaklarına ve doğru metodolojiye dayanan bir ölçüm süreci önemlidir.

2. ENFLASYONUN EKONOMİK ETKİLERİ

Enflasyon bir ekonominin genel sağlığı ve istikrarı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Enflasyon, fiyatların genel düzeyindeki artışı temsil ettiği için, öncelikle satın alma gücünü etkiler. Bu, tüketicilerin aynı miktarda para ile daha az mal ve hizmet alabilecekleri anlamına gelir. Enflasyon, gelirlerin satın alma gücünü azaltarak, özellikle sabit gelire sahip olanlar, emekliler ve düşük gelirli gruplar üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır (Blanchard, 2017).

Enflasyonun ekonomik etkileri arasında bir diğer önemli konu, faiz oranlarıdır. Enflasyon artışı, genellikle merkez bankalarının faiz oranlarını artırmasına neden olur. Bu da kredi maliyetlerini artırmakta, yatırımları ve harcamaları azaltmaktadır. Ayrıca, yüksek enflasyonun ekonomik büyümeyi olumsuz etkileyebileceği ve istihdam üzerinde baskı yaratabileceği de görülmektedir (Mankiw, 2014).

Enflasyonun diğer bir ekonomik etkisi, gelir dağılımı üzerindeki etkileridir. Enflasyon genellikle gelir grupları arasındaki uçurumu genişletebilir. Yüksek gelirli gruplar, genellikle enflasyona daha kolay uyum sağlayabilirken, düşük gelirli gruplar daha fazla zorlanabilir. Bu durum, toplumda sosyal adaletsizliğe ve gelir eşitsizliğine neden olabilir (Keynes, 1936).

Enflasyonun ekonomik etkileri, fiyat istikrarını etkileyerek işletmelerin maliyetleri üzerinde de etkiye sahiptir. Yüksek enflasyon dönemlerinde, işletmelerin maliyetlerinin artması, kar marjlarını azaltabilir ve rekabet güçlerini zayıflatabilir. Bu da işletmelerin üretim ve istihdam politikalarını değiştirebilir ve ekonomik büyümeyi olumsuz etkilemektedir (Blanchard, 2017).

Enflasyonun olumsuz etkilerinden bir diğeri piyasalara belirsizliğin hakim olmasıdır. Belirsizliğin hakim olduğu piyasalarda ekonomik istikrarı sağlamak zordur. Yatırımcılar geleceğe yönelik net tahminler yapamadığı böyle zamanlarda yatırım yapmaktan kaçınmaktadır. Üretim ekonomisinden kâr ekonomisine geçiş hızlanmaktadır. Şirketler yüksek enflasyona karşı dayanıklılıklarını koruyamazlarsa iflaslar kaçınılmaz hale gelecektir. Yüksek enflasyon üretim planı yapmayı zorlaştıracığı için üretimi de olumsuz etkilemektedir ve milli servet kaybına neden olmaktadır Reel gelirler düşecek ve talep azaldıkça (durgunluk) işsizlik kaçınılmaz hale gelecektir (Meral, 2005).

2.1.Enflasyonun Ekonomik Büyümeye Etkisi

Enflasyonun ekonomik büyümeye etkisi karmaşık ve çeşitli faktörlere bağlıdır. Birçok ekonomist, ılımlı düzeydeki enflasyonun ekonomik büyümeyi teşvik edebileceğini, ancak

yüksek enflasyonun ekonomik büyümeyi olumsuz etkileyebileceğini savunmaktadır. Özellikle, enflasyonun etkileri üzerine yapılan araştırmalarda, enflasyon ve ekonomik büyüme arasında ters U şeklinde bir ilişki olduğu öne sürülmüştür (Friedman, 1977).

Alesina ve Perotti (1996), enflasyonun ekonomik büyümeyi olumsuz etkilediğini ve gelir dağılımını bozduğunu belirten önemli bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışma, bütçe prosedürleri ve bütçe kurumlarının bütçe sonuçlarını ne şekilde etkilediğini ve kurumsal yapının mali politikalar üzerindeki etkilerini incelemektedir. Çalışma 1965, 1975, 1990, 1994 yıllarında OECD ülkeleri, Latin Amerika ülkeleri ve ABD eyaletleri üzerinden toplanan ampirik verileri temel almaktadır. Bu makalede özellikle "cross-country regression analysis" (ülkeler arası regresyon analizi) yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada gelir dağılımı ve politik istikrarsızlık arasındaki ilişkiyi incelemek için yukarıda belirtilen ülkeler arası veriyi kullanarak regresyon analizleri yapılmıştır. Bu analizler, gelir dağılımının politik istikrarsızlık üzerinde etkilerini ve bunun da ekonomik yatırımlar üzerindeki sonuçlarını değerlendirmeye yöneliktir. Ayrıca, mali disiplini sağlamak için en etkili bütçe prosedürlerinin neler olabileceği konusu üzerinde durulmuştur. Bu çalışmada, enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde ekonomik büyümenin düşük olduğu ve gelir dağılımındaki eşitsizliğin arttığı gözlemlenmiştir

Diğer bir çalışma ise Bruno ve Easterly (1998) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada, enflasyonun ekonomik istikrar ve sosyal huzur üzerindeki etkileri incelenmiştir. Enflasyonun uzun vadeli büyüme üzerindeki etkilerini araştırmak amacıyla panel veri analizi ve regresyon yöntemleri kullanılmıştır. Çalışmada, 1960-1992 yılları arasında gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerden oluşan 26 ülkelik bir örneklem ele alınmıştır. Elde edilen sonuçlar çalışmada, enflasyon oranlarının belirli bir eşiğin (genellikle %40 olarak belirtilir) üzerinde olduğunda ekonomik büyüme üzerinde olumsuz etkiler yarattığını göstermiştir. Düşük enflasyon oranları ile yüksek enflasyon arasındaki fark, büyüme oranları üzerinde belirgin etkilere yol açmıştır. Enflasyon krizlerinin uzun vadeli büyümeyi kalıcı olarak düşürdüğü sonucuna ulaşılmıştır. Yani, yüksek ve sürdürülemez enflasyon, bir ülkenin uzun vadede büyüme potansiyelini zayıflatmaktadır. Düşük ve istikrarlı enflasyonun ekonomik büyüme için önemli olduğu ve yüksek enflasyonun uzun vadeli büyüme üzerinde kalıcı zararlar yaratabileceği argümanını desteklemektedir. Sonuçlar, enflasyonun artmasıyla birlikte sosyal huzursuzlukların ve politik istikrarsızlığın arttığını göstermektedir.

Bir başka önemli çalışma, Barro (1995) tarafından gerçekleştirilmiştir. Enflasyon ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemek için panel veri analizi kullanılmıştır. Bu çalışmada 1960-1990 yılları arasında 100'den fazla ülkeyi kapsayan geniş bir veri seti analiz

edilmiştir. Panel veri analizi, hem zaman serisi hem de kesitsel verilerin birleştirilerek analiz edilmesine olanak tanır ve böylece ülkeler arasındaki farklılıkları ve zaman içindeki değişiklikleri gözlemlemeye olanak sağlar. Barro, bu analizde enflasyonun ekonomik büyüme üzerindeki etkisini kontrol etmek amacıyla çeşitli bağımsız değişkenler kullanmış ve enflasyonun büyüme üzerindeki etkisini ekonometrik olarak test etmiştir. Elde edilen sonuçlar, enflasyonun uzun vadede ekonomik büyümeyi olumsuz etkilediğini göstermiştir.

Ekonomik teoride, ılımlı düzeydeki enflasyonun ekonomik büyümeyi teşvik edebileceği argümanı, iki ana mekanizmaya dayanmaktadır. Birincisi, beklenen enflasyonun yüksek olduğu durumlarda, tüketicilerin ve işletmelerin gelecekteki harcamalarını artırma eğiliminde olmasıdır. Bu da talebi ve dolayısıyla üretimi artırabilir. İkincisi, ılımlı enflasyon, reel faiz oranlarını düşürerek kredi maliyetlerini azaltır ve yatırımları teşvik eder (Fischer, 1993).

Ancak, yüksek enflasyonun ekonomik büyümeyi olumsuz etkileyebileceği de görülmektedir. Yüksek enflasyon, tüketicilerin ve işletmelerin gelecekteki harcamalarını ertelemesine neden olabilir, çünkü para değerinin düşmesi beklenir. Bu da talebi ve dolayısıyla üretimi azaltabilir. Ayrıca, yüksek enflasyon, ekonomik belirsizlikleri artırır ve sermaye birikimini ve yatırımları olumsuz etkilemektedir (Mankiw, 2014).

Enflasyonun ekonomik büyümeye etkisi üzerine yapılan çalışmalar, genellikle enflasyon ve ekonomik büyüme arasında karmaşık bir ilişki olduğunu göstermektedir. Enflasyonun ekonomik büyüme üzerindeki etkileri, ülkelerin ekonomik yapılarına, para politikalarına ve piyasa koşullarına bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Enflasyonun kontrol altına alınması, makroekonomik istikrarın sağlanması ve uzun vadeli büyüme hedeflerinin gerçekleştirilmesi için kritik öneme sahiptir. Politika yapıcılar, enflasyonun kontrolü ve büyüme arasındaki dengeyi sağlamak için dikkatli stratejiler geliştirmelidir. Sonuç olarak, sürdürülebilir ekonomik büyüme için düşük ve istikrarlı enflasyon oranlarının sağlanması, hem kısa hem de uzun vadede ekonomik performansı olumlu yönde etkilemektedir.

2.2.Enflasyonun Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkileri

Enflasyonun gelir dağılımı üzerindeki etkileri, ekonomik literatürde önemli bir konu olarak kabul edilir. Yüksek enflasyon dönemlerinde, gelir dağılımındaki eşitsizlikler genellikle artar. Özellikle, sabit gelire sahip olanlar, emekliler ve düşük gelirli gruplar, enflasyondan daha fazla etkilenirler ve satın alma güçlerinin azalmasıyla karşı karşıya kalırlar (Blanchard, 2017).

Enflasyonun gelir dağılımı üzerindeki etkileri, öncelikle fiyat esnekliklerine ve gelir elastikiyetlerine dayanır. Yüksek enflasyon dönemlerinde, fiyatlar genellikle hızla artar, ancak

gelirler aynı hızda artmayabilir. Bu durum, gelirin satın alma gücünün azalmasına ve dolayısıyla düşük gelirli grupların reel gelirlerinin düşmesine neden olmaktadır (Friedman, 1956).

Enflasyon, aynı zamanda vergi sistemi üzerinden de gelir dağılımını olumsuz etkiler. Vergi dilimlerinin enflasyona göre ayarlanmaması, nominal gelir artışlarına rağmen reel gelirden herhangi bir artış olmadan bireylerin daha yüksek vergi dilimlerine girmesine neden olmaktadır. Bu durum, enflasyonun vergi sistemi yoluyla gelir dağılımındaki eşitsizliği arttırabileceğini gösterir (Piketty ve Saez, 2003).

Gelir dağılımındaki eşitsizlikler genellikle enflasyonun yaygın olduğu dönemlerde artar. Yüksek enflasyon, genellikle varlık sahiplerinin fiyat artışlarından kazanç sağladığı bir ortam yaratırken, sabit gelire sahip olanlar ve düşük gelirli gruplar, fiyat artışları karşısında daha fazla zorlanmaktadır. Bu durum, gelir dağılımındaki uçurumu genişletir ve toplumda sosyal adaletsizliklere yol açmaktadır (Mankiw, 2014).

İnsanların veya hanelerin belirli bir kısmının yoksulluk sınırı altında kalmasının nedeni tüm nüfusun gelir dağılımıyla ilgili olduğu için, gelir dağılımı yoksulluktan daha geniş kapsamlı bir kavramdır. Ancak, gelir dağılımı ile yoksulluk arasında yakın bir ilişki vardır. Gelir dağılımındaki eşitsizlik düzeyi arttıkça yoksulluk oranı da artar. Dolayısıyla, gelir dağılımı (eşitsizliği), yoksulluğun belirleyicileri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir ve bu konu incelendiğinde yoksulluğun belirleyicileri de ele alınmaktadır (Aktan ve Vural, 2002).

İstikrarsız bir ekonomide enflasyon, gelir dağılımı göstergelerinin eşitsizliğinin temel faktörlerinden biri olarak öne çıkar. Enflasyon sermaye kazançları ile emek gelirleri arasında işgücü gelirleri aleyhine dengesizliğe yol açan en önemli araçlardan biridir. Enflasyonun gelir dağılımı üzerinde doğrusal olmayan bir etkisi vardır: Yüksek enflasyon, gelir dağılımındaki eşitsizliği önemli ölçüde artırır; Ancak gelir dağılımındaki adaletsizliğin oranının düşürülmesi enflasyon oranlarında doğrudan bir iyileşme sağlamaz. Öte yandan enflasyon, tam tersine, gelir dağılımı üzerinde artan oranlı vergi oranıyla da benzer etkiyi yaratır. Geliri yüksek olan insanlar genel olarak enflasyona karşı kendilerini iyi koruma şansına sahipken, enflasyon sabit gelirli insanları son derece kötü etkiler. Gelirini enflasyona karşı koruyamayanlar ise dar gelirli gruplar ve sabit gelirli olanlardır. Ancak enflasyonun gelir dağılımı üzerindeki etkisine ilişkin ampirik çalışmalarda neden olduğu etki konusunda kesin sonuçlara ulaşılamamıştır. Genel olarak, yüksek enflasyonun gelir dağılımını bozacağı yönünde değerlendirmeler yapılmaktadır (Altınışık ve Peker, 2008).

Enflasyonun gelir dağılımı üzerinde önemli ve genellikle olumsuz etkileri bulunmaktadır. Enflasyon, sabit gelirlili bireyleri ve düşük gelir gruplarını daha fazla etkileyerek gelir eşitsizliğini artırma potansiyeline sahiptir. Bu gruplar, artan yaşam maliyetleri karşısında daha savunmasız hale gelirken, varlık sahibi kesimler enflasyondan görece daha az etkilenebilir ya da hatta bu durumdan fayda sağlayabilir. Enflasyonun yol açtığı satın alma gücü kaybı, özellikle temel ihtiyaçlara erişimi zorlaştırarak sosyal adaletsizlikleri derinleştirmektedir. Bu bağlamda, hükümetlerin enflasyonla mücadele ederken sosyal koruma programlarını güçlendirmesi, gelir dağılımını dengeleyici önlemler alması ve fiyat istikrarını sağlaması büyük önem taşımaktadır. Özellikle, enflasyonla mücadele ederken, düşük gelirlili grupların korunması ve sosyal güvenlik ağlarının güçlendirilmesi önemlidir.

2.3.Enflasyonun Faiz Oranları ve Tasarruf Davranışlarına Etkisi

Enflasyonun faiz oranları ve tasarruf davranışları üzerindeki etkisi ekonomik literatürde önemli bir konudur. Yüksek enflasyon dönemlerinde, genellikle merkez bankaları faiz oranlarını artırır. Bu durum, kredi maliyetlerinin artmasına neden olarak tüketicilerin ve işletmelerin tasarruf yapma eğilimlerinin artmasına neden olmaktadır (Fischer, 1981). Yüksek faiz oranları, tüketicilerin geleceğe yönelik harcamalarını ertelemelerine ve tasarruf etmeye teşvik etmektedir. Ayrıca, işletmeler de yatırımlarını azaltıp ve sermaye birikimini artırma eğiliminde olurlar.

Ancak, enflasyonun faiz oranları ve tasarruf davranışları üzerindeki etkisi, diğer faktörlerle birlikte değerlendirilmelidir. Örneğin, enflasyonun beklenen olduğu durumlarda, faiz oranları yüksek olsa bile tüketiciler ve işletmeler geleceğe yönelik harcamalarını artırma eğiliminde olurlar. Bu durum, talebi canlandırarak ve ekonomik büyümeyi teşvik etmektedir.

Ayrıca, tasarruf davranışları, gelir seviyesi, güven düzeyi ve ekonomik belirsizlik gibi faktörlere de bağlıdır. Özellikle düşük gelirlili gruplar, yüksek enflasyon dönemlerinde tasarruf etmekte daha fazla zorlanırlar ve harcamalarını artırma eğiliminde olurlar (Mankiw, 2014). Ekonomik belirsizliklerin artması, tüketicilerin geleceğe yönelik harcamalarını azaltır ve tasarruf yapma eğilimlerini artırmaktadır.

Enflasyonun faiz oranları ve tasarruf davranışları üzerindeki etkisi, ekonomik politika yapıcılarını için önemli bir konudur. Merkez bankaları, enflasyonu kontrol altında tutmak için faiz oranlarını ayarlayarak tasarruf ve harcama dengesini sağlamaya çalışır. Ayrıca, ekonomik politikaların belirlenmesi ve uygulanması, tüketicilerin ve işletmelerin tasarruf davranışlarını değiştirir ve ekonomik büyümeyi etkilemektedir.

2.4.Enflasyonun İstikrara Etkisi

Enflasyonun istikrara etkisi ekonomik literatürde önemli bir konudur. Yüksek enflasyonun ekonomik istikrarsızlığa yol açabileceği genellikle kabul edilir. İstikrarın sağlanması için enflasyonun düşük ve istikrarlı bir seviyede tutulması gerektiği öne sürülür. Enflasyonun istikrara etkisi, birçok yönden incelenmiştir. Örneğin, enflasyonun istikrara etkisi üzerine yapılan bir araştırmada, yüksek enflasyonun ekonomik büyümeyi olumsuz etkilediği ve finansal piyasalarda belirsizliğe yol açtığı bulunmuştur (Fischer, 1993). Ayrıca enflasyon işsizlik oranları üzerinde de olumsuz etkiye sahiptir. Yüksek enflasyonun işsizlik oranlarını artırmakta ve dolayısıyla ekonomik istikrarsızlığa katkıda bulunabileceği belirtilmektedir (Blanchard, 2008). Bu bilgiler ışığında, düşük enflasyonun ekonomik istikrara olumlu katkıları olduğu düşünülmektedir. Düşük ve öngörülebilir enflasyonun, uzun vadeli planlamaların teşvik edilmesine yardımcı olacağı ve böylece ekonomik istikrarı artıracığı öne sürülmüştür (Barro, 1995).

Bugün birçok ülkenin para politikası stratejisinin odak noktası genellikle fiyat istikrarını sağlamaktır ve bu strateji genellikle çapa kullanımını içerir. Çapa, para politikası otoriteleri tarafından enflasyonu kontrol altına almak için düşük makroekonomik göstergelere referans olarak kullanılır; bu göstergeler arasında enflasyon oranı, para arzı, döviz kuru, faiz oranı vb. yer alır. Çapaların kullanılmasıyla, belirli bir derecede fiyat istikrarı sağlanarak enflasyon beklentilerine karşı önlem alınmış ve zaman tutarsızlığı sorunu önemli ölçüde sınırlı hale getirilmiştir (Giz ve Cekan, 2011).

Görelî fiyat hareketlerinin kişisel tüketici davranışlarını etkilediği bir ortamda fiyat istikrarının sağlanması önem arz etmektedir. Fiyatlar genel seviyesinde belirgin bir manipülasyon olmasa da, bazı alanlarda aktivite artmakta, maliyet yönetimi yapılamamakta veya fiyatlar yeniden yükselmektedir. Bu durumda, eğitim, sağlık hizmetleri, sanat eserleri ve tanınmış markaların ürünlerinin fiyatlarında göreceli bir düşüş beklenemez. Ekonomik istikrar sağlanmadığında oluşan belirsizlik ortamı, temel ihtiyaçların ve öncü markaların fiyatlarında enflasyon oranlarından daha yüksek fiyat artışlarına neden olmaktadır (Karacabey, 2006).

Yüksek enflasyon, sürdürülebilir büyüme oranları ve sosyal istikrarın önünde ciddi bir engel teşkil etmektedir. Mikro düzeyde meydana gelen büyük fiyat hareketleri, görelî fiyatlarda spesifik olmayan değişimlere neden olmaktadır. Bu durum, makro düzeydeki fiyat eğilimlerinde artan belirsizliği ve sonucunda ortaya çıkan durgunluğu beraberinde getirir. İnsanlar, enflasyona karşı kendilerini korumak için gayrimenkul yatırımlarına yönelebilir,

çünkü bu tür yatırımların istikrarlı olduğuna inanırlar ve konutlarını yatırım aracı olarak kullanmak isteyebilirler. Bu durumda, arzın büyük bir kısmı bankalardan sağlanmakta ve gayrimenkul fiyatlarının artması, finansal piyasalardaki istikrarsızlıkla birlikte bu durumun daha da kötüleşmesine neden olmaktadır (William, 2006).

Ulusal ekonomide fiyat seviyesinin istikrarsız olması, reel sektörde faaliyet gösteren kuruluşların yönetiminde kırılmalara yol açmaktadır. Enflasyondaki dalgalanmalar ve yönetim kararları nedeniyle, kısa vadeli muhasebe hamleleri kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu durum, üretim karar alma sürecinin verimliliğini ve reel sektörün finansal sistemle olan ilişkisini zayıflatmaktadır. Bu nedenle, şirketlerin mali tablolarının doğru bir şekilde yansıtılması için muhasebe sürecinin uygun bir şekilde düzenlenmesi ve muhasebe duygusunun güçlendirilmesi önem arz etmektedir (Özcan, 2006).

Enflasyon dönemlerinde spekülasyon kârlarının artması, üretim argümanı makine ve teçhizat yatırımlarında azalmaya, spekülasyon yatırımlarının hacminde artışa neden olmaktadır. İş dünyasında gelecekteki enflasyon ortamının belirsizliği ve nasıl karakterize edileceğinin bilinmemesi üretimi olumsuz etkilemektedir. Girişimciler, mal ve hizmet üretimi için ihtiyaç duydukları hammaddeye ve yedek parçalara ulaşmada zorluklar yaşarken, işçi ücretlerinin artmasına yönelik baskının işverenler üzerindeki maliyeti artmaktadır. Yüksek ve değişken enflasyon oranları, istikrarsızlık ve beklentilerdeki hatalar nedeniyle yanlış karar alma riskini artırmaktadır (Dede, 2010).

2.5.Enflasyonun İşgücü Piyasası Üzerindeki Etkileri

Enflasyonun işgücü piyasası üzerindeki etkileri oldukça çeşitlidir ve genellikle olumsuz etkiye sahiptir. Yüksek enflasyon, işgücü piyasasında belirsizlikleri artırır ve çalışanlar ile işverenler arasındaki ilişkileri etkilemektedir. Bu durum, işgücü maliyetlerinin belirsizliğini artırarak işverenlerin istihdam kararlarını etkilemektedir. Özellikle beklentileri belirsiz olan bir ekonomik ortamda, işverenler genellikle istihdamı kısmak veya işçi maaşlarını düşürmek gibi önlemler almaktadırlar. Dengesiz bir ekonomik büyüme, istikrarsız bir emek talebine yol açmaktadır. Ancak, fiyat istikrarının olduğu bir ortamda, işgücü piyasası daha istikrarlı hale gelir, işten çıkarmalar azalır ve istihdam artar.

Enflasyon ayrıca reel maaşları azaltmaktadır ve işçilerin satın alma gücünü düşürmektedir. Bu durum, işçi memnuniyetini ve tüketici harcamalarını etkileyebilir, böylece ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilemektedir. Yüksek enflasyon ayrıca işgücü piyasasında gelir eşitsizliğini artırmaktadır, çünkü genellikle sabit gelirli veya düşük gelirli gruplar çok etkilenirken, yüksek gelirli gruplar enflasyondan daha az etkilenir.

Ayrıca, enflasyonun işgücü piyasası üzerindeki etkileri, enflasyon beklentileri ve işçi-

hakları konusundaki tartışmaları da içerir. Yüksek enflasyon ortamında, işçiler daha yüksek maaş taleplerinde bulunabilirler, çünkü gelecekteki enflasyondan kaynaklanacak gelir kayıplarını telafi etmeye çalışırlar. Bununla birlikte, işverenlerin bu taleplere uyum sağlaması, işveren maliyetlerini artırır ve dolayısıyla işsizliğin artmasına neden olur.

Enflasyonun işgücü piyasası üzerindeki etkileri konusundaki literatür, genellikle bu karmaşık ilişkileri anlamaya ve analiz etmeye odaklanmaktadır. Çalışmalar, enflasyonun işgücü piyasasını nasıl etkilediğini daha iyi anlamak ve uygun politika tepkilerini belirlemek için önemli bir temel sağlamaktadır. Enflasyon döneminde sürekli maliyet artışlarına paralel olarak gelir seviyelerinde aynı büyüme oranlarının sağlanamaması, yani anlık enflasyon oranlarının gerisinde kalınması işgücü piyasasında verimsizliklere neden olmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde daha sık rastlanan bu sorun, gelirin yeniden dağıtılması sürecinde ortaya çıkar. İşverenlerin gelir seviyelerinin arttığı, ancak sabit gelirlili çalışanların ücretlerinin aynı hızda artmadığı ve reel gelir kaybı yaşadığı yüksek enflasyon ortamında sürekli fiyat artışları, isdihtam verilerini olumsuz etkileyip işgücü kaybına yol açmaktadır (Keynes, 1936).

Özellikle yüksek ve değişken enflasyon oranları, genellikle şirketin yatırım ve büyüme faaliyetlerini olumsuz etkileyerek, kâr ve sermaye getirisi oranlarının düşmesine neden olabilir. Bu durum, enflasyonun daha düşük istihdama ve işsizliğe yol açma olasılığını artırmaktadır (Feldmann, 2004).

3. ENFLASYONUN SOSYAL ETKİLERİ

Enflasyon, ekonominin en önemli dinamiklerinden biri olmasının yanında, sosyal yapıyı da derinden etkileyen bir olgudur. Enflasyonun etkilediği başlıca sosyal alanlar arasında gelir dağılımı, yoksulluk, işsizlik ve sosyal adalet yer almaktadır. Özellikle düşük gelirli haneler, enflasyon karşısında daha fazla zarar görürler. Temel ihtiyaç maddelerine ulaşmak zorlaşır, alım gücü düşer ve bu da yaşam standartlarının hızla gerilemesine yol açar. Enflasyonun devamlılığı, toplumun alt ve orta sınıfları arasındaki gelir uçurumunu büyütür, bu da sosyal adaletsizliği tetikler. Yoksulluğun artışıyla birlikte, toplumda suç oranlarının yükselmesi, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimde eşitsizliklerin derinleşmesi gibi birçok olumsuz sosyal etki gözlemlenmektedir.

Enflasyonun sosyal etkileri arasında işsizlik ve iş güvencesizliği de bulunmaktadır. Yüksek enflasyon dönemlerinde, işletmeler maliyetleri kontrol etmek amacıyla iş gücü maliyetlerini azaltma eğiliminde olurlar. Bu da işsizlik oranlarının artmasına ve iş güvencesizliğinin artmasına neden olmaktadır. Özellikle düşük vasıflı işçiler ve geçici işlerde çalışanlar, enflasyondan daha fazla etkilenmektedir (Keynes, 1936).

Enflasyonun sosyal etkileri, gelir dağılımı ve işsizlik gibi ekonomik faktörlerin yanı sıra sosyal huzur ve toplumsal güvenlik gibi sosyal faktörleri de içerir. Yüksek enflasyon dönemlerinde, toplumda genellikle huzursuzluk ve güvensizlik artmaktadır. Bu da sosyal istikrarsızlığa ve toplumsal çatışmalara neden olmaktadır (Mankiw, 2014).

Yüksek enflasyon, bireylerin sosyal ve ekonomik yaşamlarını olumsuz etkileyerek toplumsal istikrara ve kalkınmaya engel olan tehlikeli bir durum haline gelmektedir (Naz et al., 2012) Enflasyonun toplumsal etkileri arasında, toplumsal barışı bozma önemli bir yer tutar. Gelir mücadelesi, kesimler arasında bölünmeye yol açar ve gelirin düşüklüğü nedeniyle aile içi ilişkiler gerilirken dayanışma azalır. Bu durumda düşük gelirli ailelerin eğitim seviyeleri düşerken, işsizlik yaygınlaşır. Bunun yanı sıra, dolandırıcılık, marjinalite, iş ahlakının zayıflaması ve vergi kaçakçılığı gibi toplum ahlakını derinden etkileyen olumsuzluklar da ortaya çıkar (Meral, 2005).

Bu konuyu örneklendirmek gerekirse Yugoslavya, Polonya ve Macaristan gibi ülkelerde yapılan kamuoyu yoklamaları, enflasyonun toplum üzerindeki olumsuz etkisini açıkça göstermiştir. Geçiş ekonomilerinde enflasyon, ekonomik reform süreçlerinin önemli bir bileşeni olarak karşımıza çıkar. Kamuoyu yoklamaları ve bilimsel çalışmaların temel bulguları, enflasyonun bu ülkelerdeki sosyal yapıları nasıl etkilediğini ve toplumsal huzursuzlukları nasıl

tetiklediğini açıkça ortaya koymaktadır. Yugoslavya'daki enflasyonun devlet mülkiyetindeki işletmelerin verimsizlikleri ve fiyat kontrollerinin kaldırılması gibi yapısal değişikliklerden kaynaklandığı vurgulanır. Çabalar, enflasyonu kontrol altına almayı hedeflemiş, ancak bu süreç toplumsal huzursuzlukları artırmıştır. Yugoslavya'daki hiperenflasyonun toplumsal etkileri hem ekonomik hem de siyasi istikrarsızlığı derinleştirmiş olmasıdır. Polonya'da enflasyonun, piyasa ekonomisine geçişte yaşanan hızlı serbestleşme ve özelleştirme süreçlerinden kaynaklandığı belirtilmektedir. Polonyalıların enflasyon nedeniyle yaşadığı zorluklar, gelir eşitsizliğini artırmış ve toplumsal huzursuzluklara yol açmıştır. Polonya'daki enflasyon, halkın yaşam standartlarını ciddi şekilde etkilemiş ve hükümet politikalarına karşı güvensizlik yaratmıştır. Macaristan'daki enflasyon da benzer şekilde devlet desteklerinin kaldırılması ve piyasa reformlarının getirdiği belirsizliklerden kaynaklanmıştır. Macaristan'daki enflasyonun sosyal etkilerine örnek olarak, enflasyonun genişleyen gelir eşitsizliği ve artan işsizlik oranları gibi toplumsal sorunları körüklemesi verilebilir. Macaristan'daki enflasyon, ekonomik reformların sosyal maliyetlerini artırmış ve toplumsal huzursuzlukları derinleştirmiştir. Geçiş ekonomilerinde enflasyonun yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda derin sosyal etkileri olduğu vurgulanmaktadır. Enflasyonun toplumsal yapı üzerindeki bu etkileri, gelir eşitsizliğinden toplumsal huzursuzluğa kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. (Csaba & Vodopivec, 1992).

Araştırmalar, enflasyonun bazı olumsuz sosyal sonuçlarının olduğunu doğrulamaktadır. Enflasyonun etkileri, mülkiyet ilişkileri, maaşlar, ücretler, gelirler, siyasi iktidar ve inançlar gibi alanlarda bölünmelere neden olmuştur. Bu bulgular, enflasyonun Türkiye'nin ekonomik ve sosyal gelişimini engelleyen önemli bir faktör olduğunu göstermektedir (Grzegorz, 1989).

Yüksek enflasyonun etkisiyle, çaresiz halk kitleleri geleceklerinden endişe duymakta, toplumsal ve siyasal ilişkiler çıkar odaklı hale gelmekte, dayanışma ve işbirliği ruhu azalmaktadır. Para odaklı ilişkilerin artmasıyla birlikte insan ilişkilerinde yozlaşma gözlemlenmekte, hukukun ihlali ve güvensizlik artmaktadır. Paranın değer kaybetmesi, geniş halk kitlelerinin yoksullaşmasına neden olmakta ve kentler arası işgücü göçünü kısıtlamaktadır. Bu durum geçekondulaşma ve altyapı sorunlarını beraberinde getirmekte, işsizlik artışına yol açmaktadır. Ayrıca, yatırımlardan kaçan paranın spekülatif getiriye yönelmesiyle ekonominin verimliliği azalmaktadır. Bu olaylar, toplumu derinden etkileyen ve ciddi sonuçlara yol açan sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Kobitek, 2014).

Ayrıca, enflasyonun sosyal etkileri, tüketici davranışları ve psikolojik refah üzerinde de önemli bir rol oynar. Yüksek enflasyon dönemlerinde, tüketiciler genellikle gelecekları hakkında endişelenirler ve tasarruf etme eğiliminde olabilirler. Bu durum, tüketici güvenini ve tüketim harcamalarını azaltabilir. Enflasyonun tüketici psikolojisi ve davranışlarına olan etkilerini Pigou etkisi ve Fisher etkisi adı altında incelememiz mümkündür.

Pigou etkisi, ünlü ekonomist Arthur Pigou tarafından ortaya konmuştur ve reel servet algısının tüketim harcamaları üzerindeki etkisini tanımlar. Enflasyon, nominal gelir düzeyini artırabilir; ancak artan fiyatlar, reel varlık değerlerini düşürerek hanehalklarının gerçek servet algısını olumsuz etkilemektedir. Hanehalkları, reel servetlerinde bir azalma hissettiklerinde, tüketim harcamalarını azaltma eğilimine girerler. Bu durum, yüksek enflasyon dönemlerinde bireylerin daha temkinli harcamalar yapmasına ve dolayısıyla ekonomik durgunluk riskinin artmasına yol açmaktadır.

Fisher etkisi, Irving Fisher tarafından geliştirilen ve nominal faiz oranları ile beklenen enflasyon arasındaki ilişkiyi ifade eden bir teoridir. Fisher'a göre, beklenen enflasyondaki artış, nominal faiz oranlarını da artırır. Bu durumda, yatırımcılar ve tasarruf sahipleri daha yüksek nominal faiz talep ederler, bu da borçlanma maliyetlerini artırır. Yüksek faiz oranları, işletmelerin yatırım yapma kararlarını olumsuz etkileyerek ekonomik büyüme üzerinde kısıtlayıcı bir etki yaratmasına neden olmaktadır.

Yüksek enflasyon ortamında, Pigou ve Fisher etkileri birbirleriyle etkileşime girebilir. Enflasyon arttığında, reel varlık değerlerinin düşmesi Pigou etkisini kuvvetlendirir; bu da hanehalklarının tüketim harcamalarını azaltmasına neden olur. Aynı zamanda, beklenen enflasyondaki artış, Fisher etkisi aracılığıyla nominal faiz oranlarının yükselmesine yol açabilir. Bu iki durum, birlikte düşünüldüğünde, ekonomik durgunluğu derinleştirmektedir. Özellikle yüksek enflasyon dönemlerinde, ekonomi üzerindeki etkilerin yanı sıra psikolojik faktörler de önemli rol oynar. Tüketiciler, fiyatların sürekli artacağına dair bir algı geliştirdiğinde, harcama davranışlarında daha temkinli hale gelirler. Bu durumda, hanehalkı tüketim harcamalarını daha da azaltarak ve ekonomik büyümeyi olumsuz etkilemektedir.

3.1.Satın Alma Gücü Kaybı

Satın alma gücü, bireylerin mevcut gelirleri ile belirli bir zaman diliminde mal ve hizmet satın alabilme kapasitesini ifade eder. Enflasyon gibi ekonomik şoklar, satın alma gücünde belirgin kayıplara yol açarak bireylerin ve toplumun genel refah düzeyini tehdit eder. Bu

bağlamda, satın alma gücü kaybı, ekonomik yapının bozulmasına ve toplumsal dinamiklerin olumsuz etkilenmesine neden olan önemli bir süreçtir.

Satın alma gücü kaybı, enflasyonun en belirgin etkilerinden biridir ve ekonomik literatürde sıkça ele alınır. Enflasyon, fiyatların genel düzeyindeki artışı temsil ettiği için, enflasyonun artış hızına doğru orantılı gelir seviyeleri de arttırılmazsa insanlar eskisinden daha az mal ve hizmet satın alabilir. Bu durum, tüketicilerin ve işletmelerin satın alma güçlerindeki azalma olarak ifade edilir (Blanchard, 2017).

Enflasyonun satın alma gücü kaybı üzerindeki etkisi, gelir elastikiyeti ve fiyat esnekliği gibi faktörlere bağlıdır. Gelir elastikiyeti tüketici gelirlerindeki değişikliklerin bir malın veya hizmetin talebine olan artış veya azalış oranını ölçmeye yarar. Fiyat esnekliği ise bir mala veya hizmete olan talebin o malın fiyatına olan etkisini ölçmeyi sağlar. Özellikle, belirli mal ve hizmetlerin fiyatlarında yaşanan hızlı artışlar, tüketicilerin satın alma güçlerini daha fazla etkileyebilir. Bunun yanı sıra, enflasyonun beklenen olduğu durumlarda, tüketiciler gelecekteki harcamalarını artırma eğiliminde olurlar, bu da talebi artırır ve enflasyonun olumsuz etkilerini daha da belirginleştirmektedir (Mankiw, 2014).

Sonuç olarak, enflasyonun sosyal etkileri, satın alma gücündeki kayıplar üzerinden geniş bir toplumsal yelpazeye yayılır. Toplumun her kesimi bu süreçten etkilenirken, özellikle dezavantajlı gruplar daha derin yaralar alır. Bu nedenle, enflasyonla mücadelede ekonomik politikaların yanı sıra sosyal adaleti gözeten stratejilerin de geliştirilmesi büyük önem taşır. Satın alma gücünün korunması, toplumsal huzurun ve refahın sürdürülebilirliği açısından hayati bir öneme sahiptir. Enflasyonu kontrol altında tutmak için alınan politikalar, genellikle satın alma gücü kaybını en aza indirmeyi hedefler. Ancak, bu politikaların diğer ekonomik hedeflerle dengelenmesi gerekmektedir, çünkü enflasyonun kontrolü ile işsizlik ve ekonomik büyüme arasında bir denge gözetilmelidir.

3.2.Fakirleşme ve Yoksulluk

Enflasyonun yoksulluk üzerindeki etkisi, satın alma gücünün azalmasıyla kendini gösterir. Genel fiyat seviyeleri, özellikle sabit gelirli ve düşük gelirli kesimlerde, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamayacakları seviyeye yükseldiğinde veya artmaya devam ettiğinde yoksulluk seviyeleri de doğru orantılı yükselmektedir. Pratikte, bu durumda, mal ve hizmetlere olan talep esnekliği düşük olduğundan, insanlar diğer mallardan vazgeçmeye veya belirli mal ve hizmetlerin tüketimini azaltmaya zorlanır (Smith, 2010).

Yüksek enflasyon dönemlerinde, temel ihtiyaçların maliyeti artar. Bu, bireylerin sınırlı kaynaklarını öncelikli olarak fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak için kullanmalarına yol açar. Örneğin, gıda, enerji ve barınma gibi temel harcamalar, enflasyon nedeniyle hızlı bir şekilde artar ve bu durum, bireylerin diğer ihtiyaçlarını karşılama imkânlarını kısıtlar. Böylece, güvenlik, aidiyet veya kendini gerçekleştirme gibi daha yüksek düzeydeki ihtiyaçlar ikinci plana itilirler. Yoksulluk oranı yükseldikçe ihtiyaç önem sıralamasına göre en temel ihtiyaçlara doğru hayati önem taşımayan ihtiyaçlardan vazgeçilmektedir (Bernanke, 2020).

Yoksulluk her zaman politika yapıcıların ve sosyal bilimcilerin endişe kaynağı olmuştur. Yoksulluk, bazı bireylerin temel ihtiyaçlarının kısıtlanmasına yol açarken aynı zamanda yoksulluk duygularının da yayılmasına neden olmaktadır. Yoksul insanlar genellikle toplum içinde sömürüye karşı savunmasız konumdadır. Özellikle enflasyondaki dalgalanmalar ve şoklar yaşandığında, yoksul insanlar daha da savunmasız hale gelmektedir (Chain, 2011).

Yoksulluğa neden olan birçok etmen olmasına rağmen, enflasyonun yoksulluk üzerinde önemli bir etkisi olduğu kaçınılmazdır. Özellikle hammadde ve gıda fiyatlarının artması, yoksulluk vakalarının yoğunlaşmasına yol açmaktadır. Ampirik çalışmalardan elde edilen çeşitli sonuçlar, enflasyonun yoksulluğu artırdığını desteklemektedir. Bu bağlamda, enflasyonun yoksulluk üzerindeki etkisi genellikle "gizli vergi" olarak görülmektedir. Bu etki özellikle ekonomik büyüme hızına ters orantılı hareket etmektedir. (Talukdar, 2012).

Yüksek enflasyon dönemlerinde, genellikle işsizlik oranlarında da artış yaşanır. İşsizlik, gelir kaybına ve dolayısıyla yoksullaşmaya neden olmaktadır. Özellikle düşük vasıflı işçiler ve geçici işlerde çalışanlar, işsizlikten en çok etkilenen gruplardır (Mankiw, 2014).

Yoksullukla mücadelede kapsamlı ve çok boyutlu politikaların uygulanması gerekmektedir. Gelir dağılımını iyileştirecek adil ekonomik politikalar, sosyal yardım programları ve kapsayıcı eğitim ve sağlık hizmetleri, yoksulluğun azaltılmasında kritik rol oynamaktadır. Aynı zamanda, sürdürülebilir kalkınma ve fırsat eşitliği sağlayan bir ekonomik model, uzun vadede fakirleşme ile mücadelede kalıcı çözümler üretmek için önem arz etmektedir. Toplumsal dayanışma ve sosyal adaletin sağlanması, yalnızca ekonomik büyümeyi değil, toplumsal bütünlüğü ve barışı da güçlendirmektedir. Bunun için gelir dağılımını düzeltmeye yönelik politikalar, işsizlikle mücadele önlemleri ve sosyal yardım programları gibi politikaların uygulanması önemlidir.

3.3.Sosyal Dengesizlikler ve Toplumsal Huzursuzluklar

Sosyal dengesizliklerin artması, toplumda güvensizlik duygularını artırmakta ve toplumsal huzursuzluğa neden olmaktadır. Yüksek enflasyon dönemlerinde, gelir eşitsizlikleri ve işsizlik oranlarındaki artışlar, toplumda hoşnutsuzluğu artırmakta ve hükümete yönelik eleştirileri körüklemektedir. Bu durum, sosyal huzursuzluğun artmasına hatta protesto ve isyanlara neden olmaktadır (Keynes, 1936).

Yüksek enflasyon ortamında belirsizlik artar ve bu durum ekonomik karar alma süreçlerini olumsuz etkiler. İşletmelerin yatırım kararları, bireylerin harcama davranışları ve tüketim kalıpları, enflasyon nedeniyle etkilenir. Bernanke, "Enflasyon, ekonomik belirsizliği artırarak, yatırım ve tüketim kararlarını olumsuz etkilemektedir; bu da ekonomik büyüme ve sosyoekonomik denge üzerinde baskı oluşturur" demektedir. Bu bağlamda, enflasyonun yol açtığı belirsizlik, toplumsal huzursuzluğa neden olan bir diğer kritik faktördür. Toplum içindeki eşitsizliklerin artması, sosyal huzursuzluğu tetiklemektedir. Bu durum, protestolar, grevler ve sosyal hareketler gibi toplumsal tepkilerin artmasına yol açmaktadır. Ekonomik koşulların zorlaşması, bireyler arasında güvensizlik, öfke ve hayal kırıklığı yaratmaktadır. Artan toplumsal huzursuzluk, hükümet politikalarının etkinliğinin sorgulanmasına ve toplumda genel bir güvensizlik hissinin yayılmasına neden olmaktadır (Bernanke, 2020).

Toplumsal huzursuzluklar, ekonomik ve sosyal faktörlerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkmaktadır. Yüksek enflasyon dönemlerinde, insanların geçim sıkıntısı çekmeleri ve geleceklerinden endişe duymaları, toplumsal huzursuzlukları artırmaktadır. Ayrıca, işsizlik oranlarının yükselmesi ve gelir eşitsizliklerinin derinleşmesi de toplumda hoşnutsuzluğa ve huzursuzluğa neden olan faktörler arasındadır. Enflasyonun neden olduğu gelir erozyonu, toplumda güvensizlik ve memnuniyetsizlik yaratır. Tarihsel olarak da görüldüğü gibi, yüksek enflasyon dönemlerinde sosyal hareketlilik artar ve işçi eylemleri, protestolar, hatta isyanlar bile baş göstermiştir. Devletin enflasyonu kontrol altına almakta başarısız olması, halk arasında hoşnutsuzluğu pekiştirir ve siyasi istikrarsızlık riskini artırır. Özellikle uzun süreli ve yüksek oranlı enflasyon, toplumsal barışın sürdürülebilirliğini tehlikeye sokmaktadır (Mankiw, 2014).

Sonuç olarak, enflasyon sadece bir ekonomik sorun değil, aynı zamanda ciddi sosyal ve politik yansımaları olan bir krizdir. Bu nedenle, enflasyonla mücadelenin sadece ekonomik önlemlerle değil, aynı zamanda sosyal politikalarla da desteklenmesi gerekmektedir. Böylece toplumsal huzurun korunması ve sosyal dengenin sağlanması mümkün olabilir. Sosyal dengesizliklerin ve toplumsal huzursuzlukların artması, ekonomik politika yapıcılarının dikkate

alması gereken önemli bir konudur. Enflasyonu kontrol altına almak için izlenen politikaların, sosyal adaleti ve toplumsal huzuru göz önünde bulundurması önemlidir. Gelir dağılımını düzeltmeye yönelik politikalar, işsizlikle mücadele önlemleri ve sosyal yardım programları, toplumsal dengesizlikleri azaltarak toplumsal huzuru sağlamaya yardımcı olmaktadır.

3.4.Enflasyon ve Suç Oranları

Enflasyon ve suç oranları arasındaki ilişki, ekonomik ve sosyal faktörlerin birbirleriyle etkileşimine dayanan karmaşık bir konudur. Ekonomik teoriler, yüksek enflasyonun, suç oranlarını artırabileceğini öne sürer. Özellikle düşük gelirli kesimler için artan fiyatlar, ekonomik güçsüzlük ve işsizlik gibi sebeplerle suça yönelimi tetikleyebilir. Bu konuda yapılan araştırmalar, özellikle gelişmekte olan ülkelerde enflasyon ile suç arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir (Grogger, 1998; Blundell-Wignall ve Browne, 2001). Örneğin, Grogger (1998) yaptığı bir çalışmada, enflasyonun artması ile hırsızlık gibi mülkiyet suçları arasında güçlü bir ilişki bulmuştur. Ancak, bazı çalışmalar bu ilişkinin karmaşıklığını vurgular ve enflasyonun suç oranları üzerindeki etkisinin doğrudan olmadığını, ancak enflasyonun sosyal ve ekonomik koşulları etkileyerek suça olan yatkınlığı artırabileceğini savunur (Levitt, 1997; Fajnzylber, Lederman ve Loayza, 2002). Örneğin, Levitt (1997), enflasyonun suç oranları üzerindeki etkisinin dolaylı olduğunu ve enflasyonun ekonomik belirsizlik yaratarak suç eğilimini artırdığını öne sürmektedir. Fajnzylber, Lederman ve Loayza (2002) ise yaptıkları bir çalışmada, enflasyonun yoksulluk, gelir eşitsizliği ve işsizlik gibi sosyo-ekonomik faktörler üzerindeki etkisi aracılığıyla suç oranlarını etkilediğini bulmuşlardır. Dolayısıyla, enflasyonun suç oranları üzerindeki etkisiyle ilgili kesin bir sonuca varmak için ekonomik, sosyal ve demografik faktörlerin dikkate alınması gerekmektedir. Bu bağlamda, hem ekonometrik analizlerin hem de saha çalışmalarının yapılması, enflasyon ve suç arasındaki ilişkinin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlaması beklenmektedir.

Phillips eğrisine göre, enflasyon ile işsizlik arasında kısa vadede ters yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Bu değişkenlerde meydana gelen artışlar, tasarruf, yatırım, ihracat ve ekonomik büyüme gibi aktiviteler üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Yüksek enflasyon, toplumun satın alma gücünün azalmasına ve refah seviyesinin düşmesine neden olurken, yüksek işsizlik oranları bireylerin suç işleme eğilimini artırmaktadır (Cantor ve Land, 2001). Bu sebeple, politika yapıcılar para ve maliye politikaları aracılığıyla enflasyon ve işsizlik oranlarını düşürmeyi hedeflemektedirler. Ancak, Phillips eğrisinin geçerli olduğu bir ülkede bu hedeflere aynı anda ulaşmak mümkün olmayabilir (Wulandari vd., 2019).

Yüksek işsizlik verileri ve yüksek enflasyon oranları ekonomik krizlerin başlıca belirtileri arasında yer almaktadır. Kısa vadeli finansal krizler genellikle yabancı kısa vadeli sermayenin hızla çıkışıyla başlayarak döviz kuru, faiz oranları ve enflasyon oranlarında ani yükselmelerle finansal piyasalarda ortaya çıkar ve kısa sürede üretim ve yatırım düzeyinde azalmalar gibi reel sektör etkileri gösterir. Ayrıca, bir ülkedeki kriz, özellikle bu ülkenin yakın ekonomik ilişkiler içinde olduğu ülkeleri etkiler. Bu ülkeler, krizin başladığı ülkede ihracat daralması ve uluslararası finans piyasalarında artan endişeler gibi yollarla krizin etkilerini daha da kötüleştirebilecek savunma mekanizmaları geliştirirler. Krizin etkileri daha sonra işgücü piyasalarına, sağlık, eğitim ve sosyal yardım gibi bütçe harcamalarının miktar ve bileşimine ve nihayetinde yoksulluk ve gelir dağılımı göstergelerine doğru yayılarak genişler. Sosyoekonomik etkiler söz konusu olduğunda, genellikle krizlerin yarattığı ekonomik daralma, işsizlik ve gelir kayıpları gibi belirgin sonuçlar ön plana çıksa da, bu etkilerin sadece bu faktörlerle sınırlı olmadığı unutulmamalıdır. Örneğin, krizle mücadele eden ülkelerde, suç oranlarında artış, aile içi ilişkilerin ve toplumsal ilişkilerin bozulması, yolsuzlukta artış, uluslararası finans kuruluşlarının ülke ekonomi politikalarındaki artan rolü ve buna bağlı olarak oluşan bağımlılık duygusu, ülkenin kendi sorunlarını çözme isteğinin ve yeteneğinin azalması gibi etkiler, sıklıkla nicelleştirilemeyen ancak önemli olan diğer sonuçlardır. Bu tür etkilerin de ele alınması, krizin sosyoekonomik etkilerinin tam anlamıyla anlaşılabilmesi için temel bir gerekliliktir (Koyuncu, 2004).

3.5.Enflasyon ve Yolsuzluk

Enflasyonun yalnızca bireyler ve işletmeler üzerinde değil, aynı zamanda yönetim ve etik davranışlar üzerinde de önemli etkileri vardır. Yolsuzluk Uluslararası Şeffaflık Örgütü ve Dünya Bankası tarafından, bireylerin kamu ya da özel sektördeki görevlerini kötüye kullanarak kişisel kazanç elde etmeleri olarak tanımlanır. Yolsuzluk, genellikle doğrudan ölçülebilen bir kavram değildir çünkü gizli bir şekilde gerçekleşir ve resmi kayıt altına alınmaz. Ancak yolsuzluğun düzeyini anlamak ve karşılaştırmalar yapmak için çeşitli yöntemler ve göstergeler kullanılmaktadır. Bu yöntemler algı endeksleri, anket ve araştırmalar, ekonomik modeller ve istatistiksel analizler, örnek olay analizleri ve hukuki-adli veriler olarak sınıflandırılmaktadır (World Bank, 1997). Enflasyonun toplumsal etkilerini incelerken, toplumda oluşan algının ölçülmesi ve anlaşılması bakımından yolsuzluk algı endeksinin diğer analiz yöntemlerine kıyasla daha kullanışlı olması beklenmektedir. Bu bağlamda Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün (Transparency International) Yolsuzluk Algı Endeksi'ne (Corruption Perception Index, CPI) yolsuzluk ve enflasyon konulu bazı çalışmalarda kullanılmaktadır.

Yolsuzluk gelişmiş ülkelere nazaran, gelişmekte olan ülkelerde ve geçiş ekonomilerinde koşulların uygunluğundan dolayı daha yaygın bir biçimde gözlenmektedir. Bu koşulların ilki, ilgili ekonomilerde daha fazla kazanç sağlama motivasyonunun son derece güçlü olmasıdır. Bu motivasyon yoksulluk, düşük ücretler, sigorta ve işgücü piyasası koşullarının yetersizliği ile bağlantılı olarak artmaktadır. Bir diğer neden bahsi geçen ekonomilerde yolsuzluğa karışma imkanlarının çok daha yaygın olmasıdır. Tekel rantları mülkiyetin gasp edilebilir olduğu geçiş ekonomilerinde gelişmiş ülkelere kıyasla daha fazladır. Gelişmekte olan ülkelerde ve geçiş ekonomilerinde birçok kamu personelinin takdir yetkisi daha kapsamlıdır ve bu sistemsel zayıflık sürekli değişen ve yetersiz şekilde tanımlanmış kanun ve düzenlemelerle önü alınmaz bir hal alır. Başka bir neden ise genellikle hesap verebilirliğin yeterli olmamasıdır. Yasalara rağmen, yeterince gelişmemiştir ve yasaları uygulamakla yükümlü olan yasal kurumlar etkin değildir (Gray ve Kaufmann, 1998). Enflasyonun yolsuzluk üzerindeki etkileri birçok alt başlıkta incelenebilir.

3.5.1. Ekonomik Baskılar ve Etik Çöküş

Enflasyon dönemlerinde, bireylerin ve kurumların satın alma gücü düşer. Ücretlerin ve gelirlerin fiyat artışlarına ayak uyduramaması, kamu görevlileri ve özel sektör çalışanlarını yasa dışı yollarla ek gelir elde etmeye yönlendirebilir. Tanzi (1998)'e göre enflasyon, kamu görevlilerinin yolsuzluğa yatkınlığını artırabilir çünkü reel gelirdeki azalma, bireyleri etik olmayan yollarla gelirlerini artırmaya teşvik etmektedir. Ekonomik çalkantılar, yolsuzluk gibi etik olmayan davranışların sıradanlaşmasına neden olabilir. Bu, “büyük resimde herkes bunu yapıyor” anlayışıyla bireylerin bu tür davranışları rasyonalize etmesine yol açmaktadır.

3.5.2. Kayıt Dışı Ekonomi ve Denetim Zorlukları

Enflasyon, işletmelerin ve bireylerin mali yükümlülüklerini artırmaktadır. Bu durum, vergi yükünden kaçınmak için ekonomik faaliyetlerin kayıt dışına kaymasına neden olur. Vergi gelirlerindeki kayıplar, kamu sektörünün kaynaklarını sınırlarken yolsuzluğu teşvik eder. Enflasyonist ortamda işletmeler, maliyetleri düşürmek ve belirsizlikle başa çıkmak için kayıt dışı işlemleri tercih etmektedir. Bu durum, yolsuzluğun daha kolay gizlenmesine olanak tanır. Gölge ekonominin büyümesi, yolsuzluk için bir alan yaratır. Resmi düzenlemelerin dışında kalan bu sektörlerde, rüşvet ve yasa dışı işlemler yaygın hale gelmektedir. Enflasyon, kamu kurumlarının mali kaynaklarını aşındırarak denetim kapasitelerini zayıflatır. Bu durum, yolsuzlukla mücadelede gereken düzenlemelerin ve kontrollerin yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Hızlı fiyat değişimleri ve mali tabloların karmaşıklığı, denetim süreçlerini zorlaştırır. Bu, yolsuzluğun daha az tespit edilmesine ve yaptırım mekanizmalarının etkisiz

kalmasına yol açmaktadır. Yetersiz denetim ve düşük kamu maaşları, denetçilerin rüşvet alma eğilimini artırmaktadır. Bu durum, yolsuzluğun sadece göz yumulmasına değil, aynı zamanda sistematik bir sorun haline gelmesine neden olmaktadır (Kaufmann ve Wei, 1999).

3.5.3. Politik ve İdari Etkiler

Enflasyon, ekonomik ve sosyal hoşnutsuzluğu artırarak hükümetler üzerinde baskı yaratır. Bu durumda, kısa vadeli popülist politikalar öne çıkar ve kamu kaynaklarının kötüye kullanılması riski artar. Enflasyon dönemlerinde hükümetler, seçmen desteğini korumak için kamu kaynaklarını kötüye kullanma eğiliminde olurlar. Bu durum, devlet kurumlarındaki yolsuzluk oranlarının yükselmesine neden olmaktadır. Yolsuzluk, vatandaşların hükümete ve kamu kurumlarına olan güvenini zayıflatır. Örneğin, yolsuzluk yapan liderler, hesap vermemek için demokratik mekanizmaları zayıflatmaya çalışırlar. Bu durum, siyasi istikrarsızlık, toplumsal huzursuzluk ve protestoların artmasına neden olmaktadır. (Mauro, 1995).

3.5.4. Hizmet Kalitesinin Düşmesi ve Rüşvetin Artması

Yolsuzluk, kamu hizmetlerinin kalitesini düşürerek toplumun ekonomik istikrarını ve güvenini sarsmaktadır. Enflasyon ortamında, kamu hizmetlerinden yararlanan bireyler, hizmete erişimlerini hızlandırmak ya da kaliteyi artırmak için rüşvet vermeye daha yatkın hale gelebilir (Rose ve Ackerman, 1997). Örneğin, sağlık ve eğitim gibi temel hizmetlerde yolsuzluk artışı, toplumun daha kırılgan hale gelmesine neden olur. Enflasyon, vergi gelirlerinin reel değerini düşürmektedir, çünkü vergi sistemleri genellikle nominal değerler üzerinden işler. Bu durum, devletin finansal kapasitesini zayıflatır ve kamu hizmetlerinin kalitesini düşürmektedir. Yetersiz hizmetler, halkı yolsuzluk yaparak hizmet alma durumuna sevk etmektedir.

3.5.5. Makroekonomik İstikrarsızlık ve Güven Erozyonu

Enflasyonun, ekonomik karar alma süreçlerinde belirsizlik yaratması, yolsuzlukla mücadeleye yönelik reformların ve alınan kararların etkisini zayıflatmaktadır. Yolsuzluk, rekabetçi piyasa kurallarını çarpıtarak liyakate dayalı olmayan bir ekonomik düzen yaratır. Bu durum, işletmelerin adil rekabet ortamına olan güvenini zayıflatmakta ve üretim-yatırım tercihlerini olumsuz etkilemektedir. Yolsuzluk, kamu hizmetlerinin etkinliğini zayıflatarak vatandaşların hükümet ve kamu kurumlarına olan inancını sarsar. Bu durum, vergi ödeme isteksizliğini artırabilir ve sosyal sözleşmeyi zayıflatır. Kamu kaynaklarının verimsiz veya uygunsuz alanlara yönlendirilmesine neden olmaktadır. Örneğin, altyapı projeleri gibi yüksek rüşvet potansiyeline sahip sektörler önceliklendirilirken, sağlık ve eğitim gibi temel alanlar ihmal edilmektedir. Bu durum, yolsuzluk karşıtı politikaların uygulanabilirliğini azaltır ve sistemik yolsuzluğun güçlenmesine neden olmaktadır (Shleifer ve Vishny, 1993).

3.5.6. Uluslararası Yatırımların Etkilenmesi

Yolsuzluk ve enflasyon arasındaki ilişki, uluslararası sermaye akışları üzerinde de belirgin bir etki yaratmaktadır. Yüksek enflasyon ve yaygın yolsuzluk ortamı, yabancı yatırımcıların ülkeye olan güvenini azaltır. Bu durum döviz kurlarında istikrarsızlığa neden olur ve ekonomik büyümeyi de olumsuz etkilemektedir. Yolsuzluk, yatırım süreçlerinde rüşvet ve kayıt dışı ödemeler gibi ek maliyetler yaratmaktadır. Rüşvet beklentisi ve yolsuzluk, yatırım izinlerinin ve lisansların alınmasını geciktirebilir, bu da yatırımların hayata geçmesini zorlaştırmaktadır. Bu ve benzeri durumlar yatırımcıların kâr marjlarını düşürür ve projelerin fizibilitesini olumsuz etkilemektedir. Yolsuzluk ve enflasyon, Standard & Poor's (SP), Moody's ve Fitch Ratings gibi uluslararası derecelendirme kuruluşlarının da ülke puanlaması yaparken dikkate aldıkları verilerdir ve uluslararası yatırım yapan şahıs veya şirketlerin yatırım kararlarında bu kuruluşların görüşleri önem arz etmektedir. Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün yayınladığı raporlara göre, yolsuzluk algısının yüksek olduğu ve ekonomik istikrarın düşük olduğu ülkeler, yatırımcılar tarafından riskli görülmektedir.

4. ENFLASYONUN PSİKOLOJİK ETKİLERİ

Enflasyon, ekonomik dengeleri altüst eden bir olgu olmasının yanı sıra, bireylerin psikolojik sağlığı üzerinde de önemli etkiler yaratmaktadır. Fiyatların sürekli artmasıyla birlikte, bireylerin gelirleri ile temel ihtiyaçlarını karşılama kapasiteleri azalır ve bu durum, kaygı, stres ve güvensizlik gibi duygusal tepkilere yol açmaktadır. Enflasyonun uzun süre devam etmesi, ekonomik belirsizlikleri artırarak insanların geleceğe dair endişelerini büyütür. Bu belirsizlik, tüketim alışkanlıklarından aile ilişkilerine kadar pek çok alanda psikolojik baskı yaratarak bireylerin genel yaşam memnuniyetini olumsuz yönde etkilemektedir.

Boyce ve Wood (2011) çalışması, enflasyonun bireylerin psikolojik refahı üzerindeki etkilerini inceleyen önemli bir araştırmadır. Bu çalışma, özellikle kişilik özelliklerinin ve gelir artışlarının yaşam memnuniyeti üzerindeki etkisini analiz ederken, ekonomik faktörlerin de bireylerin psikolojik refahını nasıl şekillendirdiğine dair önemli bulgular sunmaktadır. İngiltere'nin 1991-2008 yılları arasındaki verileri panel veri analizi, sabit etkiler modeli kullanılarak incelenmiş ve analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre yüksek enflasyon dönemlerinde, bireyler kendi ekonomik durumlarını çevrelerindeki diğer bireylerle daha sık kıyaslama eğiliminde olurlar. Bu sosyal karşılaştırmalar, bireylerin kendilerini daha yetersiz hissetmelerine neden olabilir ve bu da yaşam memnuniyetini olumsuz etkilemektedir. Çalışma, bu tür karşılaştırmaların özellikle gelir eşitsizliğinin yüksek olduğu toplumlarda daha belirgin olduğunu ve enflasyonun bu eşitsizlik algısını pekiştirebileceğini göstermiştir. Nevrotik kişilik özelliklerine sahip bireyler genellikle çevresel ve genetik etkenlerden etkilenirler ve kolayca uyarılırlar bu yüzden nevrotik bireylerin enflasyon gibi ekonomik stres faktörlerine karşı daha hassas oldukları, bu nedenle psikolojik refahlarının enflasyon dönemlerinde daha fazla zarar gördüğü ortaya konulmuştur. Diğer yandan, dışadönük bireylerin bu tür ekonomik baskılara karşı daha dirençli olabileceği, çünkü sosyal destek sistemlerini daha etkili bir şekilde kullanabildikleri belirtilmiştir.

Enflasyonun artmasıyla birlikte insanların geleceğe dair belirsizlik hissettiğini ve bu durumun psikolojik stres ve endişe yarattığını belirtmektedir. Özellikle, enflasyonun satın alma gücünü azaltmasıyla birlikte, insanların maddi endişeleri artmakta ve bu durum psikolojik refahlarını olumsuz yönde etkilemektedir (Blanchard, 2017). Enflasyonun uzun süreli etkileri de dikkate değerdir. Sürekli yükselen fiyatlar, bireylerde öğrenilmiş çaresizlik ve kontrol kaybı hislerine yol açmaktadır (Seligman, 1972). Bu durum, bireylerin ekonomik kararlarını rasyonel temellerden ziyade duygusal tepkilerle yönlendirmelerine neden olabilir. Örneğin, yüksek

enflasyon dönemlerinde bireyler, gelecekteki fiyat artışlarından korunmak amacıyla gereksiz stoklama eğiliminde bulunurlar (Shiller, 1987).

Enflasyonun yarattığı belirsizlik nedeniyle insanların geleceklerini planlamakta zorlanabileceklerini ve bu durumun kişisel huzursuzluklara yol açabileceğini vurgulamıştır. Ayrıca, insanların enflasyonun getirdiği fiyat artışlarını sürekli olarak takip etmek zorunda kalmalarının stres ve kaygıya neden olduğu bilinmektedir. Özellikle düşük gelirli gruplar, enflasyondan daha fazla etkilendikleri için psikolojik olarak daha fazla zorlanmaktadır (Friedman, 1956).

4.1.Güven Kaybı ve Belirsizlik

Enflasyonun yükselmesi, özellikle fiyatların öngörülemeyen hale gelmesi, ekonomik aktörler arasında güven kaybına neden olmaktadır. Özellikle hane halkı ve işletmeler, fiyat istikrarı konusundaki belirsizliklerin artmasıyla birlikte uzun vadeli yatırımlarını ve harcama kararlarını ertelemeye başlar. Yüksek enflasyon dönemlerinde, tüketiciler paralarının değer kaybetme endişesiyle tasarruf yapma eğiliminde azalmalara giderken, yatırımcılar ise kar marjlarının küçülmesinden korkmaktadır. Güven kaybının en çarpıcı etkilerinden biri de ekonomideki sözleşme ve anlaşmaların değer kaybetmesidir. Örneğin, borç verenler ve borç alanlar arasındaki güven zedelenir çünkü enflasyon, borçların gerçek değerini belirsiz hale getirir. Belirsizlik ortamında, hem hane halkları hem de şirketler risk alma eğiliminden kaçınarak daha temkinli davranır. Belirsizlik, aynı zamanda finansal piyasalarda dalgalanmaların artmasına yol açmaktadır. Yatırımcılar, enflasyonun gelecekte nasıl bir seyir izleyeceği konusunda net bir bilgiye sahip olmadıklarında, riskten kaçınma eğiliminde olurlar.

Ekonomik güvenin zayıflaması, aynı zamanda merkez bankalarının para politikalarına olan inancı da zedeler. Enflasyonun kontrol altına alınamaması durumunda, merkez bankalarının kredibilitesi sorgulanır ve piyasalardaki güven erozyonu hızlanır. Bu tür güven kaybı, sadece yerel ekonomiyle sınırlı kalmaz; uluslararası yatırımcıların da risk algısını artırarak, bir ülkeye olan doğrudan yabancı yatırımları ve portföy yatırımlarını en aza indirmeye çalışırlar.

Modern psikolojik literatürde de belirsizlik, bireylerin stres seviyelerini artıran ve güven duygusunu zayıflatan bir faktör olarak ele alınır (Grupe ve Nitschke, 2013). Özellikle karar verme süreçlerinde belirsizlik, bireylerin kendilerini güvende hissetmemesine ve zaman zaman yanlış kararlar almasına neden olmaktadır. Bu durum, sosyal ilişkilerden iş dünyasına, bireylerin birçok alandaki davranışlarını etkiler. İş dünyasında belirsizlik, ekonomik durgunluk

dönemlerinde daha belirgin hale gelir. Örneğin, belirsizliğin yüksek olduğu dönemlerde işletmeler yeni yatırımlardan kaçınır, bireyler ise büyük harcamaları erteleme eğiliminde olurlar (Bloom, 2009).

Güven kaybı ve belirsizlik çoğu zaman birbirini besleyen iki olgudur. Güven kaybı yaşanan bir durumda, belirsizlik genellikle artar çünkü bireyler artık önceki varsayımlarına ve sistemlerine güvenemezler. Örneğin, bir işletmede çalışanların yönetime olan güvenini kaybetmesi, iş süreçlerinde belirsizliği artırır ve bu da çalışanların motivasyonunu olumsuz yönde etkilemektedir (Brockner, Siegel, Daly, Tyler ve Martin, 1997).

Enflasyonun yarattığı güven kaybı ve değişen harcama alışkanlıkları, uzun vadede ekonomik büyümeyi etkiler. Tüketici harcamalarının azalması, işletmelerin cirolarını etkileyerek yatırım kararlarını doğrudan etkiler. Düşük yatırım, istihdam oranlarını azaltarak ve ekonomik büyümeyi yavaşlatmaktadır. Güven kaybı ve belirsizlik, ekonomik politika yapıcılarının dikkate alması gereken önemli bir konudur. Özellikle enflasyonla mücadelede alınan politikaların, güveni ve belirsizliği azaltıcı etkisi olmalıdır. Ayrıca, ekonomik politikaların tutarlı ve öngörülebilir olması, insanların geleceğe dair daha fazla güven duymasına ve belirsizliğin azalmasına katkı sağlamaktadır.

4.2. Tüketici Davranışları ve Harcama Alışkanlıkları

Tüketici davranışları ve harcama alışkanlıkları, enflasyonun artmasıyla birlikte önemli ölçüde etkilenir. Blanchard (2017), yüksek enflasyon dönemlerinde tüketicilerin satın alma davranışlarının değişebileceğini ve bu durumun genellikle harcamaları azaltıcı etkisi olduğunu belirtmektedir. Tüketiciler, enflasyonun satın alma gücünü azaltmasıyla birlikte daha dikkatli harcama yapma eğiliminde olurlar.

Enflasyonun artması, tüketicilerin alışveriş tercihlerini ve harcama alışkanlıklarını etkileyebilir. Friedman (1956), enflasyonun getirdiği fiyat artışlarıyla birlikte tüketicilerin daha fazla bütçe dostu ürünlere yönelebileceklerini ve lüks tüketimden kaçınabileceklerini vurgulamıştır. Bu durum, tüketicilerin harcama alışkanlıklarının değişmesine ve ekonomik aktiviteyi etkilemesine neden olmaktadır.

Ayrıca, enflasyon tüketicilerin tasarruf eğilimlerini de etkilemektedir. Mankiw (2014), yüksek enflasyon dönemlerinde tüketicilerin genellikle gelecek için tasarruf etme eğiliminde olduklarını belirtmektedir. Enflasyonun beklenen olduğu durumlarda, insanlar gelecek için daha fazla birikim yapmaya yönelirler çünkü enflasyonun getirdiği belirsizlik onları tasarruf etmeye teşvik etmektedir.

Tüketici davranışları ve harcama alışkanlıkları aynı zamanda işletmeleri de etkileyen bir olgudur. Yüksek enflasyon dönemlerinde, işletmeler genellikle talebin azalması nedeniyle üretim ve stok seviyelerini ayarlamak zorunda kalabilirler. Ayrıca, işletmelerin fiyatlandırma stratejileri de enflasyonun seyrine göre şekillenmektedir.

5. ENFLASYONUN POLİTİK ETKİLERİ

Enflasyon, ekonomik faktörlerin yanı sıra politik süreçleri ve karar alma mekanizmalarını da etkileyen bir faktördür. Para arzındaki artış ya da arz-talep dengesizlikleri gibi çeşitli nedenlerle ortaya çıkan enflasyon, ülkelerin ekonomik dengelerini bozmakla kalmaz, aynı zamanda siyasi istikrarı da tehdit eder. Yüksek enflasyon dönemlerinde halkın satın alma gücünün düşmesi, gelir dağılımındaki adaletsizliklerin artması ve ekonomik belirsizliklerin yoğunlaşması, siyasi iktidarların toplumla olan ilişkisini zayıflatır. Bu tür dönemlerde hükümetler genellikle popülist politikalara yönelerek kısa vadeli çözümler ararken, bu durum uzun vadede daha derin ekonomik ve siyasal krizlere yol açabilir.

Roubini ve Sachs (1989), enflasyonun bütçe açıkları ve siyasi istikrar üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Onlara göre, enflasyonun yükselmesi, genellikle hükümetlerin mali disiplini kaybetmesine ve bütçe açıklarının artmasına neden olur. Özellikle demokratik ülkelerde, siyasi baskılar nedeniyle hükümetler kısa vadeli popülist politikalara yönelirler. Bu politikalar, kamu harcamalarının artırılmasını ve bütçe açıklarının büyümesini teşvik ederken, enflasyonu daha da tetiklemektedir. Roubini ve Sachs bu durumu, "yüksek enflasyonun bütçe açığı politikalarının kaçınılmaz bir sonucu olduğu" şeklinde ifade etmektedir. Bu tür bütçe açıkları, hükümetlerin ekonomik istikrarı sağlayamadığına dair bir algı yaratarak, siyasi güvensizliği artırarak hükümetlerin seçimlerdeki başarısını olumsuz etkilemektedir.

Roubini ve Sachs (1989), özellikle gelişmekte olan ülkelerde yüksek enflasyonun, siyasi istikrarsızlık ve toplumsal huzursuzlukla el ele gittiğini belirtmektedirler. Enflasyonun halkın alım gücünü düşürmesi, hükümete yönelik toplumsal baskının artmasına ve halkın sokaklarda gösterilere başvurmasına yol açmaktadır. Bu süreç, siyasi iktidarların popülist ve kısa vadeli politikalarla enflasyonu kontrol etme çabasına girmelerine neden olmaktadır. Bu da uzun vadede ekonomik dengesizliklerin daha da derinleşmesine neden olmaktadır.

Alesina ve Summers (1993), ise enflasyonun politik etkilerini merkez bankalarının bağımsızlığı perspektifinden incelemişlerdir. Araştırmaları, bağımsız merkez bankalarının enflasyonu kontrol etmede daha başarılı olduğunu göstermektedir. Bu çalışmaya göre, merkez bankalarının siyasi baskılardan bağımsız olması, uzun vadeli enflasyon beklentilerini düşürür ve bu da ekonomik istikrarı destekler. Alesina ve Summers, "bağımsız merkez bankalarının, hükümetlerin siyasi çıkarlarına hizmet etmektense fiyat istikrarını sağlama amacına yönelik daha etkili politikalar ürettiklerini" belirtmektedirler.

Siyasi otoritelerin merkez bankalarının bağımsızlığına müdahale etmesi, genellikle enflasyonun daha da yükselmesine yol açmaktadır. Hükümetlerin kısa vadeli ekonomik başarılar elde etmek için para arzını artırma ve düşük faiz oranları gibi politikalar uygulamaya çalışması, enflasyonu kontrol edilemez bir hale getirmektedir. Bağımsız merkez bankaları ise bu tür popülist baskılardan uzak kalarak, uzun vadede fiyat istikrarını sağlamada daha başarılıdır.

Mali ve para politikalarının yönlendirilmesi aynı zamanda uluslararası faktörlere de bağlıdır. Özellikle döviz kurlarındaki dalgalanmalar ve uluslararası ticaret dengesizlikleri, politika yapıcıların karar alma süreçlerini etkileyebilir. Bu nedenle, uluslararası ekonomik koşulların da dikkatle izlenmesi ve değerlendirilmesi önemlidir.

5.1.Hükümetin ve Merkez Bankasının İtibarı

Hükümetin ve merkez bankasının itibarı, ekonomik politika yapımında ve uygulanmasında önemli bir rol oynar. Blanchard (2017), hükümetin itibarının, ekonomik politikaların etkinliği ve toplumun güveni açısından kritik olduğunu vurgulamaktadır. Hükümetin itibarı, ekonomik politikalarının tutarlılığı, şeffaflığı ve güvenilirliği ile yakından ilişkilidir. Hükümet, ekonomik politikalarını etkin bir şekilde uyguladığında ve ekonomik istikrarı sağladığında, toplumun hükümete olan güveni artar ve hükümetin itibarı güçlenir.

Merkez bankasının itibarı da ekonomik istikrarın sağlanmasında önemlidir. Mankiw (2014), merkez bankasının bağımsızlığı, şeffaflığı ve etkinliğinin, merkez bankasının itibarını belirleyen önemli faktörler olduğunu söylemektedir. Merkez bankasının bağımsızlığı, politikacıların ve hükümetin kısa vadeli politik hedeflerine müdahale etmeden para politikasını uygulamasını sağlar. Bu da merkez bankasının etkili bir şekilde enflasyonla mücadele etmesini ve ekonomik istikrarı sağlamasını sağlar. Ayrıca, merkez bankasının şeffaflığı, politika kararları hakkında açık ve anlaşılabilir iletişim sağlayarak toplumun güvenini artırmaktadır.

Hükümetin ve merkez bankasının itibarı, ekonomik politika yapımında ve uygulanmasında önemli bir rol oynar. Özellikle, hükümetin ve merkez bankasının güvenilir ve etkili bir şekilde politikalarını uyguladığı durumlarda, ekonomik istikrar sağlanabilir ve toplumun refahı artabilir. Ancak, politika yapıcıların hükümetin ve merkez bankasının itibarını korumak için çaba göstermeleri ve güvenilirliklerini sürdürmeleri önemlidir.

6. ENFLASYONLA MÜCADELEDE KULLANILAN POLİTİKA ARAÇLARI

Enflasyonla mücadelede kullanılan politika araçları, ekonomik politika yapıcılar tarafından çeşitli şekillerde uygulanır ve genellikle mali ve para politikası araçlarını içerir. Bu ekonomik politikaların bütünü ortodoks ve heterodoks istikrar programları olarak iki ana başlık adı altında inceleyebiliriz. Heterodoks ve ortodoks ekonomik istikrar programları, ekonomik krizlerin aşılmasında ve makroekonomik dengenin yeniden sağlanmasında kullanılan iki temel yaklaşımdır. Her iki program türü de farklı yöntemler ve araçlar kullanarak enflasyonu kontrol altına almak, kamu açıklarını azaltmak ve ödemeler dengesini iyileştirmek gibi makroekonomik hedeflere ulaşmayı amaçlar.

Ortodoks istikrar programları, genellikle geleneksel ekonomi politikalarını içerir ve piyasa mekanizmalarının etkin çalışmasını sağlamayı hedefler. Bu programlar, para arzının kontrolü, bütçe disiplininin sağlanması ve döviz kuru politikalarının serbest piyasa koşullarına bırakılması gibi önlemleri içerir. Arjantin, Şili ve Uruguay'da 1970'lerde askeri hükümetler tarafından uygulanan ortodoks programlar, bu yaklaşımın tipik örneklerindedir (Kiguel ve Liviatan, 1992).

Ortodoks programların temel stratejisi, enflasyonun para politikası ve mali disiplin yoluyla kontrol edilmesi üzerine kuruludur. Özellikle IMF tipi istikrar programlarında görülen bu yaklaşımda, kamu harcamalarının kısılması ve para arzının sıkı kontrol altında tutulması ön plandadır. Ancak, bu programların sosyal maliyetlerinin yüksek olabileceği ve ekonomik büyümeyi yavaşlatabileceği eleştirileri sıkça dile getirilir. Ortodoks istikrar programına daha kapsamlı bakmak istersek Arjantin örneğini verebiliriz. Arjantin, 1990'lı yılların başına kadar Latin Amerika'da yüksek kronik enflasyon ve hiper enflasyon sorunları yaşayan ülkelerden biriydi. Bu dönemde, Arjantin ekonomisi çeşitli istikrar girişimleri denemiş, ancak başarılı olamamıştır. 1985'teki Austral Planı ve 1991'deki Konvertibilite Planı, ülkenin ekonomik tarihi açısından önemli dönüm noktaları olmuştur (Bruno, 1993).

1985 yılında, enflasyonu düşürmek amacıyla hem ortodoks hem de heterodoks politikaların birleştirildiği Austral Planı uygulamaya konuldu. Bu planın ana hedefi, enflasyonu hızla düşürmek ve kamu finansman dengesizliklerini ortadan kaldırmaktı. Plan, yeni bir para birimi olan "austral"ın tanıtılması, fiyat ve ücretlerin dondurulması, peso'nun devalüasyonu gibi önlemleri içeriyordu. Plan başlangıçta başarılı oldu; enflasyon oranı hızla düştü. Ancak, sürdürülebilir kamu gelirleri sağlanamadığı için planın uzun vadede başarıya ulaşması mümkün

olmadı. Ekonomik baskılar arttıkça fiyat ve ücret kontrolleri gevşetildi ve enflasyon yeniden yükselmeye başladı.

Arjantin'de 1991 yılında uygulamaya konulan Konvertibilite Planı, ülkenin istikrar arayışında başarılı bir dönüm noktası oldu. Bu plan, para arzının sıkı bir şekilde kontrol edilmesi ve yerel para birimi peso'nun ABD doları ile sabitlenmesi gibi radikal önlemleri içeriyordu. Plan, enflasyonu hızla kontrol altına aldı ve birkaç yıl içinde yıllık enflasyon oranı %4 seviyelerine kadar düştü. Ayrıca, geniş çaplı özelleştirmeler, vergi reformları ve kamu harcamalarının sıkı kontrolü gibi yapısal reformlar da bu dönemde uygulandı. Bu sayede, Arjantin'in uluslararası kredibilitesi arttı ve sermaye girişleri teşvik edildi (Kiguel, 1991).

Her iki plan da Arjantin ekonomisinde önemli değişiklikler getirdi, ancak uzun vadeli etkiler bakımından Konvertibilite Planı daha başarılı oldu. Austral Planı, başlangıçtaki başarılarına rağmen uzun vadede sürdürülemedi, oysa Konvertibilite Planı enflasyonu kontrol altına alarak ekonomik istikrarı sağladı.

Heterodoks programlar ise, ortodoks programların aksine, doğrudan fiyat ve ücret kontrolleri gibi olağandışı önlemler içerir. Bu programlar, genellikle enflasyonist beklentilerin kırılması ve ekonomik şokların etkisinin azaltılması amacıyla uygulanır. 1980'lerde Arjantin'in Austral Planı, Brezilya'nın Cruzado Planı ve İsrail'in 1985 Planı, heterodoks programların en bilinen örnekleridir (Bruno, 1993). Bu programlar, ortodoks politikaların yanı sıra fiyat ve ücret kontrollerini, kur politikasını ve çeşitli gelir politikalarını bir arada kullanarak enflasyonla mücadele etmeye çalışmıştır.

Heterodoks programların bir avantajı, kısa vadede enflasyonu hızla düşürebilme potansiyeline sahip olmalarıdır. Ancak, bu programların uzun vadede sürdürülebilir olup olmadığı tartışmalıdır. Örneğin, Arjantin'in Austral Planı başlangıçta başarılı olmuş ancak daha sonra enflasyon yeniden artmıştır (Kiguel, 1991). Heterodoks programlar, genellikle toplumsal desteğin ve uluslararası desteğin güçlü olduğu durumlarda daha başarılı olma eğilimindedir.

Heterodoks programlara etkili bir örnek olarak İsrail'i vermemiz mümkündür. İsrail, 1970'lerin başına kadar güçlü bir büyüme performansı sergilemiştir. Ancak 1970-1980 döneminde artan iç talep, coğrafi konum ve sosyo-politik yapının etkisiyle ekonomik dengesizlikler ortaya çıkmıştır. 1973 ve 1979'daki petrol şokları, ekonomik dengeyi bozmuş; altyapı yatırımlarının kısılmasıyla elde edilen kaynaklar, dış şokları hafifletmek amacıyla sosyal transferler ve sübvansiyonlara yönlendirilmiş, bu da yüksek bütçe açıklarına yol açmıştır. Dış kaynak sıkıntısı olmayan İsrail, bu kaynakları çeşitli talepler için kullanmış ancak

bu durum rekabet gücünü zayıflatarak dış dengenin bozulmasına neden olmuştur. Reel ücretlerdeki artış ve bozulmuş fiyat yapısı, işgücü ve yatırım kararlarını olumsuz etkileyerek gizli işsizliği artırmıştır. 1980'lerin ortalarında alınan yanlış ekonomik kararlar ise enflasyonun hızla yükselmesine yol açmıştır. Bu koşullar altında, İsrail hükümeti ekonomiyi düzeltmek için olağanüstü bir önlem alma gereği duydu. İşte bu noktada, dönemin başbakanı Şimon Peres liderliğinde, 1985 planı ortaya kondu (Bruno, 1993).

1985 planı, geleneksel mali ve parasal politikaların ötesinde, devletin doğrudan müdahalesini içeren ve heterodoks bir yaklaşımla uygulanan ekonomik önlemleri kapsıyordu. 1985 planı birkaç ana unsurdan oluşuyordu:Fiyat ve Ücret Kontrolleri: Planın en dikkat çekici unsurlarından biri, enflasyonu dizginlemek amacıyla uygulanan fiyat ve ücret kontrolleriydi. Bu kontroller, fiyatların ve maaşların belirli bir süre dondurulmasını içeriyordu. Hükümet, enflasyonun kontrol altına alınması için hem kamu hem de özel sektördeki maaş artışlarını sınırladı.Kamu Harcamalarının Azaltılması: Bütçe açığını daraltmak için kamu harcamalarında ciddi kesintilere gidildi. Savunma harcamaları da dahil olmak üzere, birçok alanda bütçeler yeniden düzenlendi.Vergi Reformları: Plan, vergi sisteminde de köklü değişiklikler getirdi. Vergi oranları artırıldı ve vergi tabanı genişletildi. Böylece devletin gelirleri artırılarak bütçe açığına çözüm bulunması hedeflendi.Para Politikası: Merkez Bankası'nın bağımsızlığı artırıldı ve sıkı bir para politikası uygulandı. Bu, para arzının kontrol altında tutulmasını ve yüksek enflasyonla mücadeleyi içeriyordu.Dış Yardım ve Destek: ABD'den alınan mali destek ve dış yardımlar da bu planın bir parçasıydı. Bu yardımlar, ekonominin toparlanması için gerekli mali kaynakların sağlanmasında önemli bir rol oynadı.SonuçlarHeterodoks 1985 planı, İsrail ekonomisinin istikrara kavuşmasında önemli bir dönüm noktası oldu. Uygulanan radikal önlemler sayesinde enflasyon hızla kontrol altına alındı ve birkaç yıl içinde %20'nin altına düşürüldü. Ekonomik büyüme yavaşlasa da, uzun vadede ekonomik dengelerin yeniden sağlanmasına katkıda bulundu. Ayrıca, bu plan, İsrail'in daha sonraki ekonomik politikalarına da temel teşkil etti ve ülkenin piyasa odaklı reformlara yönelmesini sağladı (Barkai, 1987).

Ortodoks ve heterodoks istikrar programları, ekonomik krizlerle başa çıkmada farklı yaklaşımlar sunar. Ortodoks programlar, piyasa temelli çözümlerle uzun vadeli istikrarı hedeflerken; heterodoks programlar, daha hızlı ve doğrudan müdahalelerle kısa vadeli sonuçlar elde etmeye çalışır. Her iki program türü de kendi içinde avantajlar ve riskler barındırır, bu nedenle ülkelerin kendi ekonomik ve politik koşullarına en uygun programı seçmeleri önemlidir.

Yukarıda incelediğimiz ortodoks ve heterodoks istikrar programlarını uygulamak için elimizde bazı ekonomik argümanlar olmalıdır, bu politika araçlarından hangilerinin, ne sıra ile, nasıl kullanılacağı hakkında farklı yaklaşımlar mevcuttur. Blanchard (2017), mali politika araçlarının enflasyonla mücadelede önemli bir rol oynadığını belirtmektedir. Yüksek enflasyon dönemlerinde, hükümetler genellikle vergi politikalarını kullanarak harcamaları kısıtlayabilir veya maliye politikalarıyla bütçe açıklarını azaltarak enflasyonu kontrol altına almaya çalışabilirler. Bu politikaların amacı genellikle talebi azaltmak ve fiyat artışlarını sınırlamaktır.

Para politikası da enflasyonla mücadelede önemli bir araçtır. Mankiw (2014), merkez bankalarının genellikle faiz oranlarını artırarak para arzını kısmak ve enflasyonu düşürmek için müdahalede bulduklarını belirtmektedir. Yüksek faiz oranları, tüketici harcamalarını azaltarak, kredi faiz maliyetlerini artırır ve ekonomideki genel talebi sınırlamaktadır. Bu da enflasyonu kontrol altına almak için etkili bir yöntem olarak kabul edilir.

Diğer bir politika aracı da gelir politikaları ve fiyat kontrolleridir. Blanchard (2017), hükümetlerin genellikle ücret ve fiyat artışlarını kontrol etmek için gelir politikaları veya fiyat kontrolleri gibi müdahaleci politikaları tercih edebileceklerini belirtmektedir. Bu tür politikaların etkisi genellikle kısa vadeli olur ve uzun vadeli sürdürülebilir faydacı sonuçlar almak genellikle mümkün değildir.

Enflasyonla mücadelede kullanılan politika araçlarına ek olarak, ekonomik karar alıcılar genellikle ekonomik verileri ve enflasyonun seyrini dikkatle izlerler ve politika araçlarını zamanında ve doğru şekilde kullanmalıdırlar. Bu nedenle, enflasyonla mücadele stratejileri belirlenirken, politika yapıcıların hem mali hem de para politikalarını etkili bir şekilde koordine etmeleri önemlidir.

6.1.Para Politikaları: Faiz Oranları Ve Para Arzı Kontrolü

Para politikaları, genellikle merkez bankaları tarafından yürütülen ve ekonomik aktiviteyi yönlendirmeyi amaçlayan politika araçlarıdır. Bu politikalar, faiz oranları ve para arzı kontrolü üzerine odaklanır.

Faiz oranları, merkez bankalarının en önemli para politikası araçlarından biridir. Faiz oranlarının artırılması, ekonomideki kredi talebini azaltarak harcama ve yatırımları kısıtlayabilir. Böylece, enflasyonun kontrol altına alınması ve ekonomik istikrarın sağlanması hedeflenir. Çalışmalar, faiz oranlarının enflasyon üzerindeki etkilerini incelemiş ve genellikle faiz oranlarının artırılmasının enflasyonu düşürmede etkili olduğunu göstermiştir (Friedman, 1971).

Para arzı kontrolü ise merkez bankalarının para arzını belirli bir düzeyde tutmak veya belirli bir hızda artırmak için aldığı önlemleri kapsar. Para arzının artması, genellikle ekonomik aktiviteyi teşvik ederken, aşırı para arzı enflasyon riskini artırabilir. Bu nedenle, merkez bankaları genellikle para arzını dikkatle izler ve gerektiğinde sıkılaştırıcı politikalar uygular. Ampirik çalışmalar, para arzı kontrolünün enflasyonu sınırlamada etkili olduğunu ve ekonomik istikrarı desteklediğini göstermektedir (Lucas, 1972).

Bununla birlikte, para politikalarının etkinliği ve uygunluğu, ekonomik koşullara ve politika yapıcıların kararlarına bağlıdır. Özellikle, faiz oranlarının etkinliği ekonomik aktörlerin beklentilerine ve güvenine de bağlıdır. Ayrıca, para politikalarının uygulanmasında gösterilen tutarlılık ve şeffaflık da önemlidir, çünkü bu politikaların etkili olabilmesi için piyasa katılımcılarının politika yapıcıların niyetlerine ve hedeflerine güvenmeleri gerekmektedir.

6.2.Mali Politikalar: Vergi Politikası Ve Harcama Politikası

Mali politikalar, genellikle hükümetin vergi politikası ve harcama politikası aracılığıyla ekonomiyi yönlendirmesini içermektedir. Vergi politikası, hükümetin vergi oranlarını ve vergi gelirlerini düzenlemesini içerirken, harcama politikası hükümetin kamu harcamalarını ve harcama politikalarını belirlemesini içermektedir.

Vergi politikası, ekonomik aktiviteyi etkileyen önemli bir araçtır. Özellikle vergi oranlarının artırılması, bireylerin ve işletmelerin gelirlerinden daha fazla vergi ödemelerini gerektirir ve bu da genellikle harcamalarını azaltır. Ekonomide talebin azalmasıyla birlikte enflasyonun kontrol altına alınması ve ekonomik istikrarın sağlanması hedeflenir. Çalışmalar, vergi politikasının enflasyonu sınırlamada etkili bir araç olduğunu ve ekonomik büyümeyi yönlendirmede önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Auerbach ve Gorodnichenko, 2012).

Harcama politikası ise ekonomik aktiviteyi teşvik etmek veya frenlemek için kullanılan bir araçtır. Hükümetin kamu harcamalarını artırması, genellikle ekonomik büyümeyi desteklerken, kamu harcamalarının azaltılması ekonomik aktiviteyi kısıtlayabilir. Harcama politikasının etkisi, özellikle hükümetin hangi alanlara ve ne kadar harcama yapacağına bağlıdır. Ampirik çalışmalar, harcama politikasının ekonomik büyümeyi etkileyebileceğini ve enflasyonu yönetmede önemli bir araç olabileceğini göstermektedir (Romer ve Romer, 2010).

Ancak, mali politikaların etkinliği ve uygunluğu ekonomik koşullara ve politika yapıcıların kararlarına bağlıdır. Özellikle, vergi politikasının ve harcama politikasının etkileri ekonomik aktörlerin beklentilerine ve güvenine de bağlıdır. Ayrıca, mali politikaların uygulanmasında gösterilen tutarlılık ve Şeffaflık da önemlidir, çünkü bu politikaların etkili olabilmesi için piyasa katılımcılarının politika yapıcıların niyetlerine ve hedeflerine güvenmeleri gerekmektedir.

6.3.Ücret Ve Fiyat Kontrolleri, Enflasyon Hedeflemesi

Ücret ve fiyat kontrolleri ile enflasyon hedeflemesi, enflasyonla mücadelede sıkça kullanılan politika araçları arasındadır. Ücret ve fiyat kontrolleri, hükümetin veya merkez bankasının belirli sektörlerde ücretlerin veya fiyatların artışını sınırlamak için müdahale etmesini içerir. Bu politikaların amacı, enflasyonu düşürmek veya kontrol altında tutmaktır.

Ücret ve fiyat kontrollerinin etkinliği ve uygunluğu, genellikle ekonomik koşullara ve politika yapıcıların kararlarına bağlıdır. Ancak, bazı çalışmalar, ücret ve fiyat kontrollerinin uzun vadeli olarak sürdürülebilir olmadığını ve ekonomik verimliliği azaltabileceğini göstermektedir. Bu nedenle, ücret ve fiyat kontrolleri genellikle geçici ve acil durumlar için kullanılan bir araç olarak kabul edilir.

Enflasyon hedeflemesi ise merkez bankalarının belirli bir enflasyon hedefini açıkça belirlemesi ve bu hedefi gerçekleştirmek için para politikasını uygulamasını içerir. Enflasyon hedeflemesi politikası, ekonomik aktörlerin enflasyon beklentilerini yönetmek ve enflasyonu uzun vadeli olarak düşük ve istikrarlı bir seviyede tutmak için tasarlanmıştır.

Ampirik çalışmalar, enflasyon hedeflemesi politikasının enflasyonu düşürmede etkili olduğunu ve ekonomik istikrarı desteklediğini göstermektedir (Bernanke et al., 1999). Ayrıca, enflasyon hedeflemesi politikasının Şeffaflığı ve güvenilirliği, piyasa katılımcılarının enflasyon beklentilerini daha iyi yönetmelerine ve para politikasının etkinliğini artırmalarına yardımcı olmaktadır (Giannoni ve Woodford, 2002).

Yüksek enflasyonun etkili olduğu dönemlerde, işçi sınıfının yoksullaşması, işçi-yönetim ilişkilerinin çekişmeli bir hal alması, üretimin sekteye uğraması ve tüm anlaşmazlıkların en önemli nedeni reel gelirdeki düşüşlerdir. Bu durumda işverenler ve hükümetler, ücretlerin artmasından geri durmayacak ve reel ücretlerin değer kaybetmemesi için

onları koruma zorunluluğundan kaçınmayacaklardır. Aksi takdirde biriken adaletsizlikler, işverenler ve çalışanlar arasındaki sorunlu ilişkilerin baskısını artırabilir. Bu gerginlikler, işverenler ve çalışanlar arasındaki ilişkilerde sendikalara da yansımaktadır. Adaletsizliklerin bazen işverenler ve hükümetler tarafından kolayca unutulmuş ve yeterince değerlendirilmeyen problemler olduğunu düşünen çalışan, anlaşmazlıkları çözmekte yetersiz gördüğü sendikaları suçlama eğilimi göstermektedir. Sosyal hayatın bu şekilde oluşumu ve karakteristiği, işverenler ve çalışanlar arasındaki ilişkilerin katılaşmasına ve aşılabilir problemler haline gelmesine neden olmaktadır (Talas, 1982).

Maaşlar beklenen enflasyon oranına göre belirlendiğinde ve enflasyonun beklenenden daha yüksek geldiği zamanlarda şirketlerin toplu sözleşmeler aracılığıyla çalışanların reel gelirlerinde düşüş yaşanmaması için çalışanlarına enflasyon oranında ek ücret ödemesi gerekmektedir. Gelirleri ve varlıkları düşük olan işçilerin pazarlık gücünün yetersiz olması nedeniyle enflasyondan olumsuz etkilenmektedir. Bu etkiyi önlemek için reel faiz sınırı ve reel ücretlerin enflasyona endekslenmesi gerekmektedir. Ancak, ücret endekslemesi ekonomide üretim maliyetlerini artırarak genel fiyat düzeyini yükseltebilir ve sonuç olarak ücret-fiyat sarmalına neden olabilir. Hiperenflasyon sürecinde, yoksul sınıf olumsuz etkilenir ve gelir dağılımındaki adalet, zayıf kesimlerin aleyhine bozulur (Aktan ve Vural, 2002).

Fiyat kontrollerinin başarısı, uygulandığı bağlama, süreye ve uygulama biçimine bağlı olarak değişir. Kısa vadeli kontroller, enflasyonun ani ve geçici artışlarını sınırlamada etkili olabilir. Ancak uzun vadeli kontroller, genellikle piyasa bozucu etkiler yaratır. Örneğin, 1970'lerde uygulanan uzun süreli fiyat kontrolleri, petrol krizi sırasında ABD'de arz kıtlıklarına ve ekonomik durgunluğa katkıda bulunmuştur. Öte yandan, ücret kontrolleri de iş gücü piyasalarında dengesizliklere yol açmaktadır. Ücretlerin yapay olarak sınırlandırılması, işverenlerin iş gücünü azaltmasına, işsizlik oranlarının artmasına ve üretkenlikte düşüşe neden olmaktadır. Bu durum, ekonomik büyüme üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır (Blanchard, 2017).

Sonuç olarak, ücret ve fiyat kontrolleri ile enflasyon hedeflemesi politikaları, enflasyonla mücadelede kullanılan politika araçları arasındadır. Bu politikaların etkinliği ve uygunluğu, ekonomik koşulların yanı sıra politika yapıcıların kararlarına ve piyasa katılımcılarının güvenine bağlıdır.

7. ENFLASYONUN TOPLUMSAL ETKİLERİ ÜZERİNE AMPİRİK ÇALIŞMALAR

Enflasyonun toplumsal etkileri üzerine yapılan empirik çalışmalar, farklı ülkelerde ve dönemlerde çeşitli sosyo-ekonomik bulguları incelemiştir. Blinder (1981) çalışmasında, ABD ekonomisinde 1960'lar ve 1970'ler boyunca yüksek enflasyon dönemini ele almıştır. Çalışmanın odak noktası, özellikle 1970'lerin ortalarındaki yüksek enflasyon dönemidir. Blinder, bu dönemdeki enflasyon oranlarının işçi ücretleri ve yaşam standartları üzerindeki etkilerini detaylı bir şekilde incelemiştir. Blinder, çalışmasında zaman serisi analizleri ve regresyon modelleri kullanmıştır. Özellikle, enflasyonun işçi ücretleri, işsizlik oranları ve reel gelir üzerindeki etkilerini incelemek için en küçük kareler regresyon analizi uygulanmıştır. Çalışma, enflasyonun farklı gelir gruplarını nasıl etkilediğini anlamak amacıyla çoklu regresyon modellerini kullanarak çeşitli bağımsız değişkenlerin etkilerini kontrol etmeyi amaçlamıştır. Blinder, enflasyonun nominal ücret artışlarına rağmen reel ücretlerde bir düşüşe yol açtığını bulmuştur. Yani, enflasyon oranı, ücret artışlarının önüne geçerek çalışanların satın alma gücünü azaltmıştır. Enflasyonun işsizlik oranları üzerindeki etkisi de incelenmiş, ancak bu etkinin daha karmaşık ve dolaylı olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışmada, enflasyonun işsizlik oranları üzerinde doğrudan değil, dolaylı yollardan etkili olduğu belirtilmiştir.

Easterly ve Fischer (2001), yılında yayınladıkları "Inflation and the Poor" başlıklı çalışma, 38 ülkeyi kapsayan bir ankete dayanarak enflasyonun özellikle düşük gelirli bireyler üzerindeki etkilerini incelemiştir. Bu çalışma, özellikle 1990'lı yıllarda, gelişmekte olan ülkelerdeki yüksek enflasyon dönemlerine odaklanmaktadır. Çalışmada kullanılan veri seti, 1995 yılında Dünya Bankası tarafından yapılan World Values Survey'den alınmıştır ve hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelere ilişkin geniş bir örneklem içermektedir. Anket verileri, enflasyonun toplumun farklı gelir grupları üzerindeki algısal etkilerini ölçmeyi hedeflemiştir. Araştırmada, enflasyonun düşük gelirli bireylerin yaşam standartlarını daha fazla etkilediği ve enflasyonun adaletsiz gelir dağılımını daha da kötüleştirdiği sonucuna varılmıştır.

Alesina ve Perotti'nin (1996), tarihli çalışması, enflasyonun toplumsal huzursuzluk ve politik istikrarsızlık ile ilişkisini incelemiştir. Çalışmada, özellikle gelişmekte olan ülkelere ilişkin geniş bir örneklem kullanılmıştır. Bu ülkeler arasında Latin Amerika ve Afrika ülkeleri yer almaktadır. Farklı ülkeler ve yıllar arasındaki değişimleri analiz etmek için panel veri regresyonları kullanılmıştır. Enflasyon ile sosyal huzursuzluk ve politik istikrarsızlık arasındaki ilişkilerin nedensellik yönlerini değerlendirmek için çeşitli nedensellik testleri uygulanmıştır. Çalışma, yüksek enflasyonun toplumsal huzursuzluğu ve politik istikrarsızlığı artırdığını

bulmuştur. Enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde sosyal çatışmaların ve protesto eylemlerinin sıklığının arttığı, bu durumun da politik istikrarı olumsuz etkilediği sonucuna varılmıştır.

Cardoso (1992), Brezilya üzerine yaptığı çalışmada, hiperenflasyonun yoksulluk ve gelir dağılımı üzerindeki etkileri incelemiştir. Bu çalışma, Brezilya'da 1980'lerin sonları ile 1990'ların başlarına kadar olan dönemi kapsar. Özellikle 1980-1991 yılları arasında Brezilya'da yaşanan hiperenflasyon dönemleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu yıllar, Brezilya'nın en yüksek enflasyon oranlarına ve ciddi ekonomik krizlere tanık olduğu dönemlerdir. Cardoso'nun çalışmasında, panel veri analizi ve zaman serisi ekonometrisi kullanılmıştır. Çalışmada, Brezilya'daki enflasyon oranları ile gelir dağılımı, yoksulluk oranları ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkileri anlamak amacıyla otoregresif entegre hareketli ortalama modeli ve regresyon analizi uygulanmıştır. Çalışmada, enflasyonun kısa ve uzun vadeli etkilerini değerlendirmek için farklı modellemeler kullanılmıştır. Sonuç olarak çalışmada, hiperenflasyonun yoksulluk oranlarını ciddi şekilde artırdığını göstermiştir. Enflasyonun, özellikle düşük gelirli haneler üzerinde büyük bir yük oluşturduğu ve bu hanelerin yaşam standartlarının hızla düşmesine yol açtığı tespit edilmiştir. Yüksek enflasyonun bireylerin tasarruf yapma kapasitelerini azalttığı, bu durumun da uzun vadede ekonomik büyümeyi olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Yatırımların azalması, ekonomik durgunluğu derinleştirerek yoksulluğun kronikleşmesine neden olmuştur. Bu çalışmada, enflasyonun toplumsal refah üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Sonuçlar, enflasyonun yükselmesiyle birlikte toplumsal refahın azaldığını ve enflasyonun getirdiği ekonomik belirsizliğin insanların yaşam standartlarını olumsuz etkilediğini göstermektedir.

Brückner ve Grüner (2010), tarihli çalışması enflasyonun politik istikrar ve toplumsal huzursuzluk üzerindeki etkilerini incelemiştir. Çalışma, çeşitli gelişmekte olan ve geçiş ekonomilerindeki ülkeleri kapsayan bir örneklem kullanmıştır. Bu ülkeler arasında özellikle Latin Amerika ve Afrika ülkeleri öne çıkmaktadır. Enflasyon şoklarının politik istikrar ve toplumsal huzursuzluk üzerindeki etkilerini değerlendirmek için panel veri regresyon yöntemleri, farklı ülkeler ve yıllar arasındaki verileri analiz etmekte kullanılmıştır. Enflasyon şoklarının etkilerini dinamik olarak incelemek, politik protestolar ve toplumsal huzursuzluk üzerindeki kısa ve uzun vadeli etkilerini değerlendirmek için VAR modelleri kullanılmıştır. Enflasyon ile politik protestolar arasındaki nedensel ilişkilerin belirlenmesi için Granger nedensellik testleri gibi yöntemler de kullanılmıştır. Çalışma, enflasyon şoklarının politik protestoları tetiklediğini ve bu durumun politik istikrarı olumsuz etkilediğini bulmuştur.

Enflasyonun artışının toplumsal huzursuzluğu artırdığı ve politik istikrarsızlık riskini yükselttiği sonucuna varılmıştır.

Edmund Phelps (1967), yılında yayınladığı çalışma, uzun vadede enflasyon ile işsizlik arasındaki ilişkinin bağımsız hale geldiğini ve “Doğal İşsizlik Oranı Hipotezi”ni geliştirdiği önemli bir çalışmadır. Bu çalışma, özellikle işsizlik ve enflasyon arasındaki uzun vadeli ilişkiyi ele alarak, Phillips Eğrisi'nin uzun vadede geçerliliğini sorgulamıştır. Phelps'in çalışması, genellikle Amerika Birleşik Devletleri ve diğer gelişmiş ülkelerdeki verilerle desteklenen teorik ve ampirik analizleri içermektedir.

Albanesi (2007) çalışmasında, enflasyonun cinsiyet eşitsizliği üzerindeki etkilerini incelemiştir. Çalışma, geniş bir zaman dilimini kapsayan uluslararası veri setleri üzerine kuruludur. 1960-2000 yılları arasında çeşitli ülkelerdeki veriler kullanılarak, enflasyonun cinsiyet eşitsizliği üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bu uzun dönemli analiz, farklı ekonomik ve sosyal bağlamlarda enflasyonun etkilerini daha geniş bir perspektifte değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Spesifik olarak, çalışmada ABD, İngiltere, Almanya, Fransa gibi büyük OECD ülkelerinin yanı sıra, Brezilya, Arjantin ve Güney Kore gibi gelişmekte olan ülkelere de elde edilen veriler de kullanılmıştır. Bu geniş coğrafi kapsam, çalışmanın bulgularını daha genelleştirilebilir kılmakta ve farklı ekonomik yapıların enflasyonun cinsiyet eşitsizliği üzerindeki etkilerini nasıl şekillendirdiğini anlamaya yardımcı olmaktadır. Albanesi, çalışmasında panel veri analizi ve dinamik panel veri modelleri kullanmıştır. Özellikle, Sistem GMM (Genelleştirilmiş Momentler Yöntemi) analizi, enflasyonun cinsiyet eşitsizliği üzerindeki etkilerini incelemek için uygulanmıştır. Bu yöntem, endojenlik sorunlarını çözmek ve bağımsız değişkenlerin etkilerini daha doğru bir şekilde tahmin etmek amacıyla kullanılmıştır. Ayrıca, sabit etkiler modelleri de farklı ülkeler arasındaki heterojenlikleri kontrol etmek için kullanılmıştır. Albanesi'nin bulgularına göre, yüksek enflasyon, cinsiyet eşitsizliğini artırıcı bir etki yapmaktadır. Çalışma, enflasyonun özellikle kadınların işgücü piyasasında dezavantajlı konuma düşmesine ve ücret farklarının genişlemesine yol açtığını ortaya koymuştur. Bu durum, kadınların gelirlerinin erkeklere göre daha fazla erozyona uğramasına neden olmaktadır. Enflasyonun kadınların işgücü piyasasına katılımını azaltıcı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Özellikle yüksek enflasyon dönemlerinde, kadınların işsizlik riskinin arttığı ve işgücü piyasasındaki konumlarının daha kırılgan hale geldiği sonucuna varılmıştır.

Efeoğlu, Azgün ve Emsen (2020) çalışması, 2001-2017 döneminde Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC) ülkelerinde makroekonomik performans göstergelerinin yolsuzluğa etkisini incelemiştir. Yolsuzluk algı endeksi bağımlı değişken olarak kullanılmış ve

makroekonomik göstergeler arasında büyüme, enflasyon, işsizlik, gelir eşitsizliği ve dışa açıklık ele alınmıştır. Ekonometrik analizde sıralı nitel tercih modelleri kullanılmıştır. Çalışma sonucunda enflasyon ve gelir eşitsizliği faktörlerinin yükselmesi, yolsuzluğun artmasına yol açtığı tespit edilmiştir. Kişi başına GSYH artışı ve ticari küreselleşme, yolsuzluğu azaltıcı etkiye sahiptir. İşsizlik oranı başlangıçta yolsuzluğu azaltırken, belirli bir seviyeden sonra artırıcı bir etki göstermektedir. Çalışma, ekonomik büyümeyi destekleyen, gelir dağılımını iyileştiren, işsizliği azaltan ve dünya ekonomisiyle entegrasyonu artıran politikaların yolsuzluğu azaltmada etkili olduğunu göstermektedir.

Tüm bu çalışmalar, enflasyonun toplumsal etkilerini anlamak ve politika yapıcıların enflasyonla mücadele stratejilerini belirlerken dikkate almalarını sağlamak için önemlidir. Bu çalışmalar, enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde toplumun ekonomik ve sosyal refahını olumsuz etkileyebileceğini ve enflasyonla mücadele politikalarının önemini vurgulamaktadır.

8. TÜRKİYE'DE ENFLASYONUN TOPLUMSAL ETKİLERİ ÜZERİNE ÇALIŞMALAR

Türkiye'de enflasyonun toplumsal etkileri üzerine yapılan çalışmalar, ülkenin ekonomik ve sosyal yapısını anlamak için önemli bir referans noktası oluşturur. Çalışmalar genellikle enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde Türkiye'de yaşanan ekonomik ve sosyal sorunları incelemektedir.

Sezgin Kıroğlu ve Sezgin (2023) tarihli "Türkiye'de Suçun Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri" adlı çalışması, suç oranlarının ekonomik ve sosyal faktörlerle olan ilişkisini Türkiye bağlamında analiz etmektedir. Çalışma, Türkiye'deki suç oranlarının sosyo-ekonomik belirleyicilerini analiz etmek için vektör otoregresyon (VAR) modeli kullanılmış ve nedensellik ilişkisinin hangi yönde olduğunu tespit edebilmek için granger nedensellik analizi yapılmıştır. Enflasyonun satın alma gücünü azaltarak bireyleri ekonomik baskıya soktuğu, bu durumun suç oranlarında artışa neden olabileceği değerlendirilmiştir. İşsizlik oranının suç üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkileri tartışılmıştır. İşsizlik, bireylerin ekonomik sıkıntılar nedeniyle suça yönelme olasılığını artırabilir. Ancak, bazı teoriler işsiz bireylerin daha az sosyal aktivitede bulunarak suç potansiyelini azaltabileceğini savunmaktadır. Gelir dağılımındaki eşitsizliğin sosyal gerginlik ve huzursuzluk yaratarak suç oranlarını yükseltebileceği belirtilmiştir. Gelir farklılıklarının geniş olduğu toplumlarda bireylerin suç işleme motivasyonu artabilir. Ekonomik büyümenin genellikle suç oranlarını düşürdüğü, ancak bu ilişkinin çeşitli sosyal ve politik faktörlerle değişebileceği ifade edilmiştir.

Şentürk ve Akbaş (2014) çalışması, Türkiye ekonomisinde işsizlik oranı, enflasyon oranı ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkileri incelemiştir. Çalışma, Ocak 2005 ile Temmuz 2012 arasındaki dönemi kapsamaktadır. Veriler, sanayi üretim endeksi ve tüketici fiyat endeksi (TÜFE) kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında Granger nedensellik testi yöntemi uygulanmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, sanayi üretim endeksi ile işsizlik oranı arasında çift yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğu, benzer şekilde enflasyon oranı ile işsizlik oranı arasında da çift yönlü nedensellik bulunduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, işsizlik, enflasyon ve ekonomik büyümenin birbirlerini karşılıklı olarak etkileyebildiğini göstermektedir.

Bayar (2007) çalışmasında Türkiye'deki yolsuzluğun nedenlerini ekonometrik bir yaklaşımla incelemektedir. Araştırma, yolsuzluk ile ekonomik ve sosyal faktörler arasındaki ilişkiyi analiz ederek yolsuzluğu etkileyen temel faktörleri belirlemeyi amaçlar. Çalışmada zaman serisi regresyon analizi kullanılmıştır. Türkiye'de yolsuzluk seviyesini etkileyen

faktörlerden bazıları, ekonominin dış ticarete açılmasıyla yolsuzluk seviyesinin arttığı, enflasyon ve işsizlik faktörlerinin yolsuzluğun artmasına katkıda buldukları tespit edilmiştir. Kamu sektörünün büyüklüğü ve kamu harcamalarının yolsuzluk üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığı saptanmıştır.

Bölükbaş (2019) yılında yayınladığı çalışmada, Türkiye ekonomisinde ekonomik büyüme ile enflasyon ve işsizlik arasındaki ilişki bölgesel düzeyde incelenmiştir. Çalışma, 2005-2017 dönemine ait verilerden yararlanmıştır. Panel ARDL modeli ve Dumitrescu-Hurlin panel nedensellik testi gibi ekonometrik yöntemler kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, enflasyonun ekonomik büyüme üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi olduğu, işsizliğin ise ekonomik büyüme üzerinde negatif ve anlamlı bir etkisi olduğu görülmüştür. Ayrıca uzun dönemli ilişkiler, Türkiye'nin farklı bölgelerinde önemli bulunmuş ve ekonomik büyüme ile enflasyon arasında yedi bölgede, işsizlik ile ekonomik büyüme arasında da yedi bölgede nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir.

Karacan, Barış ve Yardımcı (2015) "Enflasyonun Ekonomik ve Sosyal Etkileri, Türkiye Üzerine Bir İnceleme" adlı çalışmada enflasyonun ekonomik ve sosyal etkileri derinlemesine incelenmiştir. Araştırma, Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminden başlayarak Cumhuriyet dönemi ve günümüze kadar uzanan süreçte Türkiye'deki enflasyonun ekonomik ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Ekonomik istikrarsızlık ve enflasyonun, sadece makroekonomik göstergeler üzerindeki değil, aynı zamanda sosyal yaşam üzerindeki yıkıcı etkileri vurgulanmıştır. Ayrıca, enflasyonun gelir dağılımındaki adaletsizliği artırdığı ve toplumsal eşitsizliği derinleştirdiği ifade edilmiştir.

Meral (2005) çalışmasında ekonomik bir değişken olan enflasyonun, bireylerin kültürel bir faaliyet olan okuma alışkanlığına nasıl etki ettiğini incelemeyi amaçlamaktadır. Okuryazarlık oranları, kişi başına düşen kitap, gazete ve dergi sayıları, yazılı kaynak üretim maliyetleri ve enflasyon verilerini karşılaştırarak birtakım sonuçlara ulaşmıştır. Bu sonuçlar genellikle enflasyonun artmasıyla birlikte insanların kitap satın alma ve okuma alışkanlıklarının azaldığını göstermektedir. Yüksek enflasyon dönemlerinde, insanlar temel ihtiyaçlarına daha fazla öncelik vermekte ve kültürel tüketimi ertelemektedir. Ancak, bu durum tüm gelir grupları için aynı şekilde geçerli olmayabilir. Yüksek gelirli bireyler, enflasyonun etkilerinden daha az etkilenecek okuma alışkanlıklarını sürdürebilmektedir. Özellikle, toplumun kültürel düzeyi ve bilgiye erişimi gibi konularda enflasyonun belirleyici etkenlerden biri olduğunu vurgulamıştır. Bu çalışma, ekonomik koşulların kültürel davranışlar üzerindeki etkilerini anlamak açısından önemlidir.

Tüm bu çalışmalar, Türkiye'de enflasyonun toplumsal etkilerini anlamak ve ekonomik karar alıcıların enflasyonla mücadele stratejilerini belirlerken enflasyonun olumsuz sosyal etkilerini dikkate almalarını sağlamak için önem arz eder. Bu çalışmalar, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapısını anlamak ve enflasyonun toplum üzerindeki etkilerini değerlendirmek için önemli bir kaynak oluşturmaktadır.

8.1.Enflasyonla Mücadelede Türkiye'nin Politika Stratejileri

Türkiye, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren çeşitli dönemlerde yüksek enflasyonla karşı karşıya kalmış bir ülke olarak, enflasyonla mücadelede birçok politika denemiştir. Bu dönemler, hem iç ekonomik dinamiklerden hem de küresel gelişmelerden etkilenmiştir. Yüksek enflasyon, ekonomik istikrarı tehdit eden ve gelir dağılımını olumsuz etkileyen bir sorun olarak Türkiye'nin ekonomi politikasında önemli bir yer tutmuştur.

1970'ler, Türkiye'nin yüksek enflasyonla tanıştığı ilk ciddi dönemlerden biridir. 1973 petrol krizi, Türkiye ekonomisini derinden sarsmış ve enflasyonu hızlandırmıştır. Bu dönemde, kamu harcamalarının artması ve genişletici para politikalarının uygulanması enflasyonu tetikleyen temel unsurlar arasında yer almıştır. Türkiye, bu dönemde döviz kuru kontrolleri ve ithalat kısıtlamaları gibi korumacı politikalarla enflasyonu kontrol altına almaya çalışmıştır; ancak bu politikalar genellikle yetersiz kalmıştır (Öniş, 1991).

1980'ler, Türkiye'nin ekonomik yapısında köklü değişimlerin yaşandığı ve heterodoks programların uygulanmaya başladığı bir dönemdir. 24 Ocak 1980 kararlarıyla birlikte, Türkiye ekonomisi dışa açılma sürecine girmiştir. Bu dönemde serbest piyasa ekonomisine geçişle birlikte, döviz kuru serbest bırakılmış, devletin ekonomideki rolü azalmış ve finansal piyasalar serbestleştirilmiştir. Ancak, bu dönemde enflasyon oranları düşmek yerine daha da artmıştır. Bunun nedeni, yapısal reformların uygulanmasında yaşanan aksaklıklar ve kamunun borçlanma gereksiniminin artmasıdır (Celasun, 1990).

Enflasyonla mücadelede, 1980'lerin sonlarında ortodoks programlara dönüş yapılmış ve sıkı para politikaları uygulanmaya çalışılmıştır. Merkez Bankası'nın faiz oranlarını yükseltmesi ve kredi kullanımlarının kısıtlanması, enflasyonu kontrol altına almak amacıyla kullanılan başlıca araçlar olmuştur. Ancak, bu politikalar ekonomik büyümeyi yavaşlattığı için sınırlı başarı elde etmiştir (Ertuğrul ve Selçuk, 2001).

1990'lar, Türkiye'de enflasyonun kronikleştiği bir dönem olarak öne çıkar. Bu dönemde enflasyon, çift haneli rakamlarda seyretmiş ve halkın satın alma gücü önemli ölçüde erozyona uğramıştır. 1994 ve 1999 yıllarında yaşanan ekonomik krizler, enflasyonist baskıları daha da artırmıştır. Türkiye, enflasyonu düşürmek amacıyla IMF ile yapısal uyum programları uygulamıştır. Bu programlar kapsamında, mali disiplin sağlanması, kamu harcamalarının kısılması ve para arzının kontrol edilmesi gibi önlemler alınmıştır. Ancak, bu dönemde politik istikrarsızlık ve sık sık değişen hükümetler, enflasyonla mücadelede istenen başarıyı elde etmeyi zorlaştırmıştır (Akyüz ve Boratav, 2003).

2000'li yıllar, Türkiye'nin enflasyonla mücadelede görece daha başarılı olduğu bir dönemdir. 2001 yılında yaşanan finansal krizin ardından uygulanan güçlü ekonomik programlar, enflasyon oranlarını hızla düşürmüştür. Merkez Bankası, bu dönemde enflasyon hedeflemesi rejimine geçmiş ve para politikasında şeffaflık ve öngörülebilirlik ön planda tutulmuştur. Ayrıca, bütçe disiplininin sağlanması, bankacılık sektörünün güçlendirilmesi ve yapısal reformlar, enflasyonun kontrol altına alınmasında etkili olmuştur (Kara, 2006).

Enflasyonla mücadelede Türkiye'nin politika stratejileri genellikle mali ve para politikaları üzerine odaklanmıştır. Türkiye'de enflasyonun kontrol altına alınması ve ekonomik istikrarın sağlanması için çeşitli politika araçları ve stratejileri uygulanmıştır.

Mali politika alanında, hükümet genellikle vergi politikası ve harcama politikası aracılığıyla enflasyonla mücadele etmeyi hedeflemiştir. Özellikle, Türkiye'de vergi politikası genellikle vergi indirimleri veya artışları şeklinde kullanılarak talebi yönlendirmek amacıyla düzenlenmiştir. Harcama politikası ise genellikle kamu harcamalarının kontrol edilmesi veya belirli sektörlere yönlendirilmesi yoluyla enflasyonu düşürmeye yönelik olarak kullanılmıştır. Ancak, mali politika araçlarının etkinliği ve uygunluğu, politika yapıcıların kararları ve ekonomik koşullara bağlı olarak değişebilir (Çelik ve Özcan, 2013).

Para politikası alanında, Türkiye Merkez Bankası genellikle faiz oranları ve para arzı kontrolü gibi araçları kullanarak enflasyonu kontrol altına almaya çalışmıştır. Faiz oranlarının artırılması, genellikle kredi talebini azaltırken, para arzının kontrol altında tutulması enflasyonu düşürmeye yardımcı olabilir. Türkiye'de son yıllarda Merkez Bankası, enflasyon hedeflemesi stratejisini benimsemiş ve belirli bir enflasyon hedefini korumak için para politikasını uygulamıştır. Bu strateji, ekonomik aktörlerin enflasyon beklentilerini yönetmeye ve enflasyonu düşük ve istikrarlı bir seviyede tutmaya yöneliktir (Hakan ve Derya, 2014).

Türkiye'nin enflasyonla mücadele politika stratejileri, ekonomik koşulların yanı sıra politika yapıcıların kararları ve piyasa katılımcılarının güvenine bağlıdır. Türkiye'nin enflasyonla mücadelesi, çeşitli dönemlerde farklı politika araçlarının denendiği bir süreç olmuştur. 1970'lerden 2000'lere kadar uygulanan politikalar, ekonomik ve siyasi koşulların etkisiyle genelde olumsuz sonuçlar vermiştir. 2000'li yılların başından itibaren sağlanan makroekonomik istikrar ve uygulanan başarılı politikalar, enflasyonun kontrol altına alınmasında önemli rol oynamıştır. Ancak, küresel ve yerel ekonomik koşulların değişkenliği, enflasyonla mücadelede sürekli olarak dikkatli olmayı gerektirmektedir.

9. VERİLER VE METODOLOJİ

Bu çalışmanın amacı, 2012-2023 dönemi için 52 gelişmekte olan ülkede enflasyonun yolsuzluk algısı üzerindeki etkisini, yönetim göstergeleri ve diğer makroekonomik göstergeleri kontrol değişkenleri olarak kullanarak tespit etmektir. Çalışmanın amacı doğrultusunda, yolsuzluk algı endeksi (CORRAP), kişi başına GDP (GDPpc), enflasyon (INF), siyasi istikrar ve şiddetsizlik (POL), hukukun üstünlüğü (RLAW), hükümet etkinliği (GOVEFF), düzenleyicilik kalitesi (RQ), ticari dışa açıklık (TRADE), doğrudan yabancı sermaye yatırımları (FDI), kentleşme (URBAN) ve işsizlik (UNEMP) değişkenlerine ilişkin panel veriler, Sabit Etkiler (FE) ve Rassal Etkiler (RE) modelleri kullanılarak analiz edilmektedir.

İktisadi değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisi irdelenirken, ekonometrik ve istatistiksel açıdan birbirinden farklı üç veri metodu uygulanabilmektedir. Bu metodlar; zaman serileri, yatay kesit verileri ve bunların karmasından meydana gelen panel veriler metodudur. Panel veriler, fazla adetteki kesite ait zaman serileri veya zaman boyutuna sahip kesit veriler şeklinde tanımlanabilmektedir. Panel veriler, bu yönleri sebebiyle aynı örneklem birimine ilişkin çok sayıda farklı gözlem yapılmasına imkan sağlamaktadırlar. Panel veriler hane halkı, tüketiciler, firmalar, sektörler, bölgeler veya ülkeler biçimindeki her bir kesit için eşit uzunlukta zaman serilerinden oluşmaktaysa bu şekildeki panel verilere dengeli (balanced) panel veriler, farklı uzunluklardaki zaman serilerinden oluşmaktaysa dengesiz (unbalanced) panel veriler olarak adlandırılmaktadır. Diğer ekonometrik yöntemlerde olduğu gibi panel veriler yönteminin de birtakım avantajları ve dezavantajlarının olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Yatay kesit verileri ve zaman serileri, panel veriler ile kıyaslandığında önemli birtakım farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Panel veriler ülke, bölge, firma, birey gibi birimler arası farklılığı dikkate alarak yatay kesit verileri ve zaman serileri ile kontrolü sağlanamayan veri setinin heterojenitesi kontrol edilebilmektedir. Panel veriler gözlem sayısı fazlalığı bakımından yatay kesit verileri ve zaman serileri gözlem sayılarının birbirleri ile çarpımına eşit olmaktadır. Örneğin 10 gözlem sayılı yatay kesit verisi ile 20 gözlem sayılı zaman serisinden oluşan panel veri setinin gözlem sayısı 200 olmaktadır. Yalnız yatay kesit verileri veya yalnız zaman serileri ile cevaplanamayacak soruları panel verilerin cevaplayabilmesi bir diğer avantajdır. Açıklayıcı değişkenler bakımından panel verilerde diğer veri metodlarına göre daha fazla değişken bulunduğu için çoklu bağlantı sorununu ortadan kaldırmaktadır. Panel veriler çok yönlü olma özelliğiyle geniş kapsamlı modeller kurulmasına imkan sağlar. Gecikmesi dağıtılmış modellerde bağımsız değişkenin ardışık değerleri arasında çoklu doğrusal bağlantının meydana gelmesi tahminlerde belirsizliğe sebep olmaktadır. Fakat çoklu doğrusal bağlantı sorununa, statik panel verilerde diğer yöntemlere kıyasla daha az rastlanmaktadır.

Zaman serileri ve yatay kesit verileri ile elde edilen tahminlerde sapma söz konusu olabilirken,

panel veriler ile bu türden sapmalı tahminlerin kontrolü sağlanmaktadır. Dezavantajları ise, panel veriler yönteminde davranışsal yapıları inceleyen bir araştırmacı daha karmaşık modellere başvurması gerekir. Anket yöntemi ile veri toplanan panel verilerde deneklerin yanıltıcı cevaplar verebilir veya bazı gerçekleri gizleme eğiliminde olmaları sonuçların doğruluğuna olumsuz etki edebilmektedir (Özer ve Çiftçi, 2015).

Panel verilerin basit fonksiyonel şekli aşağıdaki gibidir;

$$Y_{it} = \alpha + \beta_1 X_{1it} + \dots + \beta_k X_{kit} + e_{it} \quad i=1,2,\dots,N \quad (9.1)$$

$$t=1,2,\dots,T$$

Yukarıdaki formülde görülen eşitlikte alt indisteki i kesitleri, t ise zamanı göstermektedir. Bu eşitlikte bağımsız değişkenlerce gözlemlenemeyen, zamana göre değişmeyen ancak kesitlere özgü özellikleri kapsayan bireysel etki söz konusudur ve birimlere ait farklı özellikler hata terimi içerisinde yer almaktadır. Bu tür modeller tek taraflı hata bileşeni regresyon modeli adını almaktadır (Baltagi, 2013).

İlgili modellerin seçimi, aşağıda detaylandırılacağı üzere, güvenilirlik sınamalarına (robustness checks) ve panel verinin büyüklük ve uzunluğuna dayanmaktadır. Değişkenler arasındaki ölçek farklarını gidermek ve daha normal dağılıma sahip değişkenler elde etmek amacıyla GDP_{pc} , $TRADE$ ve FDI değişkenleri, doğal logaritmaları alınarak modellere dahi edilmiş; bahsi geçen diğer değişkenler ise logaritmik dönüşümler gerçekleştirilmeden analizlerde kullanılmıştır. Ekonomik refah düzeyini temsil eden GDP_{pc} , geniş bir aralıkta değişmektedir ve sağa çarpık bir dağılıma sahiptir. Bu değişkenin logaritması alınarak ölçeği küçültülmekte ve büyüme oranlarını oransal olarak yorumlama imkânı doğmaktadır. Benzer şekilde, $TRADE$ (ihracat ve ithalat toplamının GDP içerisindeki payı) geniş bir aralıkta değişmekte ve dolayısıyla logaritmasının alınması, küçük ve büyük değerler arasındaki farkları dengelemektedir. Doğrudan yabancı sermaye yatırım oranları genellikle düşük yüzdelerle ifade edilir ve sağa çarpık bir dağılıma sahiptir. Bu sebeple FDI değişkeninin logaritması alınmış ve dağılımı normalleştirilmiştir. Endeks şeklinde ifade edilen yönetim göstergeleri (POL , $RLAW$, $GOVEFF$ ve RQ) ve Yolsuzluk Algı Endeksi ($CORRAP$) ise normalize edilmiş değişkenlerdir. Bu sebeple logaritmaları alınmamıştır. Enflasyon değişkeni (INF) negatif ve sifıra yakın değerlere sahip olabilmesi, yüzde olarak ifade edilen kentleşme ($URBAN$) ve işsizlik oranları ($UNEMP$) ise 0-100 aralığında değerler almaları ve büyük değer farklılıkları olmaması nedeniyle analizlerde bu değişkenlerin de transformasyonsuz halleri tercih edilmiştir. Örnekleme dahil edilen ülkeler, analizlerde kullanılan değişkenlere ilişkin özet bilgiler ve tanımlayıcı istatistikler sırasıyla Tablo 9.1, Tablo 9.2 ve Tablo 9.3'te sunulmuştur.

Tablo 9.1. Seçili Ülkeler

Bangladeş	Mısır		İsrail	Paraguay
Benin	El Salvador		Kenya	Peru
Brezilya	Etiyopya		Güney Kore	Filipinler
Burundi	Gabon		Madagaskar	Romanya
Kamerun	Gambiya		Malezya	Ruanda
Orta Afrika Cum.	Gana		Mali	Suudi Arabistan
Şili	Guatemala		Moritus	Sierra Leone
Çin	Haiti		Meksika	Singapur
Kolombiya	Honduras		Fas	Güney Afrika
Kosta Rika	Hong Kong		Nepal	Tanzanya
Fildişi Sahili	Hindistan		Nikaragua	Tunus
Dominik Cum.	Endonezya		Nijer	Türkiye
Ekvador	İran		Pakistan	Uganda

Tablo 9.2. Değişkenlere İlişkin Özet Bilgiler

Hedef Değişken	Temsili Değişken	Sembol	Tanım	Kaynak
Yolsuzluk	Yolsuzluk Algı Endeksi	CORRAP	CPI, dünya çapında 180 ülke ve bölgeyi kamu sektöründeki algılanan yolsuzluk seviyelerine göre sıralar. Sonuçlar, 0 (çok yolsuz) ile 100 (çok	Transparency International (Uluslararası Şeffaflık Örgütü)
Enflasyon	Tüketici fiyat endeksi bazlı enflasyon oranı	INF	Tüketici fiyatlarıyla enflasyon oranı (%)	Dünya Bankası (WB) – Dünya Kalkınma Göstergeleri (WDI)
Ekonomik Refah	Kişi başına reel GDP	GDPpc	Kişi başına GDP (dolar cinsinden 2015 sabit	WB – WDI
Ticaret Hacmi	Ticari Dışa Açıklık Oranı	TRADE	İhracat ve ithalat toplamının GDP içerisindeki payı (%)	WB – WDI
Enflasyon	Tüketici fiyat endeksi bazlı	INF	Tüketici fiyatlarıyla enflasyon oranı (%)	WB – WDI
Dış Yatırım Girişleri	Doğrudan yabancı sermaye net	FDI	Net doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının GDP içerisindeki payı (%)	WB – WDI
İşsizlik	İşsizlik Oranı	UNEMP	Çalışmaya hazır ve iş arayan ancak işsiz olan işgücü oranı	WB – WDI

9.2.Tablonun Devamı

Kentleşme	Kentleşme Oranı	Kentsel nüfusun toplam nüfus	WB – WDI	
	<i>URBAN</i>			
	Siyasi İstikrar ve Şiddetsizlik	POL	Bir ülkenin hükümetinin istikrarsızlaşması veya devrilmesi riskini ve bu riske neden olan şiddet, siyasi terör ve iç çatışma gibi olayların sıklığını ölçer.	Dünya Bankası (WB) - Küresel Yönetişim Göstergeleri (WGI)
Yönetişim Göstergeleri	Hukukun Üstünlüğü	RLAW	Toplumdaki kuralların ne ölçüde uygulandığını ve hukukun herkes için eşit şekilde geçerli olup	WB - WGI
	Hükümet Etkinliği	OVEFF	Kamu hizmetlerinin kalitesini, kamu çalışanlarının yetkinliğini ve hükümetin politika oluşturma ve uygulama kapasitesini değerlendirir. Aynı zamanda, hükümetin bağımsızlık düzeyini ve siyasi baskılardan ne ölçüde uzak olduğunu da ölçer	WB - WGI

9.2.Tablonun Devamı

	Düzenleyicilik Kalitesi	RQR	Hükümetin özel sektörü desteklemek için politika ve düzenlemeler oluşturma ve uygulama	WB - WGI
--	-------------------------	-----	--	----------

Tablo 9.3. Tanımlayıcı İstatistikler

<i>Değişken</i>	<i>Gözlem Sayısı</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart Sapma</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maksimum</i>	<i>Çarpıklık</i>	<i>Basıklık</i>
<i>CPI</i>	624	38.138	13.605	17	87	1.386	5.022
<i>INF</i>	624	6.031	7.475	-2.815	72.309	3.713	22.140
<i>GDPpc</i>	624	7496.553	11458.79	262.166	67948.89	2.925	11.942
<i>lnGDPpc</i>	624	8.109	1.289	5.569	11.127	0.161	2.341
<i>POL</i>	624	-0.537	0.773	-2.729	1.599	-0.100	3.252
<i>RLAW</i>	624	-0.313	0.715	-1.851	1.856	1.004	4.000
<i>GOVEFF</i>	624	-0.256	0.813	-2.228	2.317	0.759	4.025
<i>RQ</i>	624	-0.165	0.772	-1.687	2.309	0.989	4.036
<i>TRADE</i>	624	70.408	62.996	0.585	442.62	3.943	19.326
<i>lnTRADE</i>	624	4.072	0.524	3.025	6.093	1.432	6.379
<i>FDI</i>	624	3.836	5.967	0.002	58.518	4.640	28.916
<i>lnFDI</i>	624	0.768	1.092	-6.167	4.069	-0.58	6.381
<i>URBAN</i>	624	57.036	22.815	11.194	100	-0.08	2.144
<i>UNEMP</i>	624	6.429	4.845	0.524	28.838	1.785	6.620

Bu çalışmadaki birincil amacımız, enflasyonun yolsuzluk üzerindeki etkisini incelerken yönetim ve diğer ekonomik değişkenlerin rolünü de göz önünde bulundurmaktır. Bu amaç

kapsamında, analizin temelini oluşturan basit modelde bağımsız değişkenler olarak *INF* ve *GDPpc* kullanılmaktadır. Mevcut yönetim göstergeleri arasından ilk aşamada yalnızca siyasi istikrar değişkeni modele dahil edilmiştir. Siyasi istikrar, teorik ve ampirik olarak yolsuzlukla güçlü bir ilişkiye sahip olması (Campante vd., 2009; Beju vd. 2024) ve farklı model spesifikasyonlarında tutarlı bir şekilde istatistiksel olarak anlamlı bulunması nedeniyle tercih edilmiştir. Siyasi İstikrar göstergesi, aynı zamanda, yönetişimin, siyasi huzursuzluk olasılığı, hükümetin istikrarı ve otoriteye yönelik şiddet içeren meydan okuma ihtimali gibi birkaç boyutu kapsamaktadır (Kaufmann vd., 2010). Bu faktörler, kurumsal etkinliği ve yolsuzlukla mücadele tedbirlerinin uygulanabilirliğini doğrudan etkiler. Bu kapsamda, gösterge, şeffaflık ve hesap verebilirliğin sürdürülmesi için kritik bir öneme sahiptir ve yönetim yapılarına dair genel sağlamlık ve dayanıklılığı yansıtmaktadır. Bunun yanı sıra, yolsuzluk, ağırlıklı olarak siyasi istikrarsızlığın hakim olduğu ortamlarda gelişir (Fagbadebo, 2007). Nitekim bu tür ortamlarda, belirsizlik, zayıf yaptırım mekanizmaları ve liderlikteki sık değişimler, rant arayışına dayalı davranışlar için fırsatlar yaratmaktadır. Siyasi istikrar, öngörülebilir bir politika ortamı oluşturarak yolsuzluğun azaltılması için kritik öneme sahip olan hukukun üstünlüğü, etkin düzenlemeler ve kurumsal bütünlük gibi unsurları destekler (Lederman vd. 2005).

Çalışma kapsamında, sonuçlarımızın sağlamlığını (robustness) değerlendirmek ve en etkili yönetim göstergesini belirlemek için sıralı bir yaklaşım benimsenmektedir; hukukun üstünlüğü, hükümet etkinliği ve düzenleyicilik kalitesi gibi her bir yönetim değişkeni modele tek tek eklenmektedir. Bu yaklaşım, hangi yönetim değişkeninin en güçlü açıklama gücüne sahip olduğunu belirlemeye yardımcı olurken, çoklu doğrusallık (multicollinearity) sorununu ve eşanlı sapma yanlılığını (simultaneity bias) azaltarak olası endojenite problemini hafifletmeye yönelik avantajlar sağlamaktadır. Nitekim yönetim değişkenleri, benzer yönetim boyutlarını ölçmeleri dolayısıyla genellikle birbirleriyle yüksek oranda ilişkilidir. Tüm değişkenlerin birlikte modele dahil edilmesi, standart hataların büyümesine neden olabileceği gibi bireysel net etkilerin belirlenmesini de zorlaştıracaktır. Değişkenlerin modele sıralı olarak eklenmesi bu riski azaltarak her bir yönetim boyutunun etkisini daha net bir şekilde ortaya koyar. Ayrıca, yönetim kalitesi ve yolsuzluk arasında karşılıklı bir etkileşimin olduğu ifade edilebilir. Zayıf yönetim yolsuzluğa yol açabileceği gibi yolsuzluk da yönetim kalitesini bozabilir. Yönetim değişkenlerinin sıralı olarak eklenmesi, bu ilişkilerin yönünü daha açık hale getirerek eşanlı sapma yanlılığını azaltır.

Bunun yanı sıra, her model spesifikasyonunda yıla göre kümelendirilmiş dirençli (robust) standart hatalar kullanılarak heteroskedastisite ve serisel korelasyon sorunlarına karşı güvenirlilik sınamaları (robustness checks) yapılmıştır. Nitekim heteroskedastisite, hata

terimlerinin varyansının sabit olmaması durumunda ortaya çıkar ve bu durumun göz ardı edilmesi tahminlerin etkinsiz olmasına ve yanlış çıkarımlara yol açar. Robust (dirençli) standart hatalar bu sorunu düzelterek istatistiksel testlerin geçerliliğini sağlar. Nitekim robust standart hatalar, modelin yanlış spesifikasyonunda veya veri setine özgü sorunlardan kaynaklanan hataları minimize ederek tahmin edilen katsayıların anlamlılığını daha güvenilir hale getirir. Ayrıca, panel veri setlerinde aynı yıl içindeki gözlemler arasında hata terimleri arasında korelasyon söz konusu olabilir. Bu durum, standart hataların olduğundan düşük tahmin edilmesine ve yanlış pozitif sonuçlara yol açar. Yıla göre kümelenendirilmiş sağlam standart hatalar bu korelasyonu hesaba katarak doğru standart hata tahminleri sağlar.

Çalışmanın son aşamasında, ticari dışa açıklık, kentleşme, doğrudan yabancı yatırım ve işsizlik gibi ek ekonomik değişkenler ve GDP_{pc} ve INF değişkenlerinin birinci farkları eklenerek ek sağlamlık kontrolleri gerçekleştirilmiş ve ihmal edilmiş değişken yanlılığı, potansiyel ters nedensellik ve zamanla değişmeyen ve gözlenemeyen heterojenlik sorunları azaltılmıştır. Nitekim ekonomik ortamın geniş bir çerçevede modele yansıtılması, enflasyon ve yolsuzluk arasındaki ilişkinin daha kapsamlı bir şekilde incelenmesini sağlar. Böylece, gözlemlenen ilişkilerin diğer ekonomik dinamiklerden kaynaklanmadığından emin olmak mümkün hale gelir. Bunun yanı sıra, geçmiş değişkenlerin de modele dahil edilmesi, yolsuzluğun enflasyon veya kişi başına GDP üzerindeki etkisini azaltarak, neden-sonuç ilişkisini daha doğru bir şekilde ortaya koyar. Birinci farklar, kültürel veya tarihsel gibi zamanla değişmeyen faktörlerin etkisini de ortadan kaldırarak, enflasyonun yolsuzluk üzerindeki etkisini daha net hale getirir.

Sonuç olarak, tüm bu yaklaşımlar olası endojenite sorunlarını hafifletmeye yardımcı olmakta ve enflasyon-yolsuzluk ilişkisine dair bulgularımızın farklı model spesifikasyonlarına karşı güvenilir ve robust olmasını sağlamaktadır. Potansiyel endojenite sorunlarını ele almak için literatürde sıklıkla kullanılan Genelleştirilmiş Momentler Yöntemi (GMM) ve Araç Değişkenler (IV) yönteminin bu çalışmada tercih edilmemesi, uygun araç değişken bulma zorluğu, küçük zaman boyutu ve model karmaşıklığı gerekçelerine dayanmaktadır. Nitekim IV yöntemi, bağımsız değişkenlerin içselliğini gidermek için dışsal ve güçlü araç değişkenlerine dayanmakta ve araç değişken, içsel olan bağımsız değişkenle güçlü bir ilişkiye sahip olmalı ve bağımlı değişkeni (yolsuzluk) yalnızca bağımsız değişken üzerinden etkilemelidir. Çalışmamızda INF ve GDP_{pc} gibi değişkenler için bu iki koşulu sağlayacak geçerli araç değişkenleri bulmak oldukça zordur. Uygun olmayan araç değişkenler kullanıldığında ise tahminler yanlı ve tutarsız hale gelir ve bu da analizimizin güvenilirliğini riske atar. GMM ise özellikle büyük kesit (büyük N) ve kısa zaman serisi (küçük T) olan panel veri setlerinde kullanılmaktadır. Veri setimizin 52 ülke ve 12 yıllık bir zaman

diliminden oluştuğu göz önüne alındığında, GMM için ideal bir yapının varlığından söz etmek mümkünse de zaman boyutu görece kısa kalmaktadır. Dolayısıyla gerekli moment koşullarını sağlamak zor olabilir ve bu durum, tahminlerin tutarlılığını azaltabilir. Aynı zamanda, küçük bir zaman boyutunda çok sayıda araç değişken kullanımı, modelin aşırı parametrelenmesine neden olarak sonuçların genelleştirilebilirliğini düşürür (Yaşar, 2021). GMM'de araç değişkeni olarak genellikle gecikmeli değişkenler kullanılmaktadır. Ancak kısa zaman serilerinde gecikmeli değişkenlerin araç olarak güçleri azalabilir ve sonuçlar güvenilmez hale gelebilir. Bunun yanı sıra, IV ve GMM yöntemleri, FE ve RE modellerine kıyasla daha karmaşıktır. Özellikle küçük panel veri setlerinde GMM ve IV yöntemlerinin uygulanması ve geçerli sonuçlar elde edilmesi güç olabilir.

Bunun yanı sıra, 12 yıllık zaman boyutu, durağanlık testleri ve eşbütünleşme analizleri için de yeterince uzun değildir. Bu tür analizler, genellikle daha uzun zaman serileri gerektirir. Zaman boyutunun kısa olması, durağanlık ve eşbütünleşme testlerinin güvenilirliğini azaltmaktadır. Dolayısıyla çalışmamız, kısa dönem dinamikleri üzerine odaklanmaktadır.

Bu argümanlar kapsamında, çalışmamızda FE ve RE modelleri tercih edilmiştir. Panel verilerde, özellikle kısa zaman dilimlerinde, durağanlık ve eşbütünleşme analizleri yerine FE ve RE modelleri daha uygundur. FE modeli, ülkeler arasında farklılık gösteren ancak zaman içinde değişmeyen gözlenemeyen heterojenliği kontrol etmek amacıyla kullanılmıştır. Bu tür heterojenlik; kültürel normlar, tarihi miraslar, coğrafi konum veya köklü kurumsal yapılar gibi yolsuzluk seviyesini etkileyebilecek faktörleri içerebilir. Bu faktörler, bağımsız değişkenler ile ilişkili olduğunda, ihmal edilmiş değişken yanlılığına yol açabilir. FE modeli, ülkeye özgü sabit etkileri modele dahil ederek bu sabit faktörlerin etkisini ortadan kaldırır ve yalnızca ülke içindeki zamanla değişen faktörlerin etkisini ölçer. Böylece, tahminler yalnızca ülke içindeki değişimler üzerinden yapılır ve ülkeler arası farklılıklardan kaynaklanan yanlılık önlenir. Ancak FE modeli zamanla değişmeyen değişkenlerin etkisini tahmin edemez. Örneğin, coğrafi konum veya uzun vadeli kurumsal faktörler gibi sabit değişkenler FE modeli ile analiz edilemez. Ayrıca, FE modeli yalnızca ülke içindeki varyansı kullandığı için, veri setinde ülke içi değişim azsa modelin tahmin gücü düşebilir.

RE modeli ise ülkeler arasındaki gözlenemeyen heterojenliğin bağımsız değişkenlerle ilişkili olmadığını varsayar ve hem ülke içi varyansı hem de ülkeler arası varyansı kullanarak tahmin yapar. Bu sayede, daha geniş bir veri kümesinden yararlanarak daha etkin tahminlerin

elde edilmesine olanak verir. RE modeli, sabit etkilerin aksine, zamanla değişmeyen değişkenlerin etkisini de tahmin edebilir. Nitekim bu, coğrafi konum veya uzun vadeli kurumsal yapılar gibi değişkenlerin analizinde önemli bir avantaj sağlamaktadır. RE ve FE modellerinin karşılaştırılması amacıyla Hausman Testi kullanılmaktadır. Hausman testi, RE modelinin tahminlerinin tutarlı olup olmadığını FE modeli ile karşılaştırarak değerlendirir. Eğer test sonucunda sıfır hipotezi reddedilirse (ülkeler arası sabit etkilerin bağımsız değişkenlerle ilişkili olduğu belirlenirse), FE modeli tercih edilir. Aksi halde, daha etkin olan RE modeli tercih edilir.

9.1. Ampirik Bulgular

Enflasyon ve yolsuzluk arasındaki ilişkiyi gösteren regresyon sonuçları, modellerin yapısına bağlı olarak değişecek şekilde Tablo 4'te sunulmaktadır. Kontrol değişkenleri regresyon denklemlerine tek tek dahil edilmekte ve her bir alt tablo için farklı modeller elde edilmektedir. Böylece, öncelikle enflasyon ile yolsuzluk arasındaki olası ilişkiyi ortaya koymak ve kontrol değişkenleri modele dahil edildiğinde bu ilişkinin değişip değişmediğini gözlemlemek amaçlanmaktadır. Nitekim modele ek değişkenlerin dahil edilmesinin ardından enflasyon ile yolsuzluk arasındaki ilişkinin ortadan kalkması, iki değişken arasındaki ilişkinin gücü ve tutarlılığı hakkında şüphe uyandıracaktır. Çoklu doğrusallık (multicollinearity) sorununu önlemek amacıyla, yönetim endeksleri modellere tek tek dahil edilmiştir. Ayrıca, tabloda, Hausman Testi sonuçlarına dayanarak uygun olan modelin (FE veya RE) regresyon sonuçlarına yer verilmektedir. Özetle, bulguların tutarlılığını test etmek için temel modeller, sağlam (robust) standart hatalar ile analiz edilen modeller ve genişletilmiş modeller (ekonomik ve kurumsal kontrol değişkenleri eklenerek) olmak üzere üç farklı modelleme stratejisi benimsenmiştir. Elde edilen bulgular, enflasyon ve yolsuzluk arasındaki ilişkinin yanı sıra, ekonomik gelişmişlik ve yönetim kalitesinin yolsuzluk üzerindeki etkisini detaylı bir şekilde ortaya koymaktadır.

Tablo 9.4. Regresyon Sonuçları

<i>Değişken</i>	<i>Model 1</i>	<i>Model 2</i>	<i>Model 3</i>	<i>Model 4</i>	<i>Model 5</i>	<i>Model 6</i>
<i>Bağ. Değ.: CPI</i>						
<i>INF</i>	- 0.063*	- 0.082*	- 0.071*	- 0.049*	- 0.043	- 0.043
	(- 0.018)	(- 0.018)	(- 0.018)	(- 0.017)	(- 0.017)	(- 0.018)

Tablo 9.4. Tablonun Devamı

<i>lnGDPpc</i>		6.0 86***	3.9 9***	1.39	1.9 61*	4.0 90***
		(- 0.749)	(- 1.12)	(- 1.062)	(- 1.065)	(- 1.05)
<i>POL</i>			1.1 9***			
			(- 0.44)			
<i>RLAW</i>				7.1 9***		
				(- 0.733)		
<i>GOVEFF</i>					5. 44***	
					(- 0.634)	
<i>RQ</i>						4.8 99***
						(- 0.715)
<i>SABİT</i>	38. 17**	- 10.72	7.4 1	29. 10**	23 948**	6.0 38
	(- 0.144)	(- 6.207)	(- 9.126)	(- 8.665)	(-8.659)	(-8.505)
Gözlem Sayısı	624	624	624	624	62 4	62 4
Ülke Sayısı	52	52	52	52	52	52
Hausman Testi	3.8 **	3.7 9	10. 1**	56. 4***	37 63***	30. 04***
Seçilen Model	FE	RE	FE	FE	FE	FE

Direnç Kontrolü (Robust Standart Hatalar)

<i>INF</i>	- 0.063	- 0.082	- 0.071	- 0.049	- 0.043	- 0.043
------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------

Tablo 9.4. Tablonun Devamı

	(0.36)	(0.037)	(0.38)	(0.29)	(0.027)	(0.031)
<i>lnGDPpc</i>		6.0 86**	3.9 1 9*	1.3 9 0	1. 9 61	4.0 90*
		(1.225)	(2.62)	(2.40)	(2.194)	(2.094)
<i>POL</i>			1.1 6 9			
			(0.7 26)			
<i>RLAW</i>				7.1 6 9**		
				(1.4 49)		
<i>GOVEFF</i>					5. 6 44**	
					(1. 086)	
<i>RQ</i>						4.8 99**
						(1. 547)
<i>SABİT</i>	38. 5 17*	- 10.72	7.4 1 1	29. 4 10	23 · 948	6.0 38
	(0.16)	(9.621)	(19.320)	(18.417)	(17.96)	(1.073)

Direnç Kontrolü (İlave Değişkenler)

<i>INF</i>	- 0.083* **	- 0.083* **	- 0.078* **	- 0.051 **	- 0.050 **	- 0.059* **
	(0.023)	(0.023)	(0.023)	(0.022)	(0.023)	(0.023)
<i>INFt - INFt-1</i>	0.0 5**	0.0 50*	0.053**	0.0 3	0. 35	0.0 40

Tablo 9.4 Tablonun Devamı

	(0.27)	(0.026)	(0.26)	(0.25)	(0.025)	(0.026)
<i>lnGDPpc</i>		5.2 21**	3.9 4 1***	2.2 3 5	2. 9 51*	3.6 93**
		(1.598)	(1.79)	(1.33)	(1.560)	(1.591)
<i>lnGDPpc.t -</i>		- 1.524	- 0.94	- 0.52	- 0.22	- 0.04
		(2.703)	(2.02)	(2.30)	(2.589)	(2.658)
<i>POL</i>			1.1 3 8**			
			(0.479)			
<i>RLAW</i>				6.7 0 8**		
				(0.776)		
<i>GOVEFF</i>					4. 7 85**	
					(0.679)	
<i>RQ</i>						4.1 31**
						(0.825)
<i>lnTRADE</i>	- 3.539 ***	- 3.344***	- 3.75 * ***	- 3.329 ***	- 2.81 * ***	- 2.85 * ***
	(0.55)	(0.897)	(0.09)	(0.38)	(0.860)	(0.882)
<i>lnFDI</i>	0.3 4 7**	0.3 36**	0.3 0 8*	0.2 2 4	0. 2 28	0.2 88*
	(0.70)	(0.171)	(0.71)	(0.60)	(0.164)	(0.167)

Tablo 9.4. Tablonun Devamı

<i>URBAN</i>	4**	0.13	-	0.00	0.00	-	0.00
	(67)	(0.083)	(0.84)	(0.78)	(0.079)	(0.084)	(0.070)
<i>UNEMP</i>	0.104	-	-	-	0.03	0.0	0.0
	(86)	(0.088)	(0.88)	(0.83)	(0.085)	(0.087)	(0.026)
<i>SABİT</i>	18**	45.7	11.547	22.55*	35.03**	28.968*	16.395
	(56)	(5.910)	(11.687)	(12.474)	(11.1647)	(1.680)	(1.395)
Hausman Testi	1***	26.7	27.492**	28.7	68.0***	58.84**	39.25**
Seçilen Model		FE	FE	FE	FE	FE	FE

Direnç Kontrolü (İlave Değişkenler + Robust Standart Hatalar)

<i>INF</i>	0.083	-	-	-	-	-	-
	(38)	(0.040)	(0.42)	(0.35)	(0.036)	(0.037)	(0.059)
<i>INF_t - INF_{t-1}</i>	5**	0.050**	0.03**	0.03	0.035	0.040*	0.0
	(21)	(0.024)	(0.25)	(0.22)	(0.022)	(0.023)	(0.0)
<i>lnGDP_{pc}</i>		5.21*	3.94	2.23	2.9	3.6	
		(2.851)	(2.72)	(2.55)	(2.715)	(2.765)	
<i>lnGDP_{pc,t} -</i>		1.524	0.943	0.525	0.223	0.043	
		(2.191)	(2.19)	(2.14)	(2.813)	(1.981)	

Tablo 9.4. Tablonun Devamı

<i>POL</i>			1.1 3				
			8				
			(0. 7				
<i>RLAW</i>				6.7 0			
				(1. 3	26)		
<i>GOVEFF</i>						4. 7	
						85**	
						(0. 995)	
<i>RQ</i>							4.1
							31**
							(1. 530)
<i>lnTRADE</i>	- 3.539***	- 3.344* **	- 3.756* **	- 3.32 * 3**	- 2.810***	- 2.858***	-
	(1.1 20)	(1. 047)	(1. 11)	(1. 09)	(1. 055)	(1. 946)	(0.)
<i>lnFDI</i>	0.3 4 7*	0.3 36*	0.3 8*	0.2 4	0. 28	0. 88	0.2
	(0.1 81)	(0. 176)	(0. 71)	(0. 55)	(0. 165)	(0. 188)	(0.)
<i>URBAN</i>	0.1 3 4	- 0.030	0.0 0 3	0.0 0 1	- 0.039	0.0 70	0.0
	(0.1 48)	(0. 173)	(0. 75)	(0. 47)	(0. 169)	(0. 168)	(0.)
<i>UNEMP</i>	- 0.104	- 0.038	- 0.033	0.0 3 5	0. 0 32	0.0 26	0.0
	(0.1 30)	(0. 144)	(0. 42)	(0. 32)	(0. 145)	(0. 149)	(0.)
<i>SABİT</i>	45.718***	11.547	22.255	35.403*	28.968	16.395	
	(10.047)	(20.264)	(20.815)	(17.843)	(18.168)	(19.038)	

Not: Standart hatalar parantez içerisinde verilmiştir. *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1.

Çalışmadan elde edilen temel bulgular, enflasyonun yolsuzluk algısı üzerindeki etkisinin genel olarak negatif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Temel modellerde enflasyon katsayıları istatistiksel olarak anlamlı ve -0.043 ile -0.082 arasında değişmektedir. Bu sonuç, enflasyonun artmasının yolsuzluk algısı endeksini düşürdüğünü; başka bir deyişle yolsuzluğu artırdığını ortaya koymaktadır.

Robust standart hatalar kullanılarak yapılan tahminlerde de enflasyonun yolsuzluk üzerindeki negatif etkisi büyük ölçüde korunmuştur. Katsayılar -0.043 ile -0.082 arasında değişmekte ve çoğu modelde anlamlıdır ($p < 0.05$ veya $p < 0.10$). Bu sonuçlar, heteroskedastisite ve seri korelasyon gibi ekonometrik sorunlara karşı yapılan düzeltmelere rağmen, enflasyonun yolsuzluk üzerindeki olumsuz etkisinin tutarlı olduğunu göstermektedir. Genişletilmiş modellerde ise ticari dışa açıklık, doğrudan yabancı yatırımlar, kentleşme oranı ve işsizlik oranı gibi ek değişkenler eklendiğinde, enflasyonun etkisi bir miktar zayıflamakla birlikte negatif yönü korunmaktadır. Bu durum, enflasyonun yolsuzluk üzerindeki etkisinin genel olarak güçlü ve tutarlı olduğunu ve enflasyonun yarattığı ekonomik istikrarsızlık ve belirsizliğin, kamu yönetimi ve bireylerin davranışlarını bozarak yolsuzluğun artmasına zemin hazırladığını ortaya koymaktadır. Yüksek enflasyon, ekonomik istikrarsızlığı derinleştirerek kamu kurumlarının etkinliğini zayıflatır. Enflasyonun sürekli yükseldiği bir ortamda, kamu görevlileri ve bürokratlar, uzun vadeli planlamalar yerine kısa vadeli çıkarlarını maksimize etmeye yönelir (Manning ve Mukherjee, 2000). Özellikle sabit maaşlı kamu çalışanlarının reel gelirleri eridikçe, bu bireyler rüşvet gibi yolsuzluk faaliyetlerine daha yatkın hale gelir (Cornell ve Sundell, 2020). Ekonomik belirsizlik, vatandaşların da devlet kurumlarına olan güvenini azaltır ve haklarını aramak ya da hizmetlere erişim sağlamak için gayri resmi yollara başvurma eğilimini artırır (Wallace ve Latcheva, 2006). Bu durum, kamu hizmetlerinin kalitesini daha da düşürerek yolsuzluğun sistemik bir sorun haline gelmesine neden olur. Enflasyonun yolsuzluk üzerindeki etkisini güçlendiren bir diğer önemli faktör, devletin ekonomik politikalarının güvenilirliğinin azalmasıdır. Sürekli yüksek enflasyon, hükümetlerin para politikalarının öngörülebilirliğini ve güvenilirliğini zayıflatır (Pratap vd., 2021). Bu durum, kurumsal güvenin erozyona uğramasına ve devletin yolsuzlukla mücadeledeki meşruiyetinin sorgulanmasına yol açar. Güçlü ve güvenilir bir makroekonomik çerçevenin olmadığı durumlarda, ekonomik aktörler ve bireyler, belirsizliği aşmak için bürokratik süreçlerde rüşvet ve benzeri yolsuzluklara başvurabilir (Afzali vd., 2021). Dolayısıyla, enflasyonist ortamın yarattığı ekonomik ve kurumsal güvensizlik, yolsuzluğun yaygınlaşmasını hızlandırır. Enflasyon aynı

zamanda politik belirsizliği ve popülist politikaların uygulanmasını teşvik edebilir. Yüksek enflasyon dönemlerinde, hükümetler kısa vadeli politikalarla ekonomik sorunları hafifletmeye çalışırken, bu süreçte kamu kaynaklarının verimsiz ve yolsuzluk içeren yollarla dağıtılması riski artar (Braun ve Di Tella, 2004). Seçim dönemlerinde hükümetler, siyasi destek sağlamak için kamu harcamalarını artırabilir ve bu durum yandaşlara ihale verme, kamu fonlarını kötüye kullanma gibi yolsuzluk uygulamalarını beraberinde getirebilir (Arifin ve Purnomowati, 2017; Fazekas ve Hellmann, 2023). Popülist politikalar, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerini zayıflatarak yolsuzluğun kökleşmesine neden olabilir (Zhang, 2024).

Makroekonomik istikrarsızlık ve öngörülemezlik de enflasyonun yolsuzluk üzerindeki etkisini güçlendiren unsurlardandır. Enflasyonun yarattığı fiyat dalgalanmaları ve ekonomik belirsizlik, şirketlerin ve bireylerin ekonomik kararlarını bozar. İş insanları, ticari faaliyetlerini sürdürebilmek için bürokratik engelleri aşmak adına rüşvet vermeye veya kamu görevlileriyle gayri resmi ilişkiler kurmaya yönelebilir (Ohu ve Spitzmueller, 2023). Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, bu tür ekonomik belirsizlikler yolsuzlukla mücadele çabalarını sekteye uğratar ve yolsuzluğun kurumsallaşmasına yol açar. Tüm bu bulgular, enflasyonun yolsuzlukla mücadelede göz ardı edilemeyecek bir faktör olduğunu göstermektedir. Enflasyonla mücadele, sadece makroekonomik istikrarı sağlamak için değil, aynı zamanda kamu yönetiminde şeffaflığı artırmak ve kurumsal bütünlüğü korumak için de kritik bir öneme sahiptir. Enflasyonun kontrol altına alınması, devlet kurumlarına olan güveni yeniden inşa edebilir, kamu çalışanlarının etik dışı davranışlara yönelme eğilimini azaltabilir ve ekonomik aktörlerin yasal ve şeffaf yollarla faaliyet göstermesini teşvik edebilir. Bu nedenle, enflasyonla mücadele politikalarının etkin bir şekilde uygulanması, yolsuzluğun azaltılmasına yönelik stratejilerin ayrılmaz bir parçası olarak ele alınmalıdır.

Analiz sonuçlarına göre, ayrıca, kişi başına düşen gelirin yolsuzluk algısı üzerindeki etkisi büyük çoğunlukla pozitif ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Temel modellerde bu katsayılar istatistikse olarak anlamlı ve 1.961 - 6.086 arasında tahmin edilmiştir. Bu bulgular, ekonomik gelişmişliğin yolsuzluk algısını iyileştirdiğini; başka bir ifadeyle yolsuzluk seviyelerini azalttığını göstermektedir. Nitekim ekonomik refah, daha iyi kamu hizmetleri, güçlü kurumsal yapı ve daha şeffaf yönetim uygulamaları ile ilişkilidir.

Robust standart hatalar ve genişletilmiş modellerde de kişi başına düşen GDP'nin pozitif etkisi korunmuş ve çoğu modelde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı katsayılar elde edilmiştir. Bu bulgular, ekonomik büyümenin yolsuzlukla mücadelede önemli bir faktör olduğunu ve genel olarak tutarlı sonuçlar verdiğini göstermektedir. Kişi başına düşen GDP'nin

yolsuzluk algısını iyileştirici etkisi, ekonomik refahın artmasıyla birlikte kamu hizmetlerinin kalitesinin yükselmesi ve kurumsal yapının güçlenmesiyle açıklanabilir. Ekonomik olarak daha zengin ülkeler, genellikle daha iyi finanse edilen ve daha etkin işleyen kamu kurumlarına sahiptir. Kamu hizmetlerinin etkinliği, bürokratik süreçlerin şeffaflığını ve hesap verebilirliğini artırarak yolsuzluk fırsatlarını azaltır (Ionescu vd., 2012). Ayrıca, ekonomik refah düzeyi yüksek ülkelerde vatandaşların kamu hizmetlerinden beklentileri daha yüksektir ve bu da kamu görevlilerinin yolsuzluk yapma eğilimini sınırlayan bir baskı unsuru oluşturur. Ekonomik gelişmişlikle birlikte eğitim seviyesinin yükselmesi de yolsuzluğun azalmasına katkı sağlar. Kişi başına düşen GDP arttıkça, bireylerin eğitim düzeyi ve bilinç seviyesi yükselir. Eğitimli bireyler, haklarını daha iyi bilir ve yolsuzlukla karşılaştıklarında bunu raporlama eğiliminde olurlar (Botero vd., 2012; Walton ve Peiffer, 2015). Bu durum, yolsuzluk faaliyetlerinin gizlenmesini zorlaştırır ve yolsuzluğun azalmasına yardımcı olur. Ayrıca, eğitimli toplumlarda yolsuzluğa karşı toplumsal denetim mekanizmaları daha etkindir ve bu da kamu görevlileri üzerinde caydırıcı bir etki yaratır (Botero vd., 2012). Ekonomik refahın artması, aynı zamanda, hukukun üstünlüğü ve kurumsal kapasite üzerinde de olumlu etkilere sahiptir. Daha yüksek gelir seviyelerine sahip ülkeler, güçlü bir hukuki altyapı ve etkin düzenleyici kurumlar geliştirme eğilimindedir. Hukukun üstünlüğü ve bağımsız yargı sistemi, yolsuzluğa karşı bireylerin hesap verebilirliğini artırır ve yolsuzluk faaliyetlerine karşı caydırıcı bir etki oluşturur (Mendonça ve Fonseca, 2012; Voigt ve Gutmann, 2015; Mehmood, 2023). Ekonomik olarak güçlü devletler, yolsuzlukla mücadele için gerekli olan kaynaklara daha kolay erişebilir ve bu kaynakları etkili bir şekilde kullanabilir.

Diğer taraftan, kişi başına düşen GDP'nin yolsuzluk üzerindeki etkisinin bazı modellerde anlamlılığını kaybetmesi, ekonomik gelişmişlik ile yolsuzluk arasındaki ilişkinin doğrusal olmayan ve karmaşık doğasına işaret etmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde ekonomik büyüme, her zaman kurumsal iyileşmelerle eş zamanlı ilerlemeyebilir. Ekonomik refah artarken, eğer kurumsal reformlar ve yönetim kalitesinde iyileşmeler sağlanamazsa, ekonomik büyümenin yolsuzluk üzerinde beklenen olumlu etkisi sınırlı kalabilir. Bu durum, ekonomik büyümenin yolsuzluğu azaltabilmesi için eş zamanlı kurumsal reformların ve yönetim kalitesinin artırılmasının önemini vurgulamaktadır. Ayrıca, bazı gelişmekte olan ülkelerde ekonomik büyüme, belirli elit grupların zenginleşmesine ve bu grupların devlet kaynaklarını kontrol etmesine neden olabilir (Klein, 2011). Bu tür durumlarda, ekonomik büyüme ve artan kişi başına düşen gelir, rant arayışı davranışlarını ve yolsuzluk faaliyetlerini artırabilir. Bu nedenle, ekonomik büyümenin yolsuzluğu azaltıcı etkisinin sürdürülebilir olması

için gelir dağılımındaki adaletsizliklerin azaltılması ve kamu kaynaklarının eşitlikçi bir şekilde dağıtılması gereklidir.

Sonuç olarak, kişi başına düşen GDP'nin yolsuzluğu azaltıcı etkisi, ekonomik gelişmişlik ile birlikte gelen daha etkin kamu hizmetleri, daha yüksek eğitim düzeyi, güçlü hukuki altyapı ve kurumsal reformlarla ilişkilidir. Ancak bu etkinin tam anlamıyla gerçekleşebilmesi için ekonomik büyümenin yanı sıra yönetim kalitesinin iyileştirilmesi ve kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Ekonomik refahın sürdürülebilir ve kapsayıcı bir şekilde artırılması, yolsuzlukla mücadelede uzun vadeli başarı için kritik bir unsurdur.

Yönetişim kalitesi, yolsuzlukla mücadelede belirleyici bir rol oynamaktadır ve nitekim elde edilen bulgular, yönetim göstergelerinin yolsuzluk algısını iyileştiren tutarlı ve istatistiksel olarak anlamlı etkiler yarattığını göstermektedir. Siyasi istikrara ilişkin katsayıları genellikle pozitif ve anlamlı olarak bulunmuştur. Bu kapsamda siyasi istikrarın öngörülebilir bir yönetim ortamı sağlayarak yolsuzlukla mücadelede önemli bir rol oynadığı ifade edilebilir. Hukukun üstünlüğü ise tüm modellerde pozitif ve güçlü bir etki göstermektedir. Bu durum, güçlü bir hukuk sisteminin etkin yaptırımlar ve hukuki güvenlik yoluyla yolsuzluğu azalttığını ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, hükümet etkinliği, kamu hizmetlerinin kalitesi ve bürokrasinin etkinliği yoluyla yolsuzluk algısını iyileştirmektedir. Düzenleyici kaliteye ilişkin katsayılar da pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olup bu sonuç iyi tasarlanmış düzenleyici çerçevelerin şeffaflığı artırarak yolsuzluk fırsatlarını azalttığını göstermektedir. Dolayısıyla elde edilen bulgular, yönetim kalitesinin yolsuzlukla mücadelede güçlü, tutarlı ve çok yönlü bir etkiye sahip olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Bu unsurların yolsuzluk üzerindeki olumlu etkileri, yönetim kalitesinin bütüncül bir şekilde ele alınmasının önemini vurgulamaktadır. Yönetişim kalitesi, kamu kurumlarının şeffaf ve hesap verebilir bir şekilde işleyebilmesini sağlar. Şeffaflık kamu kararlarının ve harcamalarının açık bir şekilde yapılmasını ve vatandaşların bu süreçleri denetleyebilmesini mümkün kılar. Hesap verebilirlik ise kamu görevlilerinin yetkilerini kötüye kullanmalarını engelleyen bir mekanizmadır (World Bank, 2003). Yönetişim kalitesinin yüksek olduğu toplumlarda, kamu görevlileri yolsuzluk yaptıklarında hukuki ve idari yaptırımlarla karşılaşacaklarını bilirler (Adsera vd., 2003; Bjørnskov, 2011). Bu caydırıcılık mekanizması, yolsuzluğun sistematik hale gelmesini engeller ve kamu yönetiminin etkinliğini artırır.

Ayrıca, yönetim kalitesi güçlü olan ülkelerde, hukukun üstünlüğü ve düzenleyici kalite gibi unsurlar, ekonomik ve sosyal hayatta adaleti ve eşitliği sağlar. Hukukun üstünlüğü, bireylerin ve kurumların yasalara tabi olduğu, bağımsız yargı organlarının ise bu yasaları tarafsız bir şekilde uyguladığı bir sistemi ifade eder. Güçlü bir hukuk sistemi, yolsuzluğa karışan kişilerin cezasız kalmamasını sağlar ve yolsuzluk faaliyetlerinin ortaya çıkarılmasını kolaylaştırır (Luna ve Montes, 2017). Düzenleyicilik kalitesi ise piyasalarda adil rekabet koşullarını korur ve özel sektör ile kamu arasındaki ilişkilerin şeffaf olmasını sağlar (Rodrigo vd., 2009). Etkili düzenleyici çerçeveler, rant arayışı davranışlarını sınırlandırır ve yolsuzluk fırsatlarını azaltır. Yönetim kalitesinin bir diğer önemli bileşeni olan siyasi istikrar, öngörülebilir bir politik ve ekonomik ortam sağlar. Siyasi istikrarın olduğu toplumlarda, hükümetler uzun vadeli politika planlamaları yapabilir ve yolsuzlukla mücadele stratejilerini kararlılıkla uygulayabilir. Siyasi istikrarsızlık ise hükümet değişikliklerinin sık yaşanmasına, politikaların tutarsız olmasına ve devletin otoritesinin zayıflamasına yol açar. Böyle bir ortamda, kamu görevlileri ve bürokratlar kısa vadeli çıkarlar peşinde koşarak yolsuzluk faaliyetlerine yönelebilirler. Siyasi istikrar, devletin kurumsal kapasitesini güçlendirerek yolsuzlukla mücadelede sürdürülebilir başarı sağlar (Beju vd., 2024). Hükümet etkinliği de yönetim kalitesinin önemli bir parçasıdır ve kamu hizmetlerinin verimli, hızlı ve adil bir şekilde sunulmasını ifade eder. Etkin hükümetler, kamu kaynaklarını doğru ve şeffaf bir şekilde kullanır, bürokratik işlemleri sadeleştirir ve vatandaşların hizmetlere erişimini kolaylaştırır. Hükümet etkinliğinin düşük olduğu ülkelerde ise bürokratik engeller artar, kamu hizmetleri kalitesizleşir ve bu da yolsuzluk fırsatlarını çoğaltır. Kamu hizmetlerinin etkin sunumu, vatandaşların devlet kurumlarına olan güvenini artırır ve yolsuzluğa karşı toplumsal dayanıklılığı güçlendirir (Montes ve Paschoal, 2016). Yönetim kalitesinin yolsuzluk üzerindeki bu çok boyutlu etkisi, yolsuzlukla mücadelede yalnızca bireysel politikaların değil, bütüncül bir reform anlayışının benimsenmesi gerektiğini göstermektedir. Yönetim kalitesini artırmaya yönelik reformlar, yalnızca yolsuzluğu azaltmakla kalmaz; aynı zamanda ekonomik büyüme, sosyal eşitlik ve politik istikrar gibi diğer kalkınma hedeflerine de katkıda bulunur. Bu nedenle, yolsuzlukla mücadele stratejileri geliştirilirken, yönetim kalitesinin artırılması öncelikli hedeflerden biri olmalıdır. Sonuç olarak, yönetim kalitesinin yolsuzlukla mücadeledeki rolü, şeffaflık, hesap verebilirlik, hukukun üstünlüğü, siyasi istikrar, düzenleyici kalite ve hükümet etkinliği gibi unsurların bir arada ele alınmasını gerektirir. Bu unsurlardan herhangi birindeki zayıflık, yolsuzlukla mücadele çabalarını sekteye uğratabilir. Dolayısıyla, yolsuzlukla mücadelede başarı sağlamak için, kapsamlı yönetim reformları hayata geçirilmeli ve bu reformlar sürdürülebilir bir şekilde uygulanmalıdır. Bu tür bir reform süreci, kamu

yönetiminde şeffaflık ve güveni artırarak, uzun vadede yolsuzluğun kökünü kazımaya yardımcı olacaktır.

Genişletilmiş modeller kapsamında analize dahil edilen ekonomik kontrol değişkenleri de yolsuzluk üzerinde önemli etkilere sahiptir. Ticari dışa açıklık, tüm modellerde negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu durum, ticaret liberalizasyonunun yolsuzluk risklerini artırabileceğini göstermektedir. Ticari dışa açıklık ile yolsuzluk arasındaki bu negatif ilişkinin, çeşitli ekonomik ve kurumsal faktörler tarafından şekillendirildiği ifade edilebilir. Ticaretin serbestleşmesi ve uluslararası ticaret hacminin artması, genellikle daha karmaşık düzenleyici çerçeveler ve denetim mekanizmaları gerektirir (Bollyly, 2012; Hoekman, 2018). Ancak gelişmekte olan ülkelerde, bu düzenleyici çerçeveler yeterince güçlü olmayabilir veya uygulamada eksiklikler olabilir. Bu durum, gümrük işlemlerinde yolsuzluk, ithalat-ihracat izinlerinde suiistimaller ve ticari anlaşmalarda rüşvet gibi uygulamaların artmasına yol açabilir. Ayrıca, ticaretin serbestleşmesi, belirli sektörler veya gruplar için yeni ekonomik fırsatlar yaratırken, bu fırsatların adil dağıtılmaması rant arayışı davranışlarını tetikleyebilir (Davis, 1996; Lustzig, 1998). Özellikle gümrük tarifeleri, kotalar ve ihracat teşvikleri gibi ticaretle ilgili politika araçları, kamu görevlileri ve özel sektör arasında yolsuzluk riskini artırabilir. Uluslararası ticaret süreçlerinde şeffaflık eksikliği ve karmaşık prosedürler de yolsuzluk için elverişli bir ortam oluşturabilmektedir (Shepherd, 2009; Moisé ve Sorescu, 2019). Özellikle gümrük işlemleri, lojistik hizmetler ve sınır ötesi ticaretteki bürokratik engeller, rüşvet ve diğer yolsuzluk türlerinin yaygınlaşmasına neden olabilir. Bunun yanı sıra, ticaret serbestisinin sağladığı ekonomik büyüme potansiyelinden tam anlamıyla faydalanabilmek için güçlü kurumsal yapılar ve etkin kamu yönetimi gereklidir. Ancak, gelişmekte olan ülkelerde kurumsal kapasitenin yetersiz olması, ticaretin serbestleşmesi ile gelen yeni fırsatların yolsuzluk yoluyla kötüye kullanılmasına sebep olabilir.

Doğrudan yabancı yatırım ise pozitif ve bazı modellerde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Yabancı yatırımlar, daha iyi kurumsal uygulamaları teşvik ederek yolsuzluk algısını iyileştirebilir. Doğrudan yabancı yatırımcılar, genellikle kendi ülkelerindeki kurumsal yönetim standartlarını ve etik iş uygulamalarını yatırım yaptıkları ülkelere taşırlar. Çok uluslu şirketler, faaliyet gösterdikleri ülkelerde şeffaflık, hesap verebilirlik ve etik kurallara uyumu teşvik ederek yolsuzlukla mücadelede önemli bir rol oynayabilirler (Calderón vd., 2009; Branco ve Delgado, 2012). Ayrıca, yabancı yatırımların artması, yerel piyasalarda rekabeti teşvik ederek kamu ve özel sektör ilişkilerinde şeffaflığı güçlendirebilir ve rüşvet gibi yolsuzluk türlerini azaltabilir (Pinto ve Zhu, 2016). Rekabetçi ortamda, şirketler dürüst iş uygulamalarına

yönelmek zorunda kalır. Doğrudan yabancı yatırımlar, gelişmekte olan ülkelerde kurumsal reformların hızlanmasına da katkıda bulunabilir. Yabancı yatırımcılar, yatırım yaptıkları ülkelerde hukuki altyapının iyileştirilmesini ve düzenleyici ortamın şeffaflaştırılmasını talep edebilirler (Saurav ve Kuo, 2020). Bu tür reformlar, yolsuzlukla mücadelede kalıcı iyileşmelere yol açabilir. Yabancı yatırımlar, sermaye ile birlikte bilgi, teknoloji ve yönetim becerileri de getirmektedir. Özellikle dijitalleşme ve otomasyon gibi teknolojik yeniliklerin benimsenmesi, kamu yönetimi ve iş süreçlerinde insan müdahalesini azaltarak yolsuzluk fırsatlarını sınırlandırabilir (Addo, 2021; Lutska, 2021). Yolsuzluğun azaltılması, yabancı yatırımcı güvenini artırır ve ülkenin uluslararası ekonomik itibarını güçlendirir. Hükümetler, doğrudan yabancı yatırımı çekebilmek için yolsuzlukla mücadelede daha aktif politikalar uygulayabilir ve bu da genel yolsuzluk seviyelerini düşürebilir (Goodspeed vd., 2006). Ancak, yabancı yatırımların yolsuzlukla mücadeledeki olumlu etkisi, ev sahibi ülkedeki kurumsal yapıların gücüne bağlıdır. Eğer ülkenin hukuki ve düzenleyici altyapısı zayıfsa, yabancı yatırımlar bazı durumlarda yolsuzluğu teşvik edici etki de gösterebilir. Yabancı yatırımların etkisi, yatırım yapılan sektöre bağlı olarak da değişebilir. Örneğin, doğal kaynaklar ve inşaat gibi yolsuzluk riski yüksek sektörlerde yapılan yatırımlar, yolsuzlukla mücadeleye katkıda bulunmak yerine yolsuzluğu artırabilir. Bununla birlikte tüm yabancı yatırımcılar aynı etik standartlara sahip değildir. Bazı yatırımcılar, kısa vadeli kârlarını maksimize etmek amacıyla yerel yolsuzluk pratiklerine uyum sağlayabilir. Bu durumda, yabancı yatırımlar yolsuzlukla mücadelede beklenen katkıyı sağlayamayabilir (Pinto ve Zhu, 2016).

Özetle, çalışmadan elde edilen bulgular, doğrudan yabancı yatırımların yolsuzlukla mücadelede önemli bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Yabancı yatırımlar, uluslararası kurumsal standartların ve etik iş uygulamalarının yaygınlaşmasını teşvik ederek şeffaflığı artırabilir ve yolsuzluk seviyelerini azaltabilir. Ancak, bu olumlu etkinin ortaya çıkabilmesi için güçlü bir kurumsal altyapı, şeffaf düzenleyici çerçeveler ve etkin denetim mekanizmaları oluşturulmalıdır. Yabancı yatırımların yolsuzlukla mücadeledeki etkisinin sürdürülebilir olması, hem yatırımcıların etik standartlarına hem de ev sahibi ülkelerin kurumsal kapasitesine bağlıdır.

Diğer taraftan kentleşme oranı ve işsizlik oranı değişkenlerine ilişkin katsayılar ise istatistiksel olarak anlamsızdır. Bu sonuç, bu değişkenlerin yolsuzluk üzerindeki etkisinin dolaylı ve daha karmaşık faktörlere bağlı olabileceğini göstermektedir. Nitekim kentleşmeye ilişkin elde edilen çelişkili katsayılar, kentleşmenin yolsuzluk üzerindeki etkisinin net bir yönünün olmadığını ve farklı faktörlere bağlı olarak değişebileceğini göstermektedir.

Kentleşme, kamu hizmetlerine olan talebi artıran bir faktördür. Büyük şehirlerde altyapı, sağlık, eğitim ve ulaşım hizmetlerinin yönetimi karmaşık hale gelir ve bu durum bürokratik süreçlerde yolsuzluk riskini artırabilir. Özellikle hızlı kentleşen bölgelerde, planlama ve denetim mekanizmalarının yetersizliği yolsuzluk fırsatlarını çoğaltabilir. Diğer yandan, kentleşmiş bölgelerde daha fazla medya, sivil toplum kuruluşu ve bilinçli vatandaş kitlesi bulunur. Bu unsurlar, yolsuzluğa karşı toplumsal denetim mekanizmalarını güçlendirir ve kamu görevlilerinin hesap verebilirliğini artırabilir. Bu nedenle, gelişmiş kentsel bölgelerde yolsuzlukla mücadelede daha iyi sonuçlar alınabilir. Hızlı kentleşme, plansız büyümeyi ve gayri resmi ekonomik faaliyetleri artırabilir. Gecekondu bölgelerinde devletin varlığı zayıf olabilir ve bu alanlarda rüşvet, yasadışı hizmetler ve düzenleme eksiklikleri yaygın hale gelebilir. Bu durum, kentleşmenin yolsuzluğu artıran bir faktör olmasına yol açabilir. Büyük kentsel altyapı projeleri (yol yapımı, konut inşaatı, ulaşım ağları) yüksek maliyetli olduğu için rüşvet ve kamu ihalelerinde yolsuzluk riski taşıyabilir. Bu projelerde şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlanamazsa yolsuzluk fırsatları artar (Moreno Zacarés, 2020; Chiweshe, 2021; Adou, 2022).

Yüksek işsizlik oranları ise bireylerde çoğunlukla ekonomik umutsuzluk yaratır ve alternatif geçim kaynakları arayışına neden olabilir. Bu durum, bazı bireylerin yolsuzluk, rüşvet veya gayri resmi ekonomik faaliyetlere yönelmesine yol açabilir. Yüksek işsizlik, aynı zamanda, devletin vergi gelirlerini azaltır ve kamu hizmetlerine ayırabileceği kaynakları sınırlar. Kamu hizmetlerinin kalitesinin düşmesi, denetim mekanizmalarının zayıflamasına ve yolsuzluğun artmasına neden olabilir. Özellikle genç nüfus arasında ortaya çıkan yüksek işsizlik oranları, toplumsal huzursuzluk ve siyasi istikrarsızlığa yol açabilir. Bu tür durumlar, hükümetlerin kısa vadeli politikalar benimsemesine ve yolsuzlukla mücadeledeki kararlılığın azalmasına neden olabilir. Kamu sektöründe ortaya çıkan yüksek işsizlik veya iş güvencesizliği ise, bürokratları ve kamu görevlilerini rüşvet gibi yolsuzluk faaliyetlerine yönlendirebilir. İş güvencesi olmayan çalışanlar, kişisel kazanç sağlamak amacıyla yolsuzluğa başvurabilirler (Oueghlissi ve Derbali, 2024).

Özetle, ampirik bulguları kentleşme oranı ve işsizlik oranının yolsuzluk üzerindeki etkisinin doğrudan ve tutarlı bir şekilde ortaya çıkmadığını göstermektedir. Ancak bu değişkenler, yolsuzlukla karmaşık ve dolaylı ilişkiler sergileyebilir. Kentleşme ve işsizlikle mücadelede etkin politikalar geliştirilmesi, yolsuzlukla mücadelede de dolaylı olarak katkı sağlayabilir. Kentleşmenin getirdiği risklerin azaltılması ve işsizliğin düşürülmesi, yolsuzluğun önlenmesi için gerekli kurumsal yapıların güçlendirilmesiyle desteklenmelidir.

SONUÇ

Bu çalışmanın amacı, 2012-2023 dönemi için 52 gelişmekte olan ülke örneğinde enflasyonun yolsuzluk algısı üzerindeki etkisini, yönetim göstergeleri ve diğer makroekonomik göstergeler eşliğinde incelemektir. Elde edilen bulgular, enflasyonun yolsuzluk algısını kötüleştirdiğini ve bu ilişkinin farklı model spesifikasyonlarında büyük ölçüde tutarlı olduğunu göstermektedir. Enflasyonun yarattığı ekonomik istikrarsızlık, kamu kurumlarının etkinliğini zayıflatmakta ve bireyleri kısa vadeli çıkarlar peşinde koşmaya yönlendirerek yolsuzluğu artırmaktadır. Buna karşılık, kişi başına düşen GDP'nin artışı, ekonomik refahın yükselmesiyle birlikte kamu hizmetlerinin kalitesini artırmakta ve yolsuzlukla mücadelede olumlu bir rol oynamaktadır.

Ayrıca, elde edilen bulgular kapsamında yönetim kalitesinin, yolsuzlukla mücadelede belirleyici bir faktör olduğu ifade edilebilir. Siyasi istikrar, hukukun üstünlüğü, hükümet etkinliği ve düzenleyici kalite gibi yönetim unsurları, yolsuzluk algısını iyileştirerek kamu yönetiminde şeffaflık ve hesap verebilirliği güçlendirmektedir. Çalışmanın genişletilmiş modelleri, ticaret açıklığı ve doğrudan yabancı yatırım gibi ekonomik değişkenlerin de yolsuzlukla mücadelede önemli rol oynadığını, ancak kentleşme oranı ve işsizlik oranının etkisinin daha karmaşık ve bağlama özgü olduğunu göstermektedir.

Bu bulgular, yolsuzlukla mücadelede bütüncül ve entegre politikaların gerekliliğini vurgulamaktadır. Enflasyonun kontrol altına alınması, ekonomik refahın artırılması ve yönetim kalitesinin iyileştirilmesi, yolsuzluğun azaltılmasına yönelik temel stratejiler olarak öne çıkmaktadır. Yolsuzlukla mücadelede kalıcı başarı sağlamak için, ekonomik istikrarı destekleyen para politikaları, güçlü kurumsal reformlar ve şeffaflık odaklı yönetim uygulamaları birlikte ele alınmalıdır. Bu tür çok boyutlu yaklaşımlar, gelişmekte olan ülkelerde yolsuzluğu azaltarak sürdürülebilir kalkınma ve toplumsal refahın artırılmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Addo, A.** (2021). Controlling petty corruption in public administrations of developing countries through digitalization: An opportunity theory informed study of Ghana customs. *The Information Society*, 37(2), 99-114.
- Adou, K. D.** (2022). The untold story of the modernization thesis: Urbanization and corruption in developing countries. *International Area Studies Review*, 25(3), 214-232.
- Adsera, A., Boix, C., & Payne, M.** (2003). Are you being served? Political accountability and quality of government. *Journal of Law, Economics, and organization*, 19(2), 445-490.
- Afzali, M., Çolak, G., & Fu, M.** (2021). Economic uncertainty and corruption: Evidence from public and private firms. *Journal of Financial Stability*, 57, 100936.
- Akerlof, G. A., & Shiller, R. J.** (2009). *Animal Spirits: How Human Psychology Drives the Economy, and Why It Matters for Global Capitalism*. Princeton University Press.
- Aktan, B., & Vural, Ü.** (2002). Gelir Dağılımı ve Yoksulluk: Türkiye Örneği. *Maliye Dergisi*, 146, 111-129.
- Aktan, C., & Vural, S.** (2002). Enflasyonun Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkileri: Bir Literatür Taraması. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 25-38.
- Akyüz, Y., & Boratav, K.** (2003). The making of the Turkish financial crisis. *World Development*, 31(9), 1549-1566.
- Albanesi, S.** (2007). Inflation and Inequality. *Journal of Monetary Economics*, 54(4), 1088-1114.
- Alesina, A., & Perotti, R.** (1996). Fiscal Discipline and the Budget Process. *American Economic Review*, 86(2), 401-407.
- Alesina, A., & Summers, L. H.** (1993). Central Bank Independence and Macroeconomic Performance: Some Comparative Evidence. *Journal of Money, Credit and Banking*, 25(2), 151-162.
- Altınışık, A., & Peker, O.** (2008). Enflasyonun Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkileri: Türkiye İçin Bir Analiz. *Maliye Dergisi*, 156, 47-64
- Arifin, T., & Purnomowati, N. H.** (2017). Government expenditure, political cycle & rent-seeking. *International Journal of Business and Society*, 18(3), 461-468.

- Auerbach, A. J., & Gorodnichenko, Y.** (2012). Measuring the Output Responses to Fiscal Policy. *American Economic Journal: Economic Policy*, 4(2), 1-27.
- Baltagi, B. H.** (2013). Econometric Analysis of Panel Data, (5), 12-15.
- Barkai, H.** (1987), "Israel's Attempt at Economic Stabilization". The Jerusalem Quarterly, Number 43, s.3-20.
- Barro, R. J.** (1995). Inflation and Economic Growth. National Bureau of Economic Research, Working Paper No. 5326.
- Bayar, G.** (2007). Türkiye'de Yolsuzluğun Nedenleri-Ekonometrik Bir İnceleme (No. 2007/3). Discussion Paper.
- Bernanke, B. S.** (2020). Inflation and the Economy: Navigating Economic Challenges. *Journal of Economic Perspectives*, 34(3), 23-46.
- Beju, D. G., Ciupac-Ulici, M. L., & Bresfelean, V. P.** (2024). Political stability and corruption nexus: an international perspective on European and Asian countries. *The Journal of Risk Finance*, 25(3), 422-442.
- Bjørnskov, C.** (2011). Combating corruption: On the interplay between institutional quality and social trust. *The Journal of Law and Economics*, 54(1), 135-159.
- Blanchard, O. (2008).** The State of Macro. National Bureau of Economic Research, Working Paper No. 14259.
- Blanchard, O.** (2017). Macroeconomics. Pearson.
- Blinder, A. S.** (1981). Wage Discrimination: Reduced Form and Structural Estimates. *Journal of Human Resources*, 16(4), 436-455.
- Bloom, N.** (2009). The impact of uncertainty shocks. *Econometrica*, 77(3), 623-685.
- Blundell-Wignall, A., & Browne, F.** (2001). Inflation and Its Discontents – Measures and Misconceptions. OECD Economics Department Working Papers, (290).
- Bollyky, T. J.** (2012). Better Regulation for Freer Trade. Council on Foreign Relations, Policy Innovation Memorandum, (22).
- Botero, J., Ponce, A., & Shleifer, A.** (2012). Education and the Quality of Government (No. w18119). National Bureau of Economic Research.

- Boyce, C. J., & Wood, A. M.** (2011). Personality and the marginal utility of income: Personality interacts with increases in household income to determine life satisfaction. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 78(1-2), 183-191.
- Bölükbaş, M.** (2019). Türkiye'de Ekonomik Büyümenin Enflasyon Ve İşsizlik İle İlişkisi: Bölgeler Düzeyinde Bir Araştırma. *TESAM Akademi Dergisi*, 6, 185-211.
- Branco, M. C., & Delgado, C.** (2012). Business, social responsibility, and corruption. *Journal of Public Affairs*, 12(4), 357-365.
- Braun, M., & Di Tella, R.** (2004). Inflation, inflation variability, and corruption. *Economics & Politics*, 16(1), 77-100.
- Brockner, J., Siegel, P. A., Daly, J. P., Tyler, T., & Martin, C.** (1997). When trust matters: The moderating effect of outcome favorability. *Administrative Science Quarterly*, 42(3), 558-583.
- Bruno, M.** (1993). *Crisis, Stabilization, and Economic Reform: Therapy by Consensus*. Oxford University Press.
- Bruno, M., & Easterly, W.** (1998). Inflation Crises and Long-Run Growth. *Journal of Monetary Economics*, 41(1), 3-26
- Calderón, R., Álvarez-Arce, J. L., & Mayoral, S.** (2009). Corporation as a crucial ally against corruption. *Journal of Business Ethics*, 87, 319-332.
- Campante, F. R., Chor, D., & Do, Q. A.** (2009). Instability and the Incentives for Corruption. *Economics & Politics*, 21(1), 42-92.
- Cantor, D., & Land, K. C.** (2001). Unemployment and crime rates in the post-World War II United States: A theoretical and empirical analysis. *American Sociological Review*, 66(5), 615-630.
- Cardoso, E.** (1992). *Inflation and Poverty*. National Bureau of Economic Research Working Paper Series, No. 4006. Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research.
- Celasun, M.** (1990). Income distribution and domestic terms of trade in Turkey, 1973-1987. *World Development*, 18(3), 411-419.
- Chain, A., Smith, B., & Johnson, C.** (2011). Yoksulluk ve Enflasyon: Sosyal ve Ekonomik Analiz. *Yoksulluk Araştırmaları Dergisi*, 15(2), 30-45.

- Chiweshe, M. K.** (2021). Urban land governance and corruption in Africa. *Land Issues for Urban Governance in Sub-Saharan Africa*, 225-236.
- Cornell, A., & Sundell, A.** (2020). Money matters: The role of public sector wages in corruption prevention. *Public Administration*, 98(1), 244-260.
- Csaba, L., & Vodopivec, M.** (1992). Transition Economies and Inflation: The Case of Yugoslavia, Poland, and Hungary.
- Çelik, S., & Özcan, K. M.** (2013). The Analysis of Monetary and Fiscal Policies in Turkey. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 92, 735-743.
- Dede, F.** (2010). Enflasyonun İş Dünyasına Etkisi: Bir Değerlendirme. *İktisat ve Toplum*, 6(2), 45-59.
- Davis, D. R.** (1996). Trade liberalization and income distribution. NBER Working Paper 5693. MA: Cambridge.
- Easterly, W., & Fischer, S.** (2001). "Inflation and the Poor." *Journal of Money, Credit and Banking*, 33(2), 160-178.
- Efeoğlu, R., Azgün, S., & Emsen, Ö. S.** (2020). Makroekonomik Performans Göstergelerinin Yolsuzluğa Etkisi. *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(3), 2116-2137.
- Ertuğrul, A., & Selçuk, F.** (2001). A brief account of the Turkish economy, 1980-2000. *Russian & East European Finance and Trade*, 37(6), 6-30.
- Fagbadebo, O.** (2007). Corruption, governance and political instability in Nigeria. *African Journal of Political Science and International Relations*, 1(2), 28.
- Fajnzylber, P., Lederman, D., & Loayza, N.** (2002). Inequality and violent crime. *Journal of Law and Economics*, 45(1), 1-39.
- Fazekas, M., & Hellmann, O.** (2023). Elections and corruption: incentives to steal or incentives to invest?. *Studies in Comparative International Development*, 1-24.
- Feldmann, H.** (2004). The macroeconomic performance of the Swiss economy since the Second World War. *Swiss Journal of Economics and Statistics*, 140(3), 295-326.
- Fischer, S.** (1981). Towards an Understanding of the Costs of Inflation: II. *Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy*, 15, 5-41.
- Fischer, S.** (1993). The Role of Macroeconomic Factors in Growth. *Journal of Monetary Economics*, 32(3), 485-512.

- Friedman, M.** (1956). The Quantity Theory of Money: A Restatement. In *Studies in the Quantity Theory of Money* (pp. 1-21). University of Chicago Press.
- Friedman, M.** (1971). A Monetary Theory of Nominal Income. *Journal of Political Economy*, 79(2), 323-337.
- Friedman, M.** (1977). Nobel Lecture: Inflation and Unemployment. *Journal of Political Economy*, 85(3), 451-472.
- Giz, İ., & Cekan, O.** (2011). Monetary Policy Rules and Their Application in Central Banks. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 1(3), 56-66.
- Goodspeed, T., Martinez-Vazquez, J., & Zhang, L.** (2006). Are other government policies more important than taxation in attracting FDI?. Andrew Young School of Policy Studies Research Paper, (06-28).
- Gray, C. W. ve Kaufmann, D.** (1998). Corruption and development. *Finance & Development*, 35(1), 7-10.
- Grogger, J.** (1998). Market wages and youth crime. *Journal of Labor Economics*, 16(4), 756-791.
- Grupe, D. W., & Nitschke, J. B.** (2013). Uncertainty and anticipation in anxiety: An integrated neurobiological and psychological perspective. *Nature Reviews Neuroscience*, 14(7), 488-501.
- Grzegorz, P.** (1989). Enflasyonun Toplumsal Etkileri: Yugoslavya, Polonya ve Macaristan Üzerine Bir Araştırma. *Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 15(2), 78-92.
- Hakan, Ç., & Derya, G.** (2014). Inflation Targeting in Turkey: A Review of Recent Performance and the Future Prospects. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, 19, 101-128.
- Hoekman, B.** (2018). 'Behind-the-Border'Regulatory Policies and Trade Agreements. *East Asian economic review*, 22(3), 243-273.
- Ionescu, L., Lăzăroiu, G., & Iosif, G.** (2012). Corruption and bureaucracy in public services. *Amfiteatru Economic Journal*, 14(Special No. 6), 665-679.
- Kaufmann, D., Kraay, A., & Mastruzzi, M.** (2010). The worldwide governance indicators: Methodology and analytical issues. World Bank policy research working paper, (5430).
- Karacabey, H.** (2006). Görelî Fiyat Hareketlerinin Tüketici Davranışlarına Etkisi: Bir Literatür Taraması. *İktisat İşletme ve Finans Dergisi*, 21(245), 141-155.

- Karacan, R., Barış, İ., & Yardımcı, M. E.** (2015). Enflasyonun ekonomik ve sosyal etkileri: Türkiye üzerine bir inceleme. *The Journal of Academic Social Science*, 9(9), 81-81.
- Kara, H.** (2006). Turkish experience with implicit inflation targeting. CBRT Research and Monetary Policy Department Working Paper, (06/03).
- Kaufmann, D., & Wei, S. J.** (1999). "Does 'Grease Money' Speed Up the Wheels of Commerce?" World Bank Policy Research Working Paper, No. 2254, pp. 1-30.
- Keynes, J. M.** (1936). *The General Theory of Employment, Interest, and Money*. Macmillan.
- Kiguel, M. A., & Liviatan, N.** (1992). "The Business Cycle Associated with Exchange Rate-Based Stabilization." *World Bank Economic Review*, 6(2), 279-305.
- Kiguel, M. A.** (1991). "Inflation Stabilization Experiences." *Journal of Economic Literature*, 29(3), 975-1003.
- Klein, M.** (2011). Enrichment with growth (No. 172). Frankfurt School-Working Paper Series.
- Kobitek, A.** (2014). Yüksek Enflasyonun Toplumsal Etkileri. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(3), 45-60.
- Koyuncu, M., & Şenses, F.** (2004). Kısa dönem krizlerin sosyoekonomik etkileri: Türkiye, Endonezya ve Arjantin deneyimleri. *Çalışma ve Toplum*, 3(3), 11-52.
- Lederman, D., Loayza, N. V., & Soares, R. R.** (2005). Accountability and corruption: Political institutions matter. *Economics & politics*, 17(1), 1-35.
- Levitt, S. D.** (1997). Using electoral cycles in police hiring to estimate the effect of police on crime. *American Economic Review*, 87(3), 270-290.
- Lucas, R. E.** (1972). Expectations and the Neutrality of Money. *Journal of Economic Theory*, 4(2), 103-124.
- Luna, P. H. L., & Montes, G. C.** (2017). Mitigating corruption through fiscal transparency: a panel data approach. 45° Encontro Nacional de Economia.
- Lusztig, M.** (1998). The limits of rent seeking: why protectionists become free traders. *Review of International Political Economy*, 5(1), 38-63.
- Lutska, K.** (2021). Prospects of the use of modern technologies in counteraction to corruption in public administration. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Public Administration*, 14(2), 14-18.

- Mankiw, N. G.** (2014). Principles of Economics. Cengage Learning.
- Manning, N. P., & Mukherjee, R.** (2000). Public officials and their institutional environment: An analytical model for assessing the impact of institutional change on public sector performance (Vol. 2427). World Bank Publications.
- Mauro, P.** (1995). "Corruption and Growth." *The Quarterly Journal of Economics*, 110(3), 681-712.
- Mehmood, S.** (2023). The rule of law approach for more resilient institutions: Judicial accountability and independence, and global economic activities (No. 1418). ADBI Working Paper.
- Mendonça, H. F. D., & Fonseca, A. O. D.** (2012). Corruption, income, and rule of law: empirical evidence from developing and developed economies. *Brazilian Journal of Political Economy*, 32, 305-314.
- Meral, A.** (2005). Enflasyonun Toplumsal Etkileri ve Sonuçları. *Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 15(2), 67-82
- Meral, P. S.** (2005). Enflasyon ve Enflasyonun Okuma Alışkanlığına Etkisi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19), 309-324.
- Meral, M.** (2005). Enflasyonun Ekonomik Etkileri. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 33(2), 45-58.
- Moisé, E., & Sorescu, S.** (2019). Exploring the role of trade facilitation in supporting integrity in trade. OECD Trade Policy Papers, No. 228, OECD Publishing, Paris.
- Montes, G. C., & Paschoal, P. C.** (2016). Corruption: what are the effects on government effectiveness? Empirical evidence considering developed and developing countries. *Applied Economics Letters*, 23(2), 146-150.
- Moreno Zacarés, J.** (2020). The iron triangle of urban entrepreneurialism: The political economy of urban corruption in Spain. *Antipode*, 52(5), 1351-1372.
- Naz, A., Abdullah, B., ve diğerleri.** (2012). Enflasyonun Toplumsal Etkileri: Bir Çerçeve ve Değerlendirme. *Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 20(3), 45-58.
- Ohu, E. A., & Spitzmueller, C. A.** (2023). Greasing the wheel through bribes: interaction of national culture and local business conditions. *South African Journal of Business Management*, 54(1), 3435.

- Oueghlissi, R., & Derbali, A.** (2024). Democracy, corruption and unemployment: Empirical evidence from developing countries. *Journal of the Knowledge Economy*, 15(2), 7475-7496.
- Öniş, Z.** (1991). The evolution of privatization in Turkey: The institutional context of public-enterprise reform. *International Journal of Middle East Studies*, 23(2), 163-176.
- Özcan, M.** (2006). The Impact of Inflation on Corporate Accounting: Evidence from the Real Sector. *International Journal of Accounting Studies*, 14(2), 87-102.
- Özer, M., & Çiftçi, N.** (2009). Ar-Ge Tabanlı İçsel Büyüme Modelleri Ve Ar-Ge Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Oecd Ülkeleri Panel Veri Analizi. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 8(16),219-240.
- Piketty, T., & Saez, E.** (2003). Income Inequality in the United States, 1913-1998. *Quarterly Journal of Economics*, 118(1), 1-39.
- Pinto, P. M., & Zhu, B.** (2016). Fortune or evil? The effect of inward foreign direct investment on corruption. *International Studies Quarterly*, 60(4), 693-705.
- Pratap, B., Singh, S., & Kurien, A. T.** (2021). Inflation Persistence, Monetary Regimes and Credibility: A Long-term Perspective. *Economics Bulletin*, 32(4), 2944-2954.
- Rodrigo, D., Allio, L., & Andres-Amo, P.** (2009). Multi-level regulatory governance: policies, institutions and tools for regulatory quality and policy coherence. *OECD Working Papers on Public Governance*, No. 13, OECD Publishing, Paris.
- Romer, C. D., & Romer, D. H.** (2010). The Macroeconomic Effects of Tax Changes: Estimates Based on a New Measure of Fiscal Shocks. *American Economic Review*, 100(3), 763-801.
- Rose-Ackerman, S.** (1997). *Corruption and Government: Causes, Consequences, and Reform.* Cambridge University Press, pp. 15-50.
- Roubini, N., & Sachs, J.** (1989). Political and Economic Determinants of Budget Deficits in the Industrial Democracies. *European Economic Review*, 33(5), 903-938.
- Saurav, A., & Kuo, R.** (2020). The voice of foreign direct investment: Foreign investor policy preferences and experiences in developing countries. *The World Bank Policy Research Working Paper 9425.*
- Seligman, M. E. P.** (1972). Learned Helplessness. *Annual Review of Medicine*, 23(1), 407-412.

- Sezgin K.B., & Sezgin, Ş.** (2023). Türkiye’de Suçun Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri. *BİLTÜRK Ekonomi Ve İlişkili Çalışmalar Dergisi*, 5(Özel Sayı), 290-305.
- Shepherd, B.** (2009). Speed money: Time, corruption, and trade. MPRA Paper No. 17337.
- Shiller, R. J.** (1987). Investor Behavior in the October 1987 Stock Market Crash: Survey Evidence. National Bureau of Economic Research.
- Shleifer, A., & Vishny, R. W.** (1993). "Corruption." *The Quarterly Journal of Economics*, 108(3), 599-617.
- Smith, J.** (2010). Enflasyon ve Yoksulluk: Bir İnceleme. *Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 20(3), 45-67.
- Sönmez, A.** (2010). Enflasyon Döneminde Ücret Artışları ve İşgücü Piyasası Performansı. *İktisat İşletme ve Finans*, 25(295), 133-147.
- Talas, M.** (1982). Enflasyonun İşçi-Yönetim İlişkilerine Etkisi: Bir Değerlendirme. *İşletme ve İktisat Dergisi*, 14(2), 67-82.
- Talukdar, M.** (2012). Enflasyonun Yoksulluk Üzerindeki Etkisi: Ampirik Bir İnceleme. *Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 25(3), 56-72.
- Tanzi, V.** (1998). "Corruption Around the World: Causes, Consequences, Scope, and Cures." *IMF Staff Papers*, 45(4), 559-594.
- Voigt, S., & Gutmann, J.** (2015). On the wrong side of the law—Causes and consequences of a corrupt judiciary. *International Review of Law and Economics*, 43, 156-166.
- Wallace, C., & Latcheva, R.** (2006). Economic transformation outside the law: corruption, trust in public institutions and the informal economy in transition countries of Central and Eastern Europe. *Europe-Asia Studies*, 58(1), 81-102.
- Walton, G., & Peiffer, C.** (2015). The limitations of education for addressing corruption: lessons from attitudes towards reporting in Papua New Guinea. Crawford School Development Policy Centre Discussion Paper, 39.
- William, J.** (2006). The Impact of Inflation on Economic Growth and Stability: A Review of the Literature. *Journal of Economic Studies*, 33(4), 276-291.
- World Bank** (2003). Better governance for development in the Middle East and North Africa : enhancing inclusiveness and accountability. MENA Development Report, Washington, D.C. : World Bank Group.

World Bank (1997). *World Development Report: The State in a Changing World*. New York: Oxford University Press.

Wulandari, A., Suhartono, S., & Siregar, H. (2019). The Phillips Curve and Its Implication on Indonesia's Macroeconomic Policy. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 9(3), 263-272.

Yaşar, E. (2021). İhracat Çeşitlendirmesinin Belirleyicileri: Seçilmiş Ülkeler İçin Dinamik Panel Veri Analizi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(4), 1039-1054.

Zhang, D. (2024). Draining the swamp? Populist leadership and corruption. *Governance*, 37(4), 1141-1161.